

dr. Jože P. Damijan

VESTNIKOV
MESEČNIK,
četrtek,
25. avgusta
2005,
126. številka

pén

... reformam poti odprén.

Vsako slovo je po svoje težko. Tudi od poletja, ki se tako lepo druží s pomladjo.
Če pomladnih upov nismo uresničili to poletje, jih bomo morda jeseni.
Jesen je tista, ki prinaša darove tudi 29. septembra – novi Pén!

Zgodba
z naslovnice
str. 16

Dvo-boji

Bo Marika lahko razsodila?

Ondan sta se hudo sprla A. KAMPUŠ (levo, prst uperjen v nasprotnika) in M. KARDINAR (desno, s trdim pogledom neizprosne pogajalca). Oba sta tudi župana, prvi v G. RADGONI, drugi v DOBROVNIKU. Kamen spotike je po pentatarskih virih narodnostno manjšinska dotacija. Medtem ko jo Kardinar zagovarja, ker so v Dobrovniku ob Slovencih tudi Madžari, je Kampuš prepričan, da bi jo morala prejemati tudi Radgona, ker tam živijo tudi nemško govoreči. Spor z zanimanjem spremlja poslanka DZ M. POŽONEC, ki za zdaj vsaj uradno modro molči (intimno pa si gotovo misli svoje).

janov

Ein, zwei, drei?

Nem! Egy, kettő, három!

Evoga, na ...

Bin Laden v Beltincih in Murski Soboti

V Peni smo že pisali, da je naš sodelavec odkril Bin Ladna, kot je dobil naziv Jože Grabar - Juš iz Kupetov, potem ko se je pred leti za pusta oblekel v oblačila, podobna Bin Ladnu. Medtem se je naveličal tega slavnega imena, se tudi nekoliko zbal, da ne bi zvedeli zanj Američani, ušli. Zdaj je običajno opravljen v nekaj drugega - je (begunec) za ekstazo turbolizacije ali tudi ex pen ali ... Te dni je obiskal Beltince in Mursko Sobotu ter si ogledal Gezov pub in bencinsko črpalko, da bi eno in drugo morebiti kupil (če bi mu uspelo najti skriti denar).

Jog

Kočijaštvo

Nekdanji graščak spremenil aktivnost

Nekoč je bil predsednik KS RAKIČAN, ki zavoljo strateško pomembnih objektov (bolnišnica, srednje šolstvo, letališče in domovanje številnih zelo pomembnih oseb) pomeni več kot druge regijske krajevne skupnosti. Potem je bil znan kot graščak, saj je ni bilo aktivnosti, ki je ne bi vodil in bi

Ka so že konjske fige?

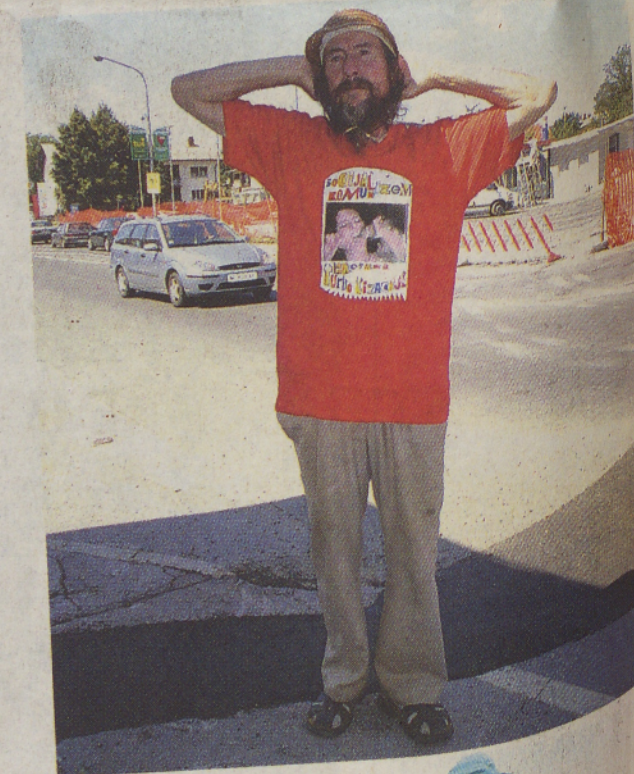
se odvijala v rakičanskem gradu. Zdaj, ko uživa zasluženo penzijo, se je IVAN KAROLI odločil, da bo večino časa presedel v kočiji z uzdami v rokah. Včasih sam, včasih pa v družbi turistov, ki bi si radi ogledali rakičanske lepote.

janov

Senzacionalno

Činčeva Šarika je iz Petišovec!

Ne bi bili pentute, če vsak mesec ne bi razkrili vsaj ene zelo zvezdniške in še bolj tutarske. Tokrat vam hočemo pojasniti, kje je hit-re-maker JOŽE ČINČ dobil navdih za najnovejšo popevčico o ŠARIKI. Ni mu pomagala slovenska govedorejska znanost niti nacionalno ozavešeni Hrvat THOMPSON, pač pa lastnica petišovskega dnevnega bara ŠARIKA. Ondan jo je Jože uzrl na (bolj ali manj žejni) živali, imenovani kamela, in od takrat ni imel več miru - vse dokler ni izlil svoje duše v stihe, ki jih medtem že poznate. Na naših fotkah sta tako umetnik kot njegova muza.

Vej san si pa mislo!

April v bazenu tudi avgusta

ŽURNALIZEM

Kopanje

Mala, še ne triletna AP-PI, živi v daljnem avstralskem Melbourne, njene korenine pa so (saj ste že uganili) na pomurskem koncu. Ker je bilo v naših krajih nekoč Panonsko morje, se prijazna kri očitno pretaka tudi po mali Avstraloslovenki. V vodi se namreč počuti kot doma in pentutarski dopisnik FRBO, ki je športna duša upa, da bo nekoč uspešno zastopala slovenske plavalске vrste.

frbo

Prihajajo trojke

Dileme

Pogumnež ali korenjak?

Komaj se je uveljavil kot radijski reporter za posebne naloge (predvsem razvoj gasilstva, civilne zaščite in družbene samozaščite), že se je MATJAŽ KORENJAK (sedi) odločil za drugačno življenjsko pot. Radijski mikrofoni je zamenjal za računalniško miško, s katero odkriva skrivnosti sveta in si služi kruh vsakdanji. Ženski del publike (tako imenovane oboževalke) pa upa, da to še ne pomeni, da prijetno »gostolečega« Matjaža ne bodo nikoli več slišale s frekvenc radia Murski val.

janov

Nekoč, nekje ... so varuhi družbene ureditve pohajkovali naokrog v trojkah, saj so tako lažje nadzirali podanike in vplivali na dogajanje. Dandanes se na tovrsten način združujejo novinarji. Pri matični hiši na primer je med najbolj znanimi trojkami naveza KOLEŠ - POLJANEC - BEDEK. V troje so »ušpičili« že marsikatero pametno, med drugim so skušali tudi fotografirati pentutarsko fotografino. Slednji je fotografija uspela, ni pa podatkov, če tudi trojki.

janov

Geli, Matjaž, ka boš še gučo pa radii?

Čim krajše, tem lepše

Poletje

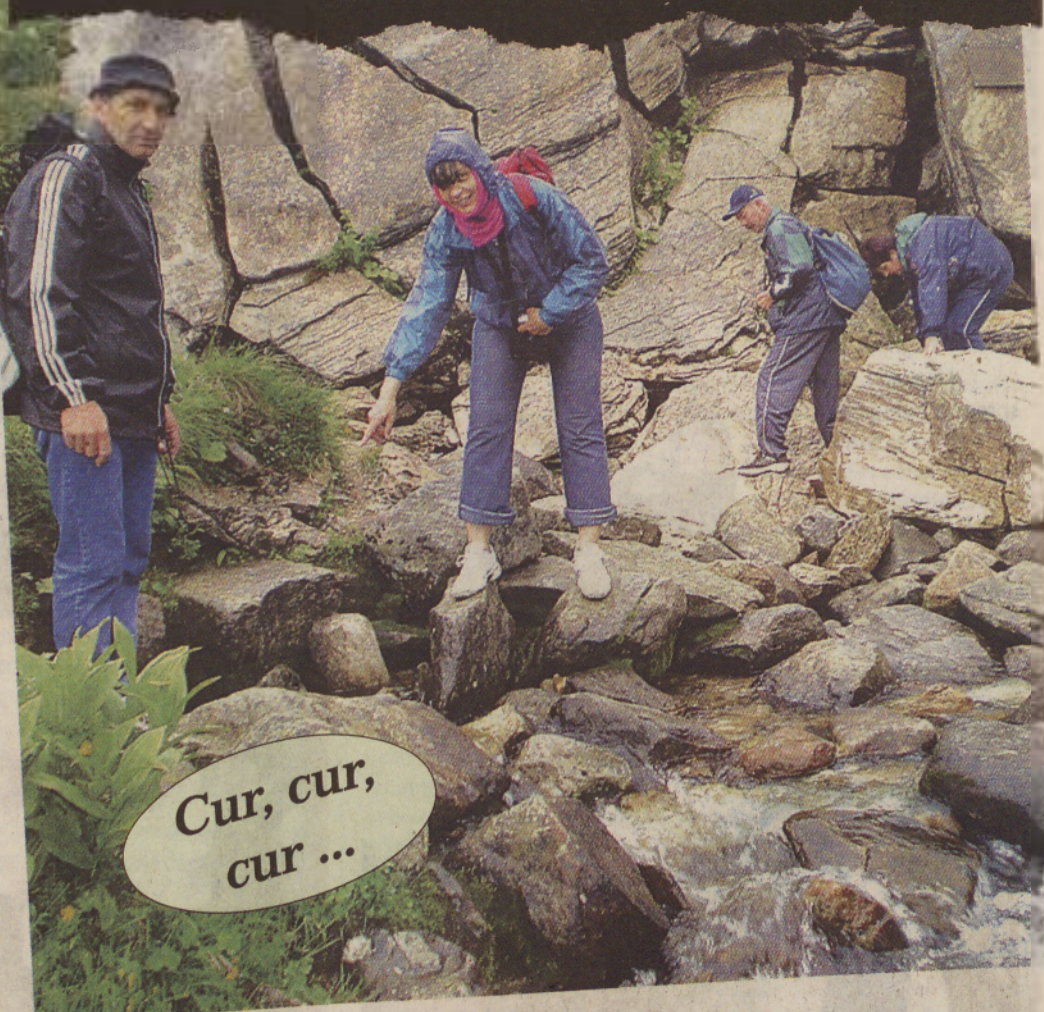

Noge majo vas rade

Predvsem moški del pentutarske publike se bo strinjal, da je kratkočasnost lahko tudi prednost. Posebej, če je kratko krilce, ki na ta način odkriva noge ženskih parov nog. Ker se poletje poslavlja (in tako ali tako ga kaj prida vsaj v vremenskem smislu ni bilo), bo prav, da vas ogrejemo z žensko estetiko.

janov

Tu se začne Murin curek

Ravnateljica OŠ Miška Kranjca Velika Polana Marija Horvat ni in ni mogla verjeti, da se tok reke Mure začne nekje pri eni skali v Avstriji na Salzburškem in da je tam skoraj še ni nič, potem pa se struga vse bolj širi in širi. V naših krajih je že precej široka. Te dni bi se skoraj razlila do njene hiše. Ko je rekla nekaterim svojim znancem in prijateljem, da se bo prepričala na lastne oči, ali je Mura na začetku res le majhen curek, ji tega niso verjeli. No, držala je besedo. Zdaj lahko kaže nejevernim Tomažem in jim govori: »Poglejte, tu se začne Murin curek! Na skali visi tudi tabla, na kateri je to uradno napisano.«

Jog

ln ko je klopotec postavljen, na njem zaplapola košata trta in oglasi se pesem ...

... kjer sta mojstra Sandi Kurbus in Franc Kurbus.

Lepo počasi ... del za delom do vrha ...

Feliks Rantaša čaka, da dvignejo še en del klopotea, in ob tem spremlja kolega, ki sta na vrhu droga.

Irma B.

Jure Z.

Milan Lukovnjak in Franc Kurbus nosita sestavne dele.

In takole so Kapelčani desetič zložili klopotec.

Po tradiciji postavijo na obrobju Slovenskih goric klopotec 15. avgusta, na dan Marijinega vnebovzetja, ko so končana vinogradniška opravila in vinogradniki grozdje prepustijo zorenju.

Od nekdaj so klopotec postavljali z namenom, da odganjajo vse, ki bi si drznili zobati grozdje. Govorili so, da tudi kače, da bi s tem prestrašili otroke. Klopotec naj bi po ljudskem izročilu imeli tudi to moč, da razganjajo točnosne oblake. Torej dovolj razlogov, da vsak skrben gospodar v svoj vinograd postavi klopotec. V sodobnem času je postalo postavljanje klopotea družabni družinski in ponekod tudi krajevni dogodek. Turistično društvo Klopotec s Kapele ga je letos postavljalo že desetič.

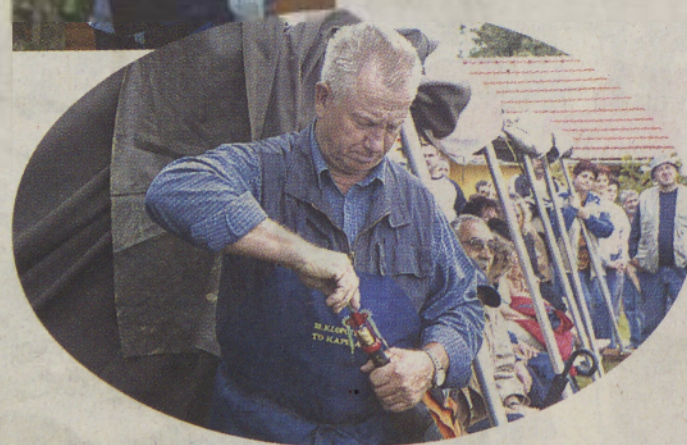
Da kapelski klopotec trdno stoji in ponosno klopeče, so »krivi« postavljalci (od leve) Jovica Ivanuša, Milan Lukovnjak, Mirko Domanjko, dr. Lojze Slavič, Feliks Rantaša, Franc Kurbus in Sandi Kurbus.

KLOPOTEC

Postavljanje klopotea je le ena od večjih turističnih prireditev, ki jih organizira Turistično društvo Klopotec. Postavljajo ga od ustanovitve društva in po njem so si nadeli tudi ime, saj delujejo v kraju sredi goric. 90 članov društva je zelo aktivnih in s skupnimi močmi vsako leto pripravijo še vaško tržnico ob Maratonu treh src, prireditev Mošt in kostanji in pohod po Atilovi poti, eni najlepše urejenih pešpoti v pokrajini ob Muri. Obnovili so staro vinogradniško prešo, več kot 60 let star sod, v katerem se popotniki lahko odpočijejo in okrepčajo, posadili vzorčni nasad vinske trte, sodelovali pri odkupu stare vinske hiše, ki jo prav zdaj obnavljajo ... Ob klopotcu in stiskalnici je izhodiščna točka za Vinsko turistično pot, ki vodi po Kapelskih goricah in je lepo označena. Na Kapelo in v objem njenih naravnih lepot in pestre ponudbe redno prihajajo zdraviliški gostje iz Radenec, čedalje več pa je tudi najrazličnejših izletniških skupin.

Predsednik Turističnega društva Klopotec Kapela je Jože Tkalec – organizator in animator, zmeraj pripravljen poprijeti za delo. Tokrat v vlogi natakara, da bi razbremenil glavnega natakara dr. Lojzeta Slaviča, sicer tudi člana turističnega društva in izjemnega vinogradnika v Kapelskih goricah. Če bi na Kapeli kdaj organizirali tekmovanje v odpiranju butelj, bi Lojzeta že zdaj lahko razglasili za prvega favorita.

Kapelski kvartet v sestavi (od leve) Tonček Kosmajet, Ludvik Knez, Marjan Korelec in Milan Markovič, s harmoniko je prepeval, radenski župan Jože Toplak pa je ob asistenci glavnega za kuhanje štajerske kisle župe Feliksa Rantaše mešal kisljo župo.

Zbrana družba je kisljo župo, ki je že po tradiciji odlična, z veliko veseljem pojedla. Za posladek pa so članice Društva kmečkih žup napile sladke kvasenice, ki banice in domače pogače. Takrat ni moglo pokvariti dovolj obiskovalcev.

Popravek

V juljskem Peni sem v fotoreportaji s priložnosti v Krogu v čast novomašniku Gorana Kuharju narobe zapisala priimek Jurija ob Ščavnici. Gospodu Stanku Grabarju se opravičujem, bralce pa prosim za razumevanje.

Irma B.

Druženje ob klopotcu je popestrila Folklorna skupina KUD Janka Divjaka s Kapele, ki goji izvirne preleške plesne in običaje. Skupino vodi Slavica Kovačič, s harmoniko pa jo spremlja Stanko Ilješ.

avgust je mesec dopustov in počitnic, morja in sonca, pa in sladoleda. Kdo ve, kaj od tega je najbolj priročno, zdravo, zadovoljivo. Pred dnevi sem videl na kalifornijski plaži Venice brhko deklet, kako je stopalo po pesku, v dvodelnih kopalkah, prijetno rjavo, s kapo s ščitnikom in velikim sladoledom v roki. Torej: morje, sonce, pesek, sladoled. Plus mladost. In spomnil sem se, kako sem prvič dobil svoj prvi sladoled. Bilo je za prvo leto, prva leta po vojni, ob koncu šolskega leta. Ujec mi je sredi Sobote, v slaščičarni Pauko, kupil sladoled v plastični. Hodil sem po stopnicah iz lokala, gneča je bila praznična, obližnil sem sladoled med hojo, nekdo me je dregnil s komolcem in sladoled mi je padel k nogam. V

feferonov in celo buč. Najbolj nenavaden je bil sladoled z okusom kisljih kumaric. Ameriški prodajalec ga je namenil nosečnicam, vendar se sladoled sploh ni dobro prodajal. Američani imajo tudi več deset sladkih prelivov čez sladoled: najbolje gre v promet čokoladni preliv pa tudi karamelni ni slab. Največ sladoleda pojedjo otroci do dvanajstega leta pa tudi odrasli ne zaostajajo. Vsak Evropejec povprečno polize letno šest litrov sladoleda. No, Američani so tudi tukaj brez konkurence. Leta 1924 je povprečni Američan pojedel okrog pet litrov sladoleda, po letu 1997 pa je ta količina zrastle do 27 litrov na osebo. Menda pojedjo največ sladoleda prebivalci Portlanda. Sladoled je prišel v Belo hišo že leta 1912, ko ga je gospa

Sladoled, sladki led

roki mi je ostala samo prazna

«šufka». Ujcu še na misel ni

prišlo, da bi mi kupil drugi

sladoled. Kdo se bo pa pre-

trival med vsemi temi že-

numi otroki. Počakaj, ko

bo velik, si boš sladoled

lahko sam kupil. Pogol-

tni sem slino in po-

čakal, da zrasem. Da-

mi je sladoled za-

šel primer samo iz

šole, sede, ko

ga do prinese

na tla, da mi ne bi

padel na tla.

ga jem v So-

bi Turčku,

in ljubljani Pri-

jetni, v Zag-

rebah slaščicar-

mi na

um na

pro-

cedi. Kupu-

je ga v Kali-

for- na Bever-

ly Hillsu. V ve-

leegovini Rai-

sona imajo pod

okoli, ohlaje-

ga v dolgih

steklenih oma-

ni. Najbolj znan

je Haagen-Dazs,

prodajajo ga po en

skoraj po pol

v štiridesetih

centih okusih: z

okusom karamelo,

sladoled, vanilije, češ-

nje, jagode, banane ...

Sladoleda ponujajo

se pod eha Dreyer's, Ben

et Jerry's, Private Selec-

tion, Healty Choise ... Tudi

več embalaži, tudi na litre.

Ujca je osupljivo velika pa

na našem. Izumili so si ga na

prej v Evropo je prišel

Franciji, uveljavil se je v

Ameriki, toda največ ga prodajo v

stom stoletju prinesel v Evropo; najbrž kot

recept, saj bi se mu sladoled na tak dolg potovanju

skrajšal, saj takrat še niso imeli turističnih hladilnih

skrinj. A menda ga je že rimski cesar Neron rad lizal ter

priljubljal svoje sužnje v planine po led in sneg, v kar so

varji pomešali med, začimbe, sadni sok in koščke

sladoleda.

Sladoled je poromal iz Italije v francosko kavarno Café

de la Paiz. Najbolj priljubljen sladoled je bil in

sladki z okusom vanilije. V Ameriki predstavlja tretjino

prodaje. Za njim sledita sladoleda z okusom čokolade in

god. Seveda so slaščičarji poskušali zaslužiti tudi s

prodajo sladoleda z okusom avokada, česna, graha,

Dolly ponudila povabljenecem ob

drugem slovesnem plesu svo-

jega moža, predsednika ZDA

gospoda Jamesa Madiso-

na. In še podatek: ko so

moji strici, evropski imi-

granti in med njimi tudi

mного Prekmurcev

prišli v dvajsetih letih

prejšnjega stoletja v

New York, ko so

stopili z ladij in se

znašli na otoku

Ellis, so jim Ame-

ričani za dobro-

doščilo postregli

s sladoledom! Le-

ta 1984 je ame-

riški predsednik

Ronald Reagan

razglasil junij za

mesec sladole-

da. In prav Ame-

rika prednjači v

proizvodnji sla-

doleda: letno

proizvedejo ok-

rog sedem mi-

liard litrov sla-

doleda, pri če-

mer zaslužijo ok-

rog dvajset mili-

jard dolarjev. Vse-

kakor sladko pris-

lužen denar!

Seveda je slado-

led zašel tudi v Gu-

nnisovo knjigo re-

kordov. Največji sla-

doled so naredili 1988

v kanadskem mestu

Edmonton. Bil je težak

več kot štirindvajset ton.

V Kaliforniji so naredili

najvišji sladoled: visok je bil

tri metre in pol, zanj pa so

porabili 21.000 litrov slado-

leda. Največja torta iz sladoleda

pa je bila težka 4064 kilogramov.

Z njo so pogostili leta 1999 goste v

hotelu Jumeirah Beach v Dubaju v

Združenih arabskih emiratih. Najdaljša

banana split (razpolovljena banana s sla-

doledom in čokoladnim prelivom) je bila dolga 7,32 kilo-

metra. Naredili so jo leta 1988 prebivalci mesteca

Selinsgrove v Pennsylvaniji. Rekord v hitri jedi sladoleda

z žlico je Američan Diego Siu, ki je v tridesetih sekundah

pojedel več kot četrt kilograma sladoleda. Rekord so

zabeležili 2003. na Floridi, sladoled pa je bil vanilijev.

Strokovnjaki za prodajo sladoleda so izračunali, da moraš

povprečno polizati petdesetkrat, da bi pojedel kroglico

sladoleda v kornetu.

Da, kornet za sladoled je izumil italijanski priseljenec

Italo Marchiony v New Yorku 1896., svoj izum pa je

patentiral konec leta 1903. Američan Harry Burt si je

izumil sladoled na palčki s čokoladnim prelivom v

mestecu Yongstownu v državi Ohio 1920. leta. Na koncu

bi bilo dobro objaviti še recept za sladoled, vendar je

prijetneje oditi na ulico in si sladoled kupiti. Bolje ga je

jesti na javnem mestu, kajti sladoled je izgovor za zmenek:

prijatelja v teh pasjih dneh povabiš na pivo, poslovneža

na kavo, prijateljico na sladoled. Pivo človeka poleni, kava

dvigne tlak, sladoled pa vam ohladi jezik in včasih osveži

misli.

RAZMIŠLJANJE

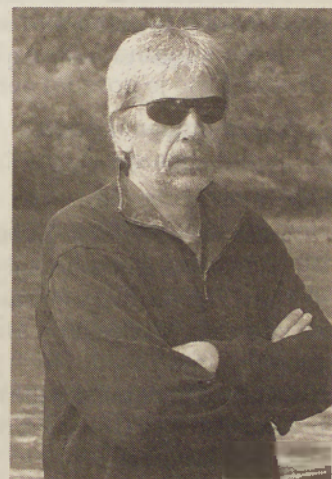
Zlatko Gnezda,

akademski slikar

Šele danes, v nedeljo, 14. avgusta, ko sem končno sedel pred računalnik, da izpolnim pričakovanja prijatelja in urednika Pena, ugotavljam, kako neizprosno in neopazno beži tale krilati čas. Povabilo in prošnjo, naj napišem kolumno, mi je Dodo izrekel že pred dobrim tednom. Ko sva pri Zvezdi malce pokramljala o tem in onem, se je izkristaliziral tudi vsebinski okvir teme, o kateri naj bi pisal ... Pisati o poletnem kulturnem utripu v pokrajini ob Muri je bil sprva izziv, pozneje, ko sem sestavljal koncept in beležil »žlahntne« misli v beležko, pa se je vse skupaj sprevrglo v pravo moro.

Razlogov za to je več. Sam pojem kulture je tako raztegljiv in izmuzljiv pa tudi širok in hkrati specifičen, da sem kmalu sprevidel zanko, v katero sem se ujel. Poglavitni razlog je seveda

Poletni utrip v pokrajini

ta, da se vseh prireditev, ki jih je v poletnem času v izobilju, preprosto nisem mogel udeležiti, zato o njih ne morem soditi. Nisem niti kulturolog, etnolog, glasbenik ... niti nimam primerne instrumentarije, s katerim bi »seciral« vse dogodke in prireditve, ki so tako ali drugače zaznamovali to poletje. Leteh pa je bilo, kot sem že dejal, ogromno.

Nekaj pa je vendarle očitno: ob obisku številnih prireditev pa tudi ob prebiranju kulturnih napovednikov in strani, ki poročajo o kulturi v naši pokrajini (bodisi v dnevnikih, tednikih ali na TV), se kot rdeča nit kaže nekaj, na kar bi rad ob tej priložnosti posebej opozoril.

Številni dobronamerni prireditelji in organizatorji nekako ne morejo in ne zmorejo uiti stereotipu o pravi in »univerzalni recepturi« za izvedbo uspešne prireditve. Ta se običajno kaže v programski shemi prireditev, ki naj bi temeljila na ideji: za vsakogar nekaj. Različni organizacijski odbori, včasih pa tudi posamezniki nam ponujajo takšne in drugačne noči, tedne, festivale, srečanja in še kaj, žal pa so si vse prireditve podobne kot jajce jajcu. Recept je preprost: za začetek kakšna lokalna godba na pihala, malo etnokulinarike, ljudski godci ali pevci, ščepec športa ali česa drugega, nagovor lokalnih veljakov pa zabava z ansamblom tem in tem ... Vse skupaj se nato sprevrže v nekakšno »turbo veselico«, ki traja do poznih večernih ur.

Da ne bo nesporazumov, ne želim žaliti prav nikogar, saj se zavedam, da si številna društva za ohranitev svojega delovanja polnijo blagajne prav s takšnimi prireditvami. To, kar me moti, je stalno perpetuiranje »istih vzorcev«, ki se neprestano ponavljajo iz leta v leto, od prireditve do prireditve ...

Podoben »fenomen« sem zaznal v svoji – likovni branži oziroma pri organizatorjih treh ali štirih likovnih kolonij, ki so v teh krajih vsako leto v poletnih mesecih. Več ali manj ista imena, ki se že leta zapored pojavljajo na seznamih udeležencev teh srečanj, me silijo, če sem malce hudomušen, k zehanju uaaaaahhh ...

Znameniti »Prleški sejni po celen Lotmerki« se je pričel dušiti v istih stereotipih, hkrati pa tudi v obilnih količinah plastike in podobne krame »made in China«. Z leti postaja prireditev že malce morbidna. Vesel sem, da je peščica mladih zanesenjakov začela iskati korenine sejma, ga povezala z Grossmanom in poskrbela za, kot radi rečemo, »dodano vrednost«. Srčno upam, da ne samo ob letošnji 100-letnici Grossmanovega filma in da bo festival digitalnega filma napotilo za novo in boljše preobleko ljutomerskega sejma. Morebiti pa še česa drugega ...

Biser, ki ga vsekakor želim omeniti, je belžinski folklorni festival. Obiskujem ga že dobrih deset let zapored. Poleg imenitnih predstavitev lokalnih posebnosti, običajev in jedi, ki jih ponujajo krajevne skupnosti, sodi festival med boljše prireditve – tako organizacijsko kot tudi programsko. Brez »plastike« in drugih »novodobnih atributov« uspe organizatorju privabiti zavidljivo število obiskovalcev. Zadnje čase sicer opažam, da tej 35-letni »dami« zastaja dih, da se je malo utrudila, saj pogrešam tuje skupine in kakšno »krono« večera, morebiti kakšen tematski večer (ciganski, južnoslovanski, romanski, »trubački« ... ha, ha, lahko tudi južnoameriški), kakršnih je bilo prejšnja leta kar nekaj.

Za konec pa še nekaj. Občasno se zapeljem na kakšno razstavo do Dunaja, v Gradec, Maribor, Varaždin ali Zagreb, včasih skočim do Madžarske, vsako leto obiščem prireditve na Lentu v Mariboru, obiskujem številne koncerte doma in v zamejstvu ... Toda potovanja v tujino me zadnje čase ne mikajo več toliko kot prej. Kljub pikrim mislim, ki sem jih nanizal v tej kolumni, pa moram priznati, da mi je ljubše obiskovati prireditve, o katerih sem pisal, se ustaviti na kateri od likovnih kolonij in pokramljati s starimi znanci, kot pa biti tarča bombašev, ki to poletje bijejo po Evropi sveto vojno proti Bushevi »demokraciji«.

MADE IN USA

Branko Šomen

Bend Langa v pokrajini ob Muri ni novo ime, predvsem na levem bregu ga dobro poznajo, toda to je za Kontrečeve fante premalo. Najmanj Slovenija jih mora dobro poznati in z veseljem poslušati, gledajo pa tudi že čez mejo.

Langa: Svejt ide Vragi

To je naslov popevke, s katero se bo bend Langa letos boril za glasove poslušalcev in žirije na festivalu narečnih popevk Vesela jesen v Mariboru. Naslov skladbe se nam je zdel aktualen, primeren današnjemu času, zato smo si ga sposodili za pogovor z bratoma Kontrec, duhovnima vodjema skupine Langa. Takole sta povedala Mišo in Džouži. Mišo je povedal nekoliko več.

Kaj že pomeni Langa?

Plamen. Ime sva si izmislila midva leta 1997, ko je bend nastal.

Kako ste se odločili za stil glasbe, ki jo igrate?

Najprej sva z bratom igrala sama, kot duo, klaviature in kitaro. Igrala sva vse, kar pač mora igrati bend, ki igra na zabavah. V ušesih pa sva že takrat imela etno glasbo, vendar v taki zasedbi take glasbe resno ne moreš igrati. Klaviature in ciganska glasba ne gredo skupaj. Zato sva pritegnila še Primoža Srako, Vaska Atanovskega in Marjana Ornika.

Enkrat ste verjetno ugotovili, da ste na pravi poti.

Mislím, da je bilo to leta 2001 v Ljubljani, ko smo dobro igrali na Drugi godbi in navdušili vse živo.

Kako ste prišli tja?

Neki Ljubljčan nas je slišal na neki poroki in bil presenečen nad našim igranjem. Nam ni povedal nič, niti se nam ni predstavil in še zdaj ne vemo, kdo je bil. Nekomu odgovornemu v Ljubljani je moral govoriti o tem. Enostavno so nas potem organizatorji poiskali in povabili v Ljubljano.

Prišla je prva kaseta, prvi CD ...

Da, zdaj smo že kar uveljavljeni, poznajo nas. Lahko povemo, da smo prvi slovenski bend, pravzaprav takole: smo edini ciganski etno bend avtohtonih Romov v Sloveniji, ki igra tradicionalno in lastno avtorsko glasbo.

Ne spominja vaša glasba včasih malce na tiste južnjaške melodije, kot so na primer Oči zelene in podobne?

Ne, ne! Mi igramo melos, ki je najbližji madžarskemu, prekmurskemu ali celo ruskemu temperamentu. Še najbolj pomembno pa je, da igramo s srcem, iz duše. Igramo s temperamentom, z vsemi čustvi. Lahko povemo, da nismo bend zaradi benda, nismo umetni bend. Mi ne igramo glasbe, pri nas glasba vre iz duše.

Kako je že s CD-ji, koliko jih je?

Dve zgoščenki sta izšli v romskem jeziku, tretji CD pa v romščini in prekmurščini. Pripravljamo že četrtega, vendar zaenkrat o njem ne bi govorili. Malo počakajmo in se pustimo presenetiti.

Lahko bi rekli, da ste uspešna glasbena skupina. To bi se moralo poznati pri nastopih ...

Imamo ogromno dela. Ob vseh nastopih in igranju se bomo preizkusili še na povsem novem področju. Igrali bomo v filmu. Snemanje filma se bo vsak čas začelo.

Za kakšen film gre?

To je film po scenariju Ferija Lainščka, ki ga je napisal po svojem romanu. Naslov ima Vankoštanc. Režiral ga bo tisti Đuro, ne morem se spomniti, kako se piše.

Dobro, jaz tudi ne. Nima veze. V filmu torej nastopa Langa v standardni zasedbi?

Ne, ne. Za to priložnost smo zasedbo nekoliko spremenili. Ansambel smo povečali. Dodali smo še klarinet, cimbale, še eno violino in bas boben.

Bas boben?

Da, to je boben, ki ga glasbenik nosi spredaj, na trebuhu. Z eno roko tolče po bobnu, z drugo pa po činelah, ki so vrh bobna.

Tu ste se pa precej približali klasični ciganski zasedbi, torej takšni, kot jo poznamo pri madžarskih Ciganih.

Da, vendar je tako zahteval režiser, ko smo se pogovarjali o sodelovanju. Veseli smo, da se je režiser strinjal, da lahko v filmu predstavimo dve naši lastni skladbi – Ej Cigani in Pridi kdaj.

Še besedico o tekstih. Kdo vam piše besedila?

Za film ali nasploh?

Vseeno, oboje.

Za obe skladbi, ki ju bomo zaigrali v filmu, je tekst napisal Feri Lainšček. V glavnem pa pišem tekste jaz.

V razgovoru smo že dvakrat omenili pisatelja Lainščka. Kakšno je vaše sodelovanje z njim?

Ne, mi delamo sami, če pa je kaj potrebno, delamo skupaj. Za nas je napisal štiri pesmi, dobre.

Kakšno je sodelovanje s festivalom narečnih popevk Vesela jesen v Mariboru?

Enkrat smo že sodelovali. Lani. Pri publiku smo vžgali. To pa je pomembnejše od rezultatov žirije. Tam sedijo štirje ljudje, v Sloveniji pa jih je dva milijona.

Mišo in Džouži. Foto: Zauneker

Kako bo letos?

Letos bomo nastopili s pesmijo Svejt ide k vragi. Tekst in glasbo sem napisal jaz. Vsebinsko pesmi pove o naslovu Ritem je v začetku miren, potem pa se začne stopnjevati in preide na koncu v divjega.

Pogovarjali smo se pod kostanji pri Zvezdi. In med pogovorom, ravno ko smo razpredali o Veseli jeseni, se iz zvočnika začela razlegati glasba srbskih trobentasev, ki so imeli tiste dni svoj Sabor u Guči.

Ima ta glasba kakšen vpliv na vas?

Ima, moramo priznati, da ima. Ravno zdaj delamo na tem. V ansambel smo že vključili pihala in bas boben in se v takšni zasedbi predstavili publiku na soboških dnevih. Publika je komentirala: Langa se je s kvaliteto dvignila na deset let.

Za nastope vam torej ni treba skrbeti. Vabil imate dovolj.

Še preveč! Ob vseh nastopih na veselicah, proslavah, porokah in praznovanjih bomo imeli ta mesec (avgust, op. a.) še nastop na Poljskem, v Celovcu, 25. avgusta pa smo gostje večera na koncertu skupine Šukar ob njihovi 15-letnici.

To, da so nas poklicali ravno oni, si štejemo v posebno čast in priznanje. To je tudi potrditev, da smo na pravi poti.

Kdo so pravzaprav vaši vzorniki?

Glede glasbe jih pravzaprav nimamo. Lahko bi rekli, da vsi tisti, ki igrajo glasbo z dušo in temperamentom.

Glasba je torej vajin poklic. Si z njo zaslužita dovolj dobro mesečno plačo?

Da in ne. Lačna in žejna že nisva. Zaenkrat pa je daleč od tega, da bi obogatela. Končno pa mora človek bogateti v srcu, ne v denarnici.

Preidimo še malce nazaj k filmu. Kakšno vlogo vam je tam namenil režiser?

Zdaj potekajo priprave. Prizori so taki, da bomo igrali na veselici in na poroki. Šli bomo igrati tudi k neki ženi, kjer živi neki glasbenik, ki igra na kitaro. Njegov veliki želja je, da bi igral z nami Cigani rokenrol.

Po dolgem pregovarjanju in pogajanju ga na koncu vseeno vzamemo medse, vendar bo moral za to dati telico. Vidite, tako smo Cigani napredovali! Nekdo se igrati za vrečo krompirja, danes pa je naše igranje vredno telice!

Langa s pihalno zasedbo v akciji na Soboških dnevih (od leve: s klarinetom Ignac Horvat, Kristjan Horvat, Marjan Ornik, Vasko Atanasovski, Tadej Žižek, Mišo Kontrec, Borut Kazar in Džouži Kontrec)

**Borut in Peter
GERENČER**

V družini

je doma nogomet

V lendarški občini se lahko pohvalijo, da je njihovo nogometno društvo staro že več kot sto let, od nedavnega pa je NK Nafta še posebno na očeh javnosti, saj nogometaši igrajo v prvi slovenski ligi. V stoletju in še več se je na lendarškem igrišču zamenjalo veliko nogometašev, ki so se pomerili z različnimi klubi, zadnja leta igrata za tamkajšnjo ekipo tudi brata Borut in Peter Gerenčer iz Trimlinov, nogomet pa je do nedavnega igral tudi njun brat Denis.

Borut in Peter po treningu v Beltincih, kjer igra ekipa Nafta tudi domače tekme, saj je igrišče primernejše od tistega v Lendavi, dokler tam ne zgradijo novega.

Prvič pri osmih

Nogomet je v družini Gerenčer že vrsto let. Že oče je bil nekoč nogometaš in doma ni minila nedelja, ki je ne bi s sinovi preživel skupaj na nogometni tekmi. Parčije so se med navijanjem navdušili nad ekipnim športom in ni trajalo dolgo, da so tudi sami želeli stopiti na igrišče. Borut, ki je star 25 let in je pet let starejši od Petra, je prvič hrcnil naftino žogo pri osmih letih. Že v začetku ukvarjanja z nogometom so bile njegove otroške oči polne pričakovanja. O tem, da bi takrat kdaj zamudil trening, skorajda ni bilo govora. Igra pri sedmih letih še ni bila tako resna kakor danes.

Prva za otroško zabavo in druženje, še preden je bila mlada ekipa na prvo ligo. Takrat je bil poleg nogometne tekme najzabavnejši del gostovanja vožnja. Tega koliko smo se šalili v kombiju ali na igrišču in koliko sendvičev smo pojedli, ne more nihče prešteti, za nas pa je največja nagrada, kadar smo se po tekmi ustavili v kakšnem lokalu in so nas pogostili s kakšno skromno večerjo ali se spominja Borut. »Iz tistega obdobja so ostali tudi vsi albumi, kamor je treba zalepiti sličice nogometašev, vendar bi se bilo zdaj treba potruditi in jih spet nekaj v naši hiši,« je dejal Peter.

Prhanje s pralnim praškom

Po njegovih nogometnih stopinjah je spet tudi brat Peter. Prve tekme se sicer ne spominja, oba z bratom pa pravita, da se v glavi ostalo razburjenje, ki je včasih še danes. »Ko smo bili majhni, je bilo v naših očeh pomembno, kako si bomo pred tekmo očistili obuvalo, da se bodo noge svetile, kakšen dres bomo oblekli, da nam ne bo prevelik, saj takrat naš klub ni imel veliko sredstev, s katerimi bi nam kupili oblečilo, ki bi bilo prav vsakemu posamezniku, kakšno številko bomo dobili

Na fotografiji so vsi trije Gerenčerjevi otroci: Denis, Peter in Borut.

in ali bomo dovolj opazni, da nas bodo s tribun opazili navijači, in ali bomo dovolj močni, da jih ne bomo razočarali,« sta razložila Borut in Peter. Ko so bili še mlajši, so včasih kakšno tudi uspešili. Borut se dobro spominja, kako je bilo, ko so enega od soigralcev, ki se po tekmi nikoli ni hotel prhati, s silo spravili pod vodo. A to še ni bilo vse. Šampon so mu zamenjali s tekočim pralnim praškom. »Penilo se je in penilo, mi pa smo se gromko smejali, seveda smo se nato soigralcu opravičili in zamere ni bilo,« se je nasmehnil Borut.

Pojesta skoraj vse

Oba sta si najbolj zapomnila tekmo, po kateri je Nafta stopila v prvo ligo. Veselje je bilo takrat nepopisno. »Vendar pa mora imeti vsak nogometaš v mislih tudi tekme, ki niso bile najboljše. Najtežje nam je bilo, ko smo imeli nekaj časa slabo sezono in je

se je navadilo na njegov način življenja. »Čeprav je bolj umirjena, rada navija na nogometni tekmi,« je povedal Borut. Med navijači je še Borutov in Petrov brat Denis, ki je star 28 let. Tudi on je igral pri Nafti. Sicer pa je edini čas, ki še ostane Borutu, tisti, ki ga naš sogovornik preživi na ribolovu, čeprav je Peter večji ribič kot Borut. Ribari predvsem popoldan, lovi na domačem terenu, največji ulov pa je sedemkilogramski amur. Sam rib ne je preveč rad, jih pa doma od časa do časa pripravijo za kosilo. Sicer pa je Peter še dijak, ki obiskuje dvojezično srednjo šolo v Lendavi. Ker njegovi učitelji in sošolci vedo, da je član nogometnega kluba Nafta, se tudi v šoli udeležuje na športnih področjih. Nekoč je igral košarko. Borut je bil dejaven na kulturnem področju. Skoraj tri leta je nastopal s trimlinskimi folkloristi.

Ko ne bo več nogometa

Na vprašanje, kaj bosta počela Borut in Peter, ko ne bosta več aktivno igrala, sta oba v en glas odgovorila, da se od nogometa, ki ga imaš v krvi, ne da tako hitro posloviti. »Nogomet lahko aktivno igraš približno do 35. leta, potem pa se še vedno lahko ukvarjaš z njim ljubiteljsko. Pri tem ni treba, da si neposredno na igrišču, saj v klubu obstajajo tudi druga opravila od vodenja treningov naprej, ki te lahko povežejo z nogometom, in taki so tudi najini načrti,« sta še povedala Borut in Peter Gerenčer.

Dejan Fujs

Trening nogometašev NK Nafta

Nafta padla iz druge v tretjo ligo, to so bile dobre izkušnje,« je dejal Borut. Zdaj je, kakor drugim igralcem, tudi bratoma Gerenčer pomembno, da njuna ekipa ostane v prvi ligi. »Nikakor nas ne sme zavesti to drugo ali tretje mesto, na katerem trenutno smo,« je dejal Peter. Nogometu dodajajo še nekatere druge navade in razvade. »Moramo paziti na prehrano, pred tekmo se ne smemo najesti, da ne igramo s polnim želodcem. Jaz sicer pojem vse, nimam pa rad jetrc in drobovine,« je dejal Borut. Pri tem še izvem, da Peter in Borut doma ne kuhata prav pogosto, bi si pa znala pripraviti kosilo, če bi bila velika nuja. Zaradi nogometa ni veliko časa niti za dopust. Borut je bil sicer letos na Viru pri Zadru, ker rad potuje, pa mu niso tuji niti Grčija niti Turčija in drugi kraji. Peter je letos dopustoval doma. Odkar je Nafta v prvi ligi, so nogometaši v domačem okolju še prepoznavnejši. »Kadar koli koga srečamo v trgovini, lokalu ali na ulici, nas začnejo spraševati o tekmah, treningih, trenerju, o klubih in zmeraj smo veseli, kadar lahko priporočimo našim navijačem o našem delu,« sta dejala Peter in Borut.

Kdo je večji ribič?

Borut je zaposlen v tehnološko-projektnem oddelku lendarškega podjetja Varis in hkrati študira. Poleg nogometa ostane malo časa za druge stvari. Njegovo dekle, s katerim sta skupaj že skoraj sedem let,

Pred nedavnim so se nogometaši Nafta fotografirali za nogometno revijo, v otroških letih pa sta se takole postavila pred objektivi Borut in Peter.

LEGENDE

Prvi in hkrati edini Slovenec,
ki je do leta 1918 snemal pri nas

Dr. Karol Grossmann:

Bil je odvetnik, kulturnik, politik, inovator, bil je naprednjak in izobraženec v najzlahtnejšem pomenu besede. Bolj kot po njegovih fotografskih in filmskih stvaritvah ga bomo v tem prispevku poskušali spoznati kot človeka.

Joseph Maria R.

Korenine

Rodil se je 27. oktobra 1864 v Drakovcih pri Mali Nedelji kot prvorojenec posestniku Karolu (1836–1906) in njegovi soprogi, kakšnih deset let mlajši Mariji, rojeni Kocbek. Kmetija je bila vzorno urejena, starši pa podjetni, saj so s poljskimi pridelki trgovali daleč naokrog. Na tak način so bili zmožni izsolati svoje otroke. Pisati in brati se je mali Karol naučil v Mali Nedelji, osnovno šolo pa je končal pri Juriju ob Ščavnici, ki se nasploh lahko pohvali, da je ena najstarejših na slovenskem, ki je nastala že pred reformo Marije Terezije (1774).

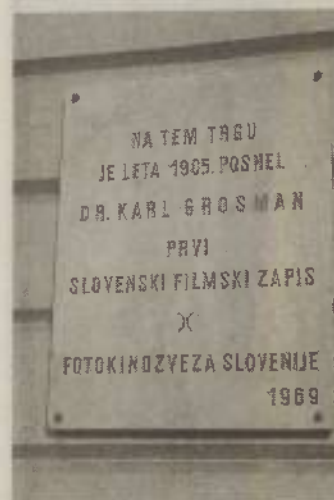
Rojstna hiša dr. Karola Grossmanna v Drakovcih nedaleč od Sv. Jurija ob Ščavnici (Neverjetno, koliko znamenitih Slovencev se je rodilo ravno v teh krajih. Bo kdaj kdo raziskal ta fenomen?). Foto: J. Z.

Izoblikovanje

Gimnazijo, ki je bila tedaj nemška, je Grossmann obiskoval v Mariboru, kjer si je pridobil široko humanistično izobrazbo. Profesorji na šoli so bili zavedni ter vsesplošno razgledani in aktivni Slovenci. Dr. Josef Pajek ga je, na primer, osem let poučeval slovenščino. Bil je doktor bogoslovja, folklorist in zgodovinar. Bil je vnet zbiratelj rokopisov prvih štajerskih pesnikov Volkmerja in Modrinjaka in drugih literatov, zlasti iz dobe preporoda. Znan je bil kot popotnik (Italija, Francija, Nemčija, Češka ...) in duhovit pripovedovalec. Marsikatero od Pajkovih lastnosti in nazorov srečamo kasneje tudi pri Grossmannu, ki je bil na šoli med najboljšimi dijaki. Maturiral je leta 1884. Isto leto jeseni se je vpisal na pravno fakulteto v Gradcu, kjer je leta 1889 diplomiral. Med študijem je bil član slovenskega akademskega društva Triglav, iz katerega je izšlo že do tedaj in tudi kasneje mnogo odličnih slovenskih izobražencev.

Poklic

Svojo poklicno, pravniško pot je začel v Mariboru. Od tam ga je pot peljala v Kranj pa v Postojno in nato, leta

Glavni trg v Ljutomeru – spominska plošča na mestni hiši, kjer je tudi lepo urejena spominska soba.

Manj znano je, da je bil Karol Grossmann tudi priložnostni pesnik – največ je pisal v mladosti kot dijak in študent. Napisal je tudi več dram, ki so jih igrali v krogu družine in prijateljev ter v kulturnem društvu v Ljutomeru. Vodil je dramski krožek, recitiral in igral. Prevedel je tudi nekaj gledaliških del. (Ob 90-letnici slovenske kinematografije, Vestnik 27. aprila 1995, avtor A. Ratiznojnič.)

1890, v Novo mesto, kjer je nastopil službo kot odvetniški koncipient pri zavednem narodnjaku dr. Karlu Slancu. Delo s plodovitim publicistom je na Grossmannu zanesljivo pustilo pečat, posebej v njegovi zagnanosti in javnem delovanju za pravice Slovencev. Odvetniški izpit je naredil pri višjem deželnem sodišču v Trstu, kjer je kot odvetnik prisegel leta 1901. Istega leta se je vpisal v odvetniško zbornico v Gradcu kot odvetnik za Štajersko s sedežem v Ljutomeru. Tega leta se je tudi poročil. Imel je štiri otroke. Kot odvetnik je bil zaradi svoje poštenosti, sposobnosti in razgledanosti pri strankah zelo priljubljen in spoštovan. V ljudskem spominu je ostal kot izvrsten pravnik.

V Ljutomeru

Zelo razgledan Grossmann se je hitro vključil v družabno, prosvetno in politično življenje Ljutomera. Nekoliko samosvoji in ponosen, s svojo razgibano prleško naravo, predvsem pa z odločnim ravnanjem, ko je šlo za slovenstvo, je dal Ljutomeru, vsaj do konca prve svetovne vojne, nekaj temeljnih potez.

Ob njegovem prihodu v Ljutomer je imel le-ta 1258 prebivalcev. Okrajni glavarji so bili Nemci, prav tako okrajni sodniki. Ne samo da so bili nemškega rodu, bili so večinoma hudi nasprotniki Slovencev. Po štetju iz leta 1910 je bilo v Ljutomeru okrog 420 Nemcev, ki so spadali v vrhno plast meščanstva. Po drugi strani je bilo od sredine 18. stoletja v Ljutomeru čutili živahno politično in kulturno aktivnost Slovencev. Slovenci in Nemci so kar tekmovali v organizaciji društvenega življenja. V času Grossmannovega prihoda v Ljutomer, ob prelomu stoletja, so se narodnostne razmere slabšale v celotni habsburški monarhiji, k čemur so na veliko pripomogla novoustanovljena brambovska nemška društva.

Grossmann je bil v javnem življenju aktiven skupaj s svojim prijateljem zdravnikom dr. Karolom Chloupekom. Ta Čeh je bil kot okrajni zdravnik med ljudmi zelo priljubljen. Leta 1903 je ustanovil Murskega Sokola in bil njegov starosta do smrti (1913). Grossmann je bil predsednik slovenske Čitalnice, deloval je v narodnoobrambni Ciril-Metodovi družbi (družba je med drugim preprečevala, da bi Nemci kupovali kmetije propadlih slovenskih kmetov), ustanovil je klub slovenskih kolesarjev. Vodil je dramski krožek, režiral in po potrebi tudi igral. Kot dober govornik, v poklicu in družbi, je prirejal predavanja s poljudnoznanstveno vsebino in si pri predavanjih pomagal s svojimi diapozitivi.

Slovenec

Grossmann se je zavedal, da se morajo obmejni Slovenci tudi gospodarsko osamosvojiti, če hočejo napredovati. Med drugim je predlagal ustanovitev narodnega podjetja Križevske opekarne, ki naj bi bile nekakšna protiutež nemški opekarni v Borecih. Ustanovili so jo leta 1908. Ves čas je nadzoroval gradnjo in se tudi ob štirih jutraj vozil s kolesom na gradbišče, da se je ob devetih lahko vrnil v svojo odvetniško pisarno. O njegovi bojevitosti za enakost in pravice Slovencev je značilen dogodek (podobnih je bilo več) iz junija 1903, ko je ljutomersko nemško pevsko društvo ob razviti prapora povabilo razna druga nemška pevstva društva. Med njimi tudi Sängerverein iz Gradca. Na glavnem trgu so se zbrali nemški prebivalci, prišli pa so tudi zavedni Slovenci iz okoliških vasi. Prišlo je do provokacij z obeh strani, kar se je končalo s slovenskimi demonstracijami. Intervenirati so morali orožniki in nekaj Slovencev so takoj zaprli. Grossmann kot advokat je takoj, še med prireditvijo, posredoval pri ljutomerskem županu Juliju Thurnu. To je bilo Nemcem dovolj, da so mu naprtli sodni proces, češ da je bil on organizator neredov in je skozi okno dajal slovenskim fantom znak za napad in jih opozarjal na smeri, kje naj se gibajo. Dolgo časa je bilo treba, da se je izkopal iz neprijetnih kazenskih preiskav in šikaniranja.

Vojna

Že zadnja leta pred vojno je avstro-ogrska oblast trdneje nastopala, ko se je vojna začela, pa je začela zapirati mnoge slovenske narodnjake, ki so bili na glasu kot nasprotniki monarhije. V Mariboru so aretirali Grossmannovega prijatelja in stanovskega kolega dr.

Frana Rosino, v Ljutomeru pa starosta Murskega Sokola Jožka Rajha, kmetovalca z Mote. Za aretacijo je bil določen tudi Grossmann, vendar se je zanj zavzel čarar glavar Franz v. Bouvard. Čeprav je imel Grossmann z njim številne spore ravno zavoljo nacionalnih trendov, je tokrat pokazal v pozitivni luči. Čeprav med vojno Grossmann ni deloval proti Avstriji, mu je oblasti povzročala težave. Tudi to so mu očitali, da v pisarni ni imel cesarjeve slike. Med vojno so se v njegovem stanovanju ustavljali begunci s Tržaškega. Zadnje leto vojne se je Grossmann spoprijateljil z generalom Rudolfom Maistrom, branilcem naše severne meje. To prijateljstvo je trajalo do Grossmannove smrti.

Nova država

Štajerci so z velikim navdušenjem dočakali rojstvo nove države – Kraljevine SHS. Tudi Grossmann, ki je imel ob razpadu Avstro-Ogrske navdušen govor, poz

Avtoportret z družino, 1907

optimizma, da se bodo zdaj želje in upanje Slovencev uresničili. Toda to veliko upanje se je kaj kmalu razblinilo – centralistično urejena država ni znala rešiti osnovnih problemov. V Jugoslaviji je Grossmann v glavnem ostal aktiven le pri Sokolu, politično pa je bil v opoziciji proti obema glavnima strankama – klerikalni SLS in liberalni SDS. Čutil je, da Slovenci na usodo države, v kateri njemu ne morejo vplivati, zato je tudi z novo oblastjo večkrat prišel v spor. Razočaran se je počasi umikal iz javnosti.

Domači krog

Grossmann je podpiral tudi umetnike in študente. Slikar in portretist Ivan Žabota (1877–1939), ki je pri nas neupravičeno skorajda neznan – portretiral tudi T. G. Masaryka in kralja Aleksandra –, je portretiral njegovo ženo. Cerkveni slikar Anton Čeh (1882–1930) pa mu je

Po pričevanju Grossmannove hčerke dr. Božene in soka dr. Vladimira je v začetku vojne (1914/15) pri njih stanoval Dunajčan Fritz Lang (1890–1976), ki je bil tedaj podoficer artilerijske formacije, ki je bila začasno stacionirana v stavbi osnovne šole v Ljutomeru. Pozneje je postal znameniti hollywoodski režiser nemega in zvočnega filma (filme, kot so Ešnapurski tiger, Ranč proklelih, Tsoi oči dr. Mabusea, smo lahko videli tudi pri nas, je film so vrteli v poznih petdesetih letih in v začetku šestdeset let). Lang je veliko bral v Grossmannovi knjižnici, udeleževal družinskih praznikov in filmskih prikazov v družinskem krogu. Vlončarski delavci, ki je stala tik nad ljutomersko cerkvijo, je tudi veliko kiparil. Nekatera njegova kiparska dela so ohranjena. Ohranjena je fotografija, ki ga prikazuje med kiparjenjem v Ljutomeru. Fotografijo je Lang poslal Grossmannovim v spomin, se je kot ranjenec zdravil v Koflach. Ali je imel morda Grossmann, ki je filme snemal že leta 1906, kakšen vpliv na poznejše Langovo ustvarjanje, ni dognano omenjeno v Langovih biografijah ni omenjeno. Vsekakor pa se v Lang z začetki filma srečal tukaj, kar je v nekim smislu zanesljivo moralo vplivati na njegov filmski razvoj.

gibljivih slik

upodobil vso družino. Prosti čas je prebil ob knjigah ali ukvarjal z različnimi ročnimi deli. Sam je zasadil in sadni vrt. Z nekim kovačem je po lastnih načrtih izdelal različna orodja za sadovnjak. Ko je leta 1910 kupil hišo, ji je sam dozidal balkon in gospodarsko poslopje predelal v zimski vrt s pritlikavim sadnim drevjem. V hiši je napeljal vodovod, ki ga takrat v Ljutomeru še ni bilo. Na sploh so ga zanimale tehnične novosti, ki jih je tudi nabavil: razne električne aparate in gospodinjske aparate ter radioaparat – prvega v Ljutomeru. Ukvarjal se je z zajčerejo, čebelarstvom in domačimi golobi. Iz tujine je nabavil okrog sto eksotičnih ptic. Govoreči se je po navadi prosto gibal po pisarni.

Mnogi so prihajali h Grossmannovim zaradi bogate knjižnice, v katero je imel dostop vsakdo, ki so ga knjige zanimale. Leta 1926 je njegov sin Vladimir naredil seznam očetovih knjig – 1405 enot je vpisal. Večina knjig je bila v nemškem jeziku – v glavnem prevodi tuje literature – pa tudi v srbohrvaškem, ruskem in seveda slovenskem jeziku.

Zadnji dve leti, ko je bolehal, se je popolnoma umaknil vsakemu življenju. Umrl je pol leta po smrti svoje žene, 1. avgusta 1929. Pokopali so ga v Ljutomeru ob poslednji časti, ki so mu jo izkazali člani Sokola in gasilskega društva.

Dr. Grossmann nam zanesljivo ne bi zameril, ker se ob tej priložnosti spomnimo še na Janeza Puharja (1814–1864), prvega slovenskega fotografa, ki je po krivici v slovenski zavesti premalo prisoten, pravzaprav je skorajda pozabljen. Izumil je fotografiranje na steklene plošče in je dobil za življenja tri priznanja. Njegov izum so objavili v publikaciji dunajske znanstvene revije (1851). Sodeloval je na londonski razstavi in bil imenovan (leta 1852) za člana Francoske nacionalne akademije.

Dr. Karol Grossmann, 1864–1929 (avtoportret s sinom Vladimirjem)

kamero ali se pri svojem igranju sploh ne dajo zmotiti. Nekateri posnetki otroških obrazov v velikem planu so že pretehtane psihološke studije. Tudi posnetki rodne prleške pokrajine so estetski izdelki. Z vsakega posnetka se da začutiti, da je to njegova rodna pokrajina, ki jo z novo napravo skuša ovekovečiti in ohraniti njeno podobo. Kot fotograf je prisoten pri vsakem posebnem dogodku, ki se zgodi v domačem Ljutomeru. Od tod nadvse zanimivi reportažni posnetki pomembnih dogajanj njegovega časa, ki ohranjajo vso dinamiko, pestrost in živahnost, obenem pa imajo še danes polno dokumentarno vrednost.

Grossmannova dela so izvedena fotografsko brezhibno, kar že samo po sebi priča, da se fotografirati ni le naučil, ampak mu je njegova nadarjenost za tehniko omogočila, da je medij dodobra osvojil in razumel. Fotografije je izdeloval sam. Ravno tako diapozitive. Poskusi z barvnimi diapozitivi, s stereoposnetki in trik fotografijo pa kažejo, da je imel še večje ambicije. To potrjujejo fotografije, delane v serijah, kjer se v filmskem nizanju zvrstijo v istem prostoru najprej ena oseba in nato v naslednjih posnetkih vedno več oseb. Ohranil se je tudi barvni diapozitiv, ki prikazuje njegovo ženo. Poleg družine, prijateljev in domače hiše je slikal pomembne dogodke: sejme, konjske dirke, gasilske parade, procesije, sokolski zlet ... Zbirka njegovih fotografij, ki se je v glavnem ohranila, je bogat dokument tedanjega življenja v Prlekiji.

Če poiščemo njegovim fotografijam analogije v razvoju slikarstva, vidimo, da so delane v slogu impresionizma, v tedanjih avstro-ogrskih pokrajinah še vedno živega in modnega. O tem pričajo na primer posnetki na domačem vrtu. Fotografija ga je najprej pritegnila kot vsaka druga tehnična novost. Ko se je z njo začel intenzivneje ukvarjati, pa je postal v njej pravi mojster.

Filmar ali začetki slovenskega filma

Znani so trije njegovi filmi. Odhod od maše v Ljutomeru leta 1905, istega leta Sejem v Ljutomeru in leto pozneje Na domačem vrtu. Zgodovinar Peter Volk jih je ocenil kot filme, ki so narejeni »z izrazitim smislom za dokumentaristično obravnavo stanja, z zanimanjem za značilne nadrobnosti in panoramsko vseobsežnost tematike«.

ODHOD OD MAŠE V LJUTOMERU prikazuje sončno ulico v dopoldanskem času, po kateri prihajajo iz cerkve prazne oblečeni ljudje. Na koncu ulice je kapela ob stopnišču, ki vodi k cerkvi, vendar se ta v filmskem prizoru ne vidi. Grossmann je postavil kamero na vzvišen prostor (na okno ali balkon) precej daleč od cerkve, verjetno na konec ulice. Ljudje so se med snemanjem pomikali proti kameri. Nekaj ljudi opazuje mimoidoče. Na senčni strani ceste so polkna na oknih odprta, na sončni strani pa priprta. Na desni strani ulice je za zidano dvoriščno ograjo vidno sadno drevo s sadeži (jabolka?) – torej gre za toplo poletje ali zgodnjo toplo jesen.

SEJEM V LJUTOMERU prikazuje vrvež sejmskega dopoldneva na sončnem Glavnem trgu. Množica se gnete med stojnicami, pokritimi z belimi ponjavami. Sejem je bil v tedanjem času nekakšen praznični dan. V prvem

kadru filma, v levem spodnjem kotu, je vidna drevesna krošnja, na kateri je nekaj listov, za naslednjo stojnico je drevo brez listov, po čemer se lahko sklepa (Ljutomeru je oblast dovolila štiri sejme, v vsakem letnem času enega), da gre za četrti kvaterni torek, to je decembra. Ta zapis je posnel v treh statični kadrih in s treh zornih kotov.

Film NA DOMAČEM VRTU je od vseh najboljši. Prikazuje drobec Grossmannovega življenja, in sicer na vrtu za Posojilnico, v kateri so Grossmannovi stanovali (1901–1910), dokler niso kupili svoje hiše. Na tem vrtu, ki ga je Grossmann sam skrbno urejal, je prebil s svojo družino velik del svojega prostega časa. Film je posnet v dveh kadrih. Prvi prikazuje poletno oblečeni hčerki (Drago, roj. 1902, in Boženo, roj. 1903.) ob zibelki, iz katere gleda njun bratec Vladimir (roj. 1905.). Drugi, zelo dolg prizor prikazuje, kako deklici tekata od vrtnice proti kameri in nazaj. Nato vstopi v kader njuna mati (Grossmannova žena Matilda) s sinom Vladimirjem v naročju in se vključi v veselo igro. Oba prizora nas še danes očarata s svojo pristnostjo in žarom.

Vsi Grossmannovi filmi izpričujejo avtorjevo nagnjenost k dokumentarnosti, o čemer še bolj pričajo njegove številne fotografije, ki dokumentirajo takratno življenje v Ljutomeru in okolici. Očitno se je Grossmann zgledoval po Lumiérovih filmih, ki si jih je lahko ogledal v Gradcu, kamor je večkrat zahajal, saj je bil včlanjen v tamkajšnjo advokatsko zbornico.

Karola Grossmanna je film prvenstveno pritegnil zato, ker je bil nemirne narave in izjemno intelektualno radovedna oseba. Film ga je fasciniral kot tehnična novost oziroma znanstvena igrača, saj je bilo filmsko področje eno od številnih, ki so ga kot radovedneža zanimala, in to velikokrat le do tiste mere, da se je z njimi dodobra skušal in spoznal. Zato najbrž ni prenehal snemati in fotografirati le zaradi materialnih stroškov in finančnih težav, ki jih je imel predvsem s Križevskimi opekarnami, temveč tudi zato, ker je svojo ustvarjalnost preusmeril drugim.

Odhod od maše

Portret hčerke Božene, 1907

Fotograf

Velik del svojega časa je Grossmann posvetil fotografiranju. Bil je eden prvih Slovencev, ki so se ukvarjali s fotografijo, poudariti je treba, da je bil tudi prvi slovenski formirani avtor, kar dokazujejo njegove fotografije. Njegove osebe s posnetkov sicer pozirajo, toda to niso tiste izumetničeno postavljene drže, ki bi jih privedli strah oziroma nelagodnosti pred neznanim, temveč s to tehnično novostjo. Ali radovedno zrejo v

Leta 1895 sta brata (Francoza iz Liona) Lumiére izumila kamero (ki je bila hkrati projektor) in še isto leto izumila prve gibljive slike – odhod delavcev iz njune tovarne – vse skupaj je trajalo eno minuto. Tako se je zgodilo, da je imel na svojem začetku dokumentarno fotografiranje, nato so sledili številni poskusi animiranega filma in šele pozneje je nastal igrani film. Prvi vrhunec animiranega filma preobrat je doživel leta 1927, ko se je s prvim slovenskim filmom (Pevec jazza) končalo obdobje nemega filma.

Za prvo filmsko predstavo v Sloveniji obstajata dva datuma: 24. oktobra 1886 v Mariboru, v današnji kinodvorani Union (v knjigi Karol Grossmann in slovenski film). V Ljubljani so film spoznali 16. novembra 1888 – prva projekcija Edisonovega kinematografa v imenu hotela Pri Maliču, ki je stal na prostoru današnje ulice (Lokacija Cankarjeve založbe). Po vsej verjetnosti gre za predstavo istega potujočega kinematografa (op. avtor prispevka). Prvi posneti slovenski film je bil verjetno nekega leta imena avtorja. O njem je pisal Slovenski narod, maja istega leta oziroma je objavil obvestilo o predajanju.

kje ste?

Penova
akcija

Močni fantje,

»Seveda ...«

Za daljšo konverzacijo je zmanjkalo časa, kajti gospod, ki sem ga zmotila ravno med izstopanjem iz avtomobila, je stvar izpeljal tako hitro, da sem mu lahko le še zavpila »Hvala«, pa me najbrž niti ni več slišal. Naj že na začetku povem, da je bila najina prtljaga skrajno lahka. V veliki škafli so bile le štiri plastenke pijače, v tisti manjši pa sokovnik. Nič čudnega torej, da so naši fantje opravili tako hitro ...

»...«

Mladeniča sem ujela tik pred vhodom, tako da sta mi kot prava mlada kavalirja pomagala tudi potiskati nakupovalni voziček. Na moje raztreseno govorjenje in vprašanja pa sta ostajala tiha ... Čudno. Morda se jima je preveč mudilo k prijateljem in sta želela z molkom pridobiti kakšno minutko. Moji škaflici sta previdno zložila v prtljažnik in odbrzela na svojih kolesih. Jaz pa sem zopet ostala sama ...

»Kaj ste pa kupili lepega?«

me je vprašal mož, ki me je končno potolažil s svojo dobro voljo. Voziček je vzel v svoje roke in v prijetnem klepetu sva krenila proti mojemu avtomobilu, ki naju je že nestrpno čakal z odprtim prtljažnikom. Tudi v tretje mi je uspelo spraviti nakupljeno na varno. Zato mi je bilo v še toliko večje veselje, mojega pomočnika seznaniti z našim Juretom (fotografom). In že je bila na vrsti Maja ...

»Ti maš pa goste lase!«

Pred vhodom v trgovino sem čakala na potencialnega kandidata, ki bi bil videti zadosti močan. Fant, ki je prvi naletel name, je dejal, da pride takoj k mojemu avtu, samo da odloži stvari. Takoj, ko je videl, da imam povito roko, sem se mu zasmilila in zanimalo ga je, kaj se mi je zgodilo. Ko sem mu vse razložila, se ni obotavljal in je stvari iz vozička dvignil v prtljažnik. Ko je vse raztovoril, ga je čakala še ena naloga. Nadejati se moral očala, ki pa so se, kot je sam povedal, zaradi gostih las zatikala, a se je vseeno potrudil. Tudi njegov trud smo morali zabeležiti in tako se je znašel na straneh Pena.

Zadnje čase nama z Majo res vse uspeva. Naveličana sem že takšnih in drugačnih hval na račun vseh vas, ki vas spoznavava na cesti. A vendar vedno znova ugotavljam, da ste res vredni vsake pohvale. Za uslužnost, prijaznost, pozitivno energijo in čas, ki jih delite z nama. Pa najsi gre za zaklenjeno kolo, posesivnega fanta (primeri iz prejšnjih Penovih akcij) ali povezano roko, ki ne zmore dvigovati težkih bremen.

Staša je menila, da so vsi pripravljeni pomagati pri fizičnem delu, da pa nihče ne bi več sodeloval, ko bi prosili, da pomagajo še pri nadevanju očal. Jaz pa sem vseeno vztrajala. Prvi poskusni zajček je že potrdil moje prepričanje, da bodo tudi pri tem sodelovali. Elegantno, brez večjega napora je opravil s škafkami, nato pa je iz etuija vzel še očala, ker si jih sama nisem bila sposobna natakniti. Po opravljenem delu pa sem se mu zahvalila in razkrila ozadije vsega skupaj.

»Nega problema, včasih ti ge to zloži.«

»Za takšo lepo diklino pa vse napraviva.«

Čeprav nismo ničesar »švercali«, sta bila del naše akcije tudi carinika. Čeprav sta imela veliko dela, sta prisrčna gospoda takoj bila pripravljena pomagati, a preden sta se lotila dela, sta si snela kopalni Enemu od njiju sem želela pomagati pri dvigu težke škafke, a me je drugi hitro odmaknil in dejal, da bosta že sama zmogla. Zahvalila sem se jima, nato pa je nastopila še ena težavica. Zaradi poškodovane roke si nisem mogla natakniti očal in spet je moral gospod v uniformi priskočiti na pomoč. Ko sta opravila vse, kar sem potrebovala, sem ju le še obrnila proti našemu fotografu in sledil je nasmešek, pa ni še kdo reče, da cariniki ne pridejo prav!

Staša Pavlovič
in Maja Prettner

Jure Zauneker

Spet po petih letih

Mura : Beltinci

Sicer so se črno-beli in »žuti« nogometaši spopadli 26-krat. 12-krat je zmago slavil starejši brat - Mura, Beltinci imajo osem zmag, šest tekem pa se je končalo z remijem. Prvi derbi se je odigral avgusta 1991. Mura je slavila s peti proti ena. Zadnja tekma pa je bila aprila 2000. Petsto gledalcev je videlo v Fazaneriji zmago domačih (6 : 0). Osebo so mi ostale najbolj v spominu štiri tekme. Obe polfinalni tekmi za slovenski pokal iz leta 1995. V Beltincih je bilo 1 : 1, v M. Soboti ni bilo zadetkov. A če bi Beltinčani iz prostega strela namesto prečke zadeli mrežo v zadnji minuti povratne tekme ... Še prej isto sezono poraz Šoškičeve »evropske« ekipe sredi Fazanerije, ko je Murino barko z dvema goloma torpediral Škaper. Zmaga s 5 : 2 jeseni 1997 pa je pomenila, da je Mura jesenski prvak.

Otvoritev tekme

Dobri stari derbi

Po blizu 2000 dnevih se je zgodil minulo nedeljo prekmurski derbi med večnima tekmečema Beltinci in Muro. Tokrat v tretji ligi, vseeno pa je to bila najbolj obiskana in »vroča« nogometna tekma v deželi na sončni strani Alp. Tako so pomurski ljubitelji najpomembnejše postranske strani na svetu spet pokazali, kdo kaj velja v slovenskem žogobrcu.

Rekvizit

Seveda so vse tekme postregle s kopico zadetkov in dobrimi potezami na igrišču ter gorečimi navijaškimi strastmi ob njem. Vroče krvi ni manjkalo niti na igrišču. Beltinci so bili takrat najbolj nogometna vas v Sloveniji in menda so igrali najlepši nogomet, Fazanerija pa se je šibila pod težo 5000 gledalcev. Na pijačo med tekmo si moral čakati nekaj deset minut, če si zapustil mesto na tribuni ali ob ograji, si imel težave, kako si ga priboriti nazaj. Ne sprašujte, kje vse so parkirali avte. Pa možje postave so običajno imeli precej dela. In na lokalnem radiu smo dan pred tekmo mrzlično napovedovali rezultat. Derbije so zaznamovali še igralci, kot so Ilič, Gutalj, D. Baranja, Škaper in drugi, ki so nosili oba dresa. Najbrž je potem res tako, kakor pravijo nekateri: »Tu ne gre le za zmago nad nasprotnikom. V derbiju ga enostavno moraš ponižati.«

Na 27. prekmurskem derbiju ali bitki sta si nasproti stali vojski že omenjenega streškega kralja Štefana Škaperja in mojstra za delo z

Trener Škaper

Tribuna

Drseči start

Grafit

mladimi Slobodana Djuriča. Svoje nogometno znanje so med drugim predstavili Kerman, Bokan, Forjan in Antolin(i) na eni strani ter Balažic, Horvat, Pojbič in Janža na drugi. Morda se komu kolca po časih, ko so bili na igriščih Osterc, Kosič, Tratnjek, Neiman, Vorobjev in Črnko ter Alihodžič, Vogrinčič, A. Baranja, Brezič, Belec in Kokol ...

Kakorkoli že, kljub neprijaznemu vremenu se je zbralo več kot dva tisoč nogometnih »kibicev«, ki so videli to, kar je spomnilo na (dobre) stare čase v prvi ligi. Nogometaši so na težkem igrišču razkazali svoje znanje, navijanje soboške navijaške skupine je potrdilo, da se Beltinčani in Sobočani med nogometom ne gledajo najraje. Vsa Slovenija pa nam menda to zavida.

Mimogrede, januarja smo v Vestniku napovedali možne scenarije, kaj se lahko pripeti s starejšim nogometnim bratom, in pri tem zadeli bistvo. Tokrat si bomo vzeli pravico - brez zamere, prosim, ker bo navijaško - in spisali naslednjo projekcijo: Prekmurec Buzeti z družino leta 2010 v finalu lige prvakov porazi ekipo Münchenskega Bayern, ki je sestavljena iz šestih temnopoltih igralcev, treh igralcev turškega porekla in dveh iz ex-Yuge. V polfinalu sredi »našega« Trsta dobesedno pohodimo Juventus. Klub brez obrambe in vezne linije (beri: Real /M/) pa izločimo v predtekmovanju. Zlatar in Lebar sta še najboljša strelca evropske lige.

Pogled s klopi

Prihod na tekmo

Po petnajstih letih na Kozari prvi

Oste Bakal se tokrat ni preizkusil le s fotografskim aparatom in beležnico, ampak tudi kot turistični vodnik. Ali so bili izletniki zadovoljni z njegovim vodenjem, pa bo treba vprašati njih.

Čeprav od turizma pričakujejo veliko, je v tem poletju še vedno osrednji hotel Prijedor v istoimenskem mestu bolj ali manj sameval.

Prvi zajtrk je bil »Pri Črniku« v Radgoni, drugi (na sliki) pa ob avtocesti pri Sesvetah, kjer je vsem teknilo tako trdo kot tekoče ...

Na tržnicah v Prijedorju je možno kupiti vse po ugodnih cenah pa tudi kakovost ni slaba.

Človek bi mislil, da v RS živijo slabo, toda po obloženih mizah in po oblekah, ki jih nosijo, lahko sklepamo drugače.

Vsekakor ni novost, da že nekaj časa veliko Slovenk in Slovencev pogosto, predvsem organizirano z avtobusi, potuje v Bosno in Hercegovino, zlasti na njen vzhod, v Orašje blizu Tuzle. Predvsem po nakupih na znani tržnici Arizona. Novost tudi ni, da je v BiH vedno več poslovnežev, podjetnikov in menedžerjev iz Slovenije, zato pa je nekaj povsem novega tisto, za kar se je pred dnevi odločila skupina petdesetih ljudi iz Gornje Radgone in Radencev. Prišli so namreč na zanimivo idejo, da bi se odpravili na enodnevni »izlet v neznano«, bistveno bližje, kot je Orašje. Pravzaprav je bilo to zanimivo potepanje namenjeno vsem, ki so želeli obiskati območje, dobrih 300 kilometrov oddaljeno od Gornje Radgone, kjer se lahko marsikaj vidi in doživi. V tem času so predvideli prečkanje dveh državnih meja, in sicer med Slovenijo in Hrvaško in nato še med našo južno sosedo ter Bosno in Hercegovino. In čeprav se ni šlo na razvpito Arizona pri Orašju na vzhodu BiH, ki jo mnogi že poznajo, temveč bistveno bližje, v okolico Banjaluke, je bil že nekaj dni po objavi avtobus poln.

To pa niti ne preseneča, saj je bilo že v objavi med drugim zapisano, da »si bomo udeleženci izleta poleg prijetnega druženja ogledali marsikaj zanimivega. Ob že znanih znamenitostih iz nekdanje skupne države so sedaj na ogled še dodatni 'spomeniki', ki spominjajo na zadnjo vojno iz začetka zadnjega desetletja prejšnjega stoletja. Poleg ogleda znanih spomenikov in izletniških točk iz preteklosti (Jasenovac, Kozara ...) bomo obiskali tudi večja mesta (Banjaluka, Prijedor, Bosanski Novi, Kostajnica, Petrinja Gradiška ...), iz prijetno hlajenega turističnega avtobusa pa si bomo lahko ogledali mnoge porušene (in še vedno zapuščene) stanovanjske, gospodarske in sakralne objekte pa tudi kakšno od 'taborišč smrti' iz vojne med letoma 1992-1995.«

Vse to je vplivalo, da je bil avtobus z voznikom Avguštinom in Dragico Vračko hitro napolnjen. Vsekakor so se nekateri odločili za izlet tudi zaradi dodatnih možnosti ugodnih nakupov na tržnicah v Republiki Srbski, kjer je, roko na srce, po nizkih cenah možno kupiti prav vse. Enako kot na tržnicah pa je bil nakup možen tudi v tamkajšnjih dobro založenih kitajskih trgovinah, kjer so cene še posebno ugodne. »Tudi lačni in žejni ne bomo, kajti kulinarična ponudba regije, v katero potujemo, je izjemno bogata pa tudi tukaj so cene za naše razmere več kot privlačne,« so med drugim zapisali organizatorji izleta, ki so za skoraj 24-urno potepanje zbirali po 7.200,00 tolarjev oz. 30 evrov. Mnogi so sicer menili, da omenjeni znesek ne more in ne bo dovolj za prevozne stroške, cestnine, takse, kosilo, pijačo, vstopnino v muzej na Kozari. Toda motili so se, saj je denarja bilo dovolj. Zanimivo je tudi, da so organizatorji brez težav na radgonski upravni enoti za 14 udeležencev izleta, ki niso imeli potnih listov, uredili skupinsko listino, s katero ni bilo težav pri prestopu meje med Hrvaško in BiH. Pravzaprav nikjer med prestopom državnih meja ni bilo nobenih težav. Tako so se imeli vsi, od najmlajšega 19-letnika do najstarejšega 70-letnika, od 27 žensk do 24 moških udeležencev nadvse lepo in nepozabno.

Da bi se izognili gneči na mejnem prehodu Gruškovje, kjer je preveč turistov iz zahodne

Evrope na poti proti hrvaškem morju so se radgonski izletniki odpravili proti Ljubotinu in Razkrižju ter čez mejni prehod Grmoča do avtoceste v bližini Čakovca. Od tam pa so avtocesti mimo Varaždina in prve postaje na počivališču Sesvete pred Zagrebom, kjer je bil pravi zajtrk. Pot je potem peljala proti Zagrebu in tamkajšnjega letališča Ples proti Sisku, vseskozi pa se je slišala pesem, povezana s kraji in območji, skozi katere je je avtobus peljal. Vmes je pogosto s »... navodili« in predstavitvijo določenih znamenitosti poseljal tudi vodnik, kateremu so na avtobusu pozorno prisluhnili. Čeprav med avtobusom od Zagreba proti BiH ni bilo več avtomobilov, bila vožnja prijetna in zanimiva, zlasti v Petrinje (posebej jo poznamo po tovarni Gavrilović do Kostajnice, kjer so videti še veliko porušeni hiš in drugi objektov in kjer je mejni prehod s BiH, pravzaprav Republiko Srbsko. Vsi na avtobusu so bili zelo radovedni in so želeli slišati čimveč zanimivosti o krajih, mimo katerih je avtobus peljal, ob tem pa jih je tudi zanimalo, kaj se plača in kaj ne kupiti v BiH, kako je z denarjem ipd. Po krajšem čakanju na hrvaškega carinika ter prihodu v omenjeno državo je sledila vožnja ob reki Uni do Bosanskega Novega ali Novega Grada, kjer mesto sedaj imenujejo Srbi, in potem ob reki Sani proti Prijedorju.

Poceni nakupi na tržnicah in v kitajskih trgovinah

Že v zgodnjih jutranjih urah je avtobus prispel pred mesto Prijedor, v kraj Brežicani, kjer je bil prvi nekoliko daljši postanek, malico v več kot solidni samopostrežni restavraciji. V omenjeni restavraciji stane malica (nadeta paprika s pire krompirjem, čufti s pirejem, pasulj s klobaso ali mesom, telečja obara, piščančji paprikaš ...) skrajno le okoli dve konvertibilni marki (toraj en evro), ki je uradno plačilno sredstvo v omenjeni državi. Od 150 do 180 tolarjev stane v BiH steklenica piva, podobno tudi brezalkoholni napitki v pločevinkah, nekoliko manj kava ipd. V bližini, v Brežicanah, pa je bila tudi možnost prvih nakupov v večji trgovski hiši Tropic, toda udeleženci izleta so sploh

Med kosilom na Kozari se je veliko pojedlo in popilo.

tuji avtobus iz Gornje Radgone

Poleg ogleda nekdanjih in novejših zanimivosti in znamenitosti so možni tudi ugodni nakupi, zgodba zase pa je kakovostna ter poceni hrana in pijača

V veljem in odlično založenem trgovskem centru večinoma izkoristili za primerjavo cen med tistimi pri nas in v BiH. Le pet metrov naprej je mesto Prijedor, kjer je najdaljši postanek in kjer so imeli udeleženci možnost večjih ugodnih nakupov na nekaj tržnicah (buvjaki) kot v kitajskih drugih trgovinah. In tam so se prtljažniki avtobusa še posebno dobro zapolnili pri nadaljevanju vožnje, ko se ni oglašal ko se ni pelo, pa se je v glavnem ustavilo, kaj se plača in česa se ne plača, ter o tem, kdo je kaj kupil. V ospredju bila vsekakor različna oblačila in ob tem posoda pa tudi avtomobilski

Potovno oživljanje Kozare
V ugodnih popoldanskih urah so udeleženci pot nadaljevali proti Banjaluki, mimo Kozarsko (Keroterm in Trnopolje) iz mirovne, kjer so se vsi lahko prepričali, da je kljub revščini in veliki nezaposlenosti v RS veliko gradi. Po približno desetih kilometrih je klimatiziran avtobus začel zapustiti glavno cesto in se povzpeli na slabih šest metrov visoko Kozaro, kjer stoji znani spomenik, poleg pa je tudi nekaj drugih znamenitosti. Med drugim so si udeleženci ogledali zanimiv muzej iz NOB in zadnje vojske, kjer so ob predstavitvi zgodovinarja kustosa Mirka Majcenovića mnogim prišel na um. Na najvišjem vrhu prijedorskega jezera BiH je bilo videti, da se končno prebujajo tudi domači investitorji, ki vidijo zaslužek v turizmu. Obnavlja se osrednji hotel Kozara, ki je bil med vojno uničen in opan, tako da skoraj 15 let ni služil svojemu namenu. Poleg tega se je začela gradnja hiš in ustrezne infrastrukture za gostilnice, vse to pa naj bi odprli že v začetku leta slovenskega novembra. Prav na Kozari je bilo izločeno izletnike pripravljeno tudi od slovenskih gostov ni mogel prebrati, kajti za mnoge je bilo tisto, kar so bili prvo novo, izvorno in izvrstno. Ob obili in kakovostni hrani je hladna pijača tekla v potokih in tudi tisti, ki običajno ne pijejo, so se pohvalili, kako so popili po dve ali tri steklenice »domačega« banja-pivara. Prav za nakup omenjene pivarne se poteguje tudi lastnica Radgona Pivovarna Laško. Zanimivo je še omeniti, da so nekateri od udeležencev namenili donar v bosansko valuto v banki z namenom Balkanska investicijska banka, ki je v veliki slovenski lasti.

Potnike v limuzinah
Po koncu in daljšem počitku, ko se pravzaprav nikamor ni mudilo, je bilo nadaljeval vožnjo proti Banjaluki, kjer so si potniki lahko nekoliko podrobneje ogledali prestolnico Republike Srbske, ki je bila v zadnjih letih lepo in urejeno mesto, ki se za prestolnico tudi snodobi. Ker je bil

Vsem bo ostala v spominu skupinska fotografija, ki je nastala pred znamenitim spomenikom na Kozari.

sobotni popoldan, je bilo možno ne le v Banjaluki, temveč v številnih krajih, skozi katere je peljal avtobus, spremljati številne poroke. In mnogim je zastajal dih ob pogledih na limuzine in drugo razmetavanje denarja, kjer se tamkajšnji ljudje tudi za ceno velikih posojil borijo za nekakšno prevlado pred sosedi ali znanci. Resda takšna tekmovalnost poteka predvsem med tistimi, kjer je vsaj eden od staršev katerega od mladoporočencev zaposlen v tujini. Nezaposlenost je namreč še vedno osrednji problem tamkajšnjih ljudi. Kakorkoli že, v poznih popoldanskih urah radgonski avtobus zapuša Banjaluko ter se mimo letališča Zalužani in enega najlepših in najbogatejših predelov RS, kot so Laktaši, Aleksandrovac in Nova Topola, odpravi proti Gradiški, kjer ponovno prečka reko Savo in se brez kakršnihkoli zapletov vrne na Hrvaško.

Sledilo je nadaljevanje potovanja po avtocesti proti Zagrebu mimo Jasenovca, kjer je bilo v 2. svetovni vojni ubitih tudi veliko Slovencev. In čeprav je bilo predvideno, da bi tokrat šli skozi Zagreb proti Krapini in Gruškovju ter mimo Ptuja nazaj v Gornjo Radgono, so radijska obvestila o daljšem čakanju pri vstopu v Slovenijo na omenjenem prehodu vse prepričala, da je avtobus spet zavil po zagorsko-medžimurski avtocesti. In spet čez mejni prehod Gibina proti Gornji Radgoni, kjer se je avtobus z nekoliko utrujenimi, a povsem zadovoljnimi potniki ustavil nekje po polnoči.

Razen rahle utrujenosti in vročine, ki je bila neznosna zlasti med nakupovanjem na tržnici v Prijedorju, je bilo vse za prav vse udeležence na vrhuncu. Velika večina udeležencev in udeležencev izleta ni mogla prebrati vsega, kar so doživeli in videli. Predvsem so ostali v spominu prijaznost, gostoljubje, dobra hrana in pijača, ugodne cene in prava družba. Ravno takšne pohvale izleta so vzrok, da se na radgonskem območju že organizirajo nove skupine, ki bi rade šle na enak izlet po RS. Tam pa bodo gotovo veseli vsakega novega gosta, kajti domačini niso mogli verjeti, da se je »nekdo iz Slovenije odločil za vnovični obisk Kozare in drugih krajev RS. Ravno na Kozari pa nam prijazni gostilničar Mirko Knežević, ki je poskrbel za enkratno kosilo in pijačo, pove, da je avtobus iz Gornje Radgone pravzaprav prvi tuji avtobus gostov, ki je po razpadu nekdanje SFRJ pripeljal turiste na Kozaro ...

Treba je bilo nekoliko pešati.

Posebej zanimiv je bil ogled muzeja.

Kljub utrujenosti so se mnogi z veseljem sprehodili ob gozdičku na Kozari.

pen

Očitno imamo zgodovino zato, da jo takrat, ko bi se morali spomniti nanjo, pozabimo

Zgodovina, slaba učiteljica

Avgusta, vsako leto, se spomnimo tragičnih dogodkov na Japonskem. Atomski bombi nad Hirošimo in Nagasaki sta terjali več kot 150 tisoč v glavnem nedolžnih žrtev. Videli smo grozljive slike opustošenja, slišali smo izpovedi preživelih prič, gledali mlade Japonce v muzeju posledic razdejanja, miroljubne organizacije po svetu so dvignile glas. Verjetno v tem času ni bilo prijetno biti Američan. Ob vsem tem pa ni bilo slišati vprašanja, zakaj se je vse to zgodilo. Pozabilo se je na Pearl Harbor, pozabilo se je na kamikaze in do skrajnosti razosebljene japonske vojake, ki so bili v vsakem trenutku pripravljeni umreti za boga – cesarja Hirohita. Če Japonska takrat ne bi kapitulirala, bi Američani morali zavzeti Japonsko. Koliko mladih, nedolžnih, nič krivih Američanov bi moralo umreti, preden bi se doseglo stanje, kot se je po teh dveh bombah?

Leta 1945 so zavezniki zmagali, druga svetovna vojna se je končala. Vedelo se je, kdo je vojno začel in kdo jo je izgubil. Pozabimo na vse, Evropo je treba na novo zgraditi, so rekli. Čas se je odmikal in danes ni več vse jasno, kako natančno je bilo. Naši sosede Italijani, na primer, ki so Ljubljano obdali z bodočo žico in postavili šotore v taboriščih v Gonarsu in na Rabu, so se naenkrat spomnili fojbi in svojih žrtev. Kaj so delali pri nas, so pozabili. Tudi Slovenci, ki so z njimi sodelovali, so postali kratkega spomina. Sodelovanje z okupatorjem – s tem ali onim –, ki jim je dal orožje, hrano in plačo, naj bi bilo domoljubno in v bistvu boj proti komunizmu. Stvari so jasne, vendar ne vseh in vsakomur. Mi, generacija, rojena po vojni, moramo še zdaj po petdesetih letih poslušati te prepire in z njimi živeti. Namesto pogleda naprej je javnost prisiljena, da se obrača nazaj, v preteklost. Na žalost so stari uspešno vcepili te razprtije tudi mladim, ki zdaj sodelujejo v razpravah in se opredeljujejo. To samo škoduje, koristi nikomur.

Tako smo zdaj prišli do primera, zaradi katerega je ta prispevek pravzaprav nastal. Na teh straneh (še pomnite, tovariši, čas odločitev in dejanj) zdaj že tretji mesec poteka neke vrste boj za zasluge in delež v naši slovenski desetdnevni vojni pred petnajstimi leti. Slovenski narod je bil takrat kot eden in brez tega zmage ne bi bilo. Nemalo je bilo posameznikov in organizacij, ki so pripomogli k zmagi. Nikoli niso dobili nobenih medalj niti se o njih ni pisalo ali kakorkoli omenjalo, zato so lahko upravičeno užaljeni. Zato bi bilo dobro, da se s tem za vselej preneha. Namesto razprtij, ki nikomur ne koristijo, naj veterani – eni in drugi – sedejo skupaj in imenujejo odbor, ki bo poskrbel, da se popiše vse, kar se je takrat dogajalo v naši pokrajini. Naj izdajo skupno knjigo o dogodkih od Hodoša, Murskega Središča, Ormoža, Ljutomer, Radenec, Radgone, Kuzme in bogve do kod vse še. Več koristi bi bilo, verjemite, veterani!

ured-nik

ODMEV

Seveda sem tudi sam prebral odgovor na članek g. Mihaliča in se zaradi netočnosti odločil, da odgovorim na pisanje g. Mihaliča, in pri tem poudarjam, da sem v intervjuju v 124. št. Pena govoril le o aktivnosti milice na mejnem prehodu Gederovci, lahko pa bi tudi kaj več povedal o dogajanjih v stražnici na Hodošu.

Res je, da je bil g. Edvard MIHALIČ pred štirinajstimi leti poveljnik teritorialne obrambe. Res pa je tudi, da je v teh štirinajstih letih g. MIHALIČ pozabil več kot TRČEK in v odgovoru na članek slednjega povedal še več neresnic. O aktivnostih o tem, kdo vse se je poleg miličnikov leta 1991 boril in izvajal določene aktivnosti na mejnem prehodu Gederovci, v prvem članku TRČKA ni vprašal nihče. Sam intervju se je nanašal na aktivnosti milice in policijsko veteransko društvo SEVER za Pomurje. TRČEK v intervjuju niti ni bil

pristojen, da govori o aktivnostih takratne teritorialne obrambe. Glede na to ni dobro, da gospod MIHALIČ po nepotrebnem pogreva nekatere stvari, o katerih bi se dalo še kako polemizirati.

Naslednja ugotovitev je, da TRČEK leta 1991, pred štirinajstimi leti, ni imel časa in prostora za beleznice, kot je to lahko počel nekdo drug, ker je moral na terenu izvajati borbene in druge aktivnosti.

Kar je najbolj moteče v odgovoru gospoda MIHALIČA, pa je to, da je popolna neresnica, če ne kaj hujšega, to, da govori o tem, kako miličniki v Gederovcih niso hoteli streljati. Gre za veliko nemoralno obsodbo takratnih miličnikov, ki so bili neposredno na položajih na mejnem prehodu Gederovci. Če je prišlo do neusklajenosti poveljujočih s strani TO in milice, je to drugotno vprašanje. Takratni poveljnik TO g. MIHALIČ ni imel nobenih pristojnosti in

pooblastil, da bi poveljeval in ukazoval miličnikom na terenu, kot se iz članka njegovem odgovoru da razbrati. Miličniki smo ukaze za vse aktivnosti prejemali in jih več kot stoddostno izvrševali od operativnega štaba iz UNZ Murska Sobota.

Naslednja velika netočnost je v tem, da v intervjuju TRČEK ni niti v eni besedi stavku komentiral večanja števila borcev 10-dnevne vojne drugih veteranskih organizacij. Velika netočnost v odgovoru g. MIHALIČA pa je ta, da na žalost slabo pozna oziroma sploh ne pozna temeljnega akta (poslovnika o delovanju policijsko-veteranskega društva SEVER za Pomurje), v enem od svojih členov govori o tem, da član PVD SEVER za Pomurje ne more biti član druge veteranske organizacije.

Kdo torej govori netočnosti in neresnice?

Iztok Trček

Še pomnite tovariši

(odgovor na odgovor – čas odločitev in dejanj)

PEN št. 124, 30. 06. 2005, str. 6
PEN št. 125, 28. 07. 2005, str. 15

Trditve, da je privilegij starejših, spominjati se, zagotovo drži. Mlajši tega ne premorejo, preprosto zaradi tega, ker so jih pred štirinajstimi leti mamice ali očki (če niso bili v uniformah TO z orožjem v rokah na položajih SEVERNO od reke Mure) v vozičkih vozili po mirnih ulicah naših prelestnih mest in vasi. Nekateri so se najbrž skrili, povsem samoumevno, kajti izkušnja 1991. naj se (lepo prosim) ne ponovi.

Govoriti o desetdnevni ali svileni vojni v Sloveniji in za Slovenijo je nenehni spopad (povsem nerazumljiv), ki se preprosto dogaja v glavah tistih, nekoliko starejših udeležencev, ki niso sposobni razčistiti, kdo je nekoliko bolj ali nekoliko manj zaslužen za zelo preprosto dejstvo – samostojna Slovenija. S časom spomin peša, kar moramo vsi, ki se lahko pohvalimo s statusom veterana vojne za Slovenijo (govorim o pripadnikih TO in policistih), mirne duše priznati, ne da bi s tem tvegali izločitev iz katerega koli veteranskega združenja.

Kaj je bistvo?

Gederovci leta 1991 in še pomnite tovariši. Ali se res lahko spomnimo vsega, kar se je dogajalo v teh dneh?

Tisti čas, strahotna napetost, neverjetne vremenske razmere, odgovornost do podrejenih, navsezadnje tudi do lastnih družin, so nas zagotovo izčrpavali. Vendar, uspelo nam je.

Na eni strani (JLA) smo imeli golobrade mladeniče, ki so se komaj začeli briti, z izkušenim poveljniškim kadrom. Fantje niso imeli osnovnih potrebščin za preživetje (voda, hrana, sredstva za zvezo niso delovala) in motiva tudi ne.

Maksova skupina (vidno izčrpana po nekajurni peš hoji do Gederovec) je 27. 06. 1991 (dva voda) v popoldanskem času prispela na območje križišča v Gederovcih. Tam sva jih pričakala poveljnik enot TO stotnik Drago Glišič in jaz (I. B.). Z odločnim ukazom je poveljnik Glišič oddalil skupino vojakov JLA, ki so se utaborili v potoku pred naseljem Gederovci. Ena skupina (en vod) je zasedla položaje na drugi strani ceste.

Dne 27. 06. 1991 (popoldane) je potekalo nekaj koordiniranih aktivnosti (TO in policija) z namenom razorožitve pripadnikov JLA. Žal smo bili prisiljeni z ognjem iz avtomatskega orožja utemeljiti našo odločitev.

Vmes je poveljujoči skupine JLA, ki je prišla iz Murske Sobote (Maks), prosil za vodo za svoje vojake. Obenem me je opozoril

(pogovor osebne narave), da lahko pričakujemo helikopterski desant, kar se je resnično zgodilo. Ob tem dogodku (prilet helikopterjev) smo takoj ustavili oskrbo enote JLA z vodo in se razporedili v skladu z načrtom obrambe mejnega prehoda. V tem času (priletu dveh helikopterjev JLA) je bila izrečna prepoved streljanja na leteče cilje. Na srečo, kajti z razdalje 150 do 200 metrov, kjer sta pristala helikopterja JLA, cilja ni bilo mogoče zgrešiti (opremljeni smo bili s protiolepnim netržajnim orožjem izjemne natančnosti). Lahko si predstavljate število nedolžnih žrtev.

Po koordinaciji, ki je potekala v štabu TO (nekdanja gostilna Štivan) med poveljstvom TO in policisti je bilo določeno, da se začne 27. 06. 1991 ob 22.10 splošni napad na vseh linijah obrambe.

Po naliivu ponoči s 27. na 28. 06. 1991 se je Maksova skupina v jutranjih urah dne 28. 06. 1991 vdala. Pogajanje z drugo skupino je trajalo nekoliko dlje. Poveljnik 2. voda je bil izjemno vztrajen in je zahteval neovirano pot proti Murski Soboti (do vojašnice). Tega mu nismo smeli dovoliti. Šele na Maksovo intervencijo se je enota vdala. Vse smo varno namestili v gasilskem domu v Gederovcih in potem prepeljali v dijaški dom v Mursko Soboto.

Navedbe poveljnika TO (podpolkovnik Edvard Mihalič), da je vodnik Maks Vajnhandl po vdaji končal v zaporu, ne morem potrditi. Potem so se zvrstili naslednji dogodki.

V popoldanskem času je sledila zadnja akcija na tem območju, in sicer povezana s stražnico na Petanjcih, ki jo je vodil major Jože Pojbič (poveljujoči enot TO). Ob njem je bil (že v maskirni uniformi Slovenske vojske) Maks Vajnhandl, nekoč poveljnik stražnice na Petanjcih (vprašanje, ali je bil res v zaporu). Območju petanjske stražnice je poveljeval stotnik Kučan (JLA).

Po uspešno izvedeni akciji smo vse zajete pripadnike JLA prepeljali v Mursko Soboto (dijaški dom). Vojake, razen poveljniškega kadra, smo z dvema avtobusoma odpeljali v OŠ Bogojina.

V spominu mi je ostal detajl ob odhodu Kučanove skupine v avtobuse proti Bogojini. En vojak me je prosil, če se enota lahko poslovi od svojega poveljnika Kučana. Ganljiv trenutek.

Vrsta neimenovanih, zagotovo častnih ljudi, ki so verjeli, v kaj, pa vedo sami.

Rad bi na tem mestu omenil dejstvo, ki je morebiti ostalo v javnosti neopaženo, vendar pri nas, ki smo bili takrat na položajih, ostaja po toliko letih v lepem spominu.

Lastnik gostilne pred mejnim prehodom Gederovci g. Franc Vereš nam je, preden se je z družino umaknil z nevarnega območja, pustil odklenjena vrata gostilniške

kleti, kjer smo se lahko po skupinah zasilo posušili.

Družina Zrim iz Gederovec je omogočila prhanje vsem pripadnikom enot TO.

Še mnogo drugih dogodkov ostaja v lepem spominu vseh nas, ki smo bili v obrambi dogodkov, ki so pričali o povezanosti prebivalcev in nas, pripadnikov enot TO in policije.

Mejo smo obranili. Razen nekaj loketov bližnjih objektih iz strelnega orožja drugih večjih posledic ni bilo. Naša prednost pred enotami JLA je bila vsekakor izjemna motiviranost. Delovali smo disciplinarno, koordinacija med poveljstvi TO in policije je bila učinkovita in tekoča. Poveljstvi kader TO je bil sestavljen iz pripadnikov s končanimi vojaškimi šolami in z večletnimi izkušnjami pri poveljevanju enotami TO. Prav tako izjemni profesionalci so bili policisti, s katerimi smo izredno dobro sodelovali.

Še zadnje vprašanje. Še pomnite, tovariši?

Menim, da ja. Spomnim se odličnega TOVARIŠEV, z veseljem se pozdravim, mimogrede na ulicah mesta, ki je končal junija 1991 samevalo, bilo praktično prazno. Enako praznega se počutim, ko prebram resnice, same resnice o dogodkih, ki nam smejo biti v čast in ne poligon za kaširanje koli obračune.

Skratka, bili smo tam, dneve in noče, ki jih nikoli ne bomo pozabili. Naj tako tudi ostane.

Končno!

Ja, bili smo tam v Gederovcih. Glišič, Ribaš, Trček, Škerlak, Antić, Ferbežar, Bošnjaković, Balažic, Ovsenjak, Horvat, Vouris... in mnogi drugi, ki so s svojimi dejanji in prizadevnostjo opravili vse, kar so se od njih pričakovalo. Ponosni smo, upam da lahko govorim (pišem) v njihovem imenu.

Dragi prijatelji in TOVARIŠI, hvala vam za letih, prepričan sem, da vesta in da se bosta vidva s tem strinjala.

S spoštovanjem gospodoma Iztoku Trčku in Edvardu Mihaliču, vajin TOVARIŠ in SOBOREC Ivo Bošnjaković

YU-arhivi še nedostopni

pen jih je odprl

Nevenka Emri

VIII.

Čez natanko deset dni se bo začela v eni od pomurskih vasi sklepna prireditve akcije Naj... domačija. Pri Vestniku smo začeli z akcijo pred petnajstimi leti, tale spominska fotografija pa je nastala pri Manžekovičevi obnovljeni hiši na Gorič-

kem. Ponosni smo, da smo na tak način že pred leti javnosti začeli predstavljati arhitekturne bisere pomurskega podeželja ter naše tradicije in napredku hkrati povezane kmečke družine. Posnetek je bil najbrž narejen takrat, ko sem hotela na odru da bi se začel uradni del prireditve, a me je Venerina šefinja Renata Ficko ustavila, da bi me direktorica Irma Benko seznanila še z zadnjimi spremembami. Na takih prireditvah se namreč ničesar ne da čisto natanko vnaprej predvideti, vedno se kdo opraviči, da ne more priti, ali nas s svojim prihodom kdo preseneti ...

Pri Vestniku se zavedamo, da smo za ljudi in smo ob vsaki vedno, ko imajo težave, jim jih poskušamo pomagati reševati. Nekaj smo skoraj vsak mesec organizirali pogovore o problemih, ki so ljudi najbolj žulili. Tudi smo na taka srečanja, smo jih poimenovali na obisku, vedno smo imeli odgovorne

države. Organizirali smo pogovore o vračanju denarnih vložkov v telefonskega omrežja, o težavah zaradi hidromelioracij, subvencij ... V letu 1991 je bil aktualen pogovor, ko je država na njihovo cesto preusmerjala promet. Taki uradni pogovori so se vedno končali z družabnim srečanjem, gostitelji kaj zapeli, se pomerili v kakšnih športih ali igrical. Da bi v Hrasju na koncu umirili strasti, smo vrgli kocko in zaigrali človek ne jezi se.

Na fotografiji nisem v kuharski opravi zaradi prekvalifikacije, ampak ker je bil takrat ravno pustni torek in se je bilo pač treba malo poveseliti. Ker sem bila seveda oblečena tako, da sem ustrezala zahtevam higienskega minimuma, sem na mizo postavila tudi skledo s fiziološko solato in kuhana rebra. Medtem ko smo čakali na krofe, je prišla fotografinja Nataša.

Tudi takrat sem sedel za mizo, a v bistvu drugačnih okoliščinah kot prej. Zdaj so nam stregli orokavičeni in cvrtani natakariji v enem od poturoških hotelov, nedavno je sedel minister ... Organizirali smo stopali mišji pohod: natakariji, ob polnočni uri se je prišlo predstaviti predstavitelj z glavnim

poslom na čelu in ledenim slonom na vozičku, ki so mu januarja pod noge nasuli snega nam po ponudili šampanjec. Kakšnih pet ur pred tem je bila veličastna otvoritev koncerta za tajsko masažo, kjer smo se Simona Špindler, Gabriela Granfol Peurača in drugi zbirali bolj ali manj po naključju. Na radijskem kvizu smo namreč napovedovalke v nagrado dobile konectedsensko bivanje na otoku. Ko smo bile tam, je Simona po telefonu poklicala eno od svojih prijateljic in ji povedala, ki se je končalo z zgoraj opisanim večerom.

Včasih se kateremu od naših sodelavcev zgodi tudi kakšen lep jubilej. Povod za tole fotografijo je abraham Geze Farkaša. Ker se ob lepem jubileju spodobi tudi lepo darilo, smo povabljeni na praznovanje tuhtali, kaj in kako. Sklenili smo, da mu podarimo umetniško sliko Jožeta Horvata - Jakija. Potem je bilo treba samo še

organizirati. K rojaku iz soboškega Turpolja smo se odpravile z litrom »rdečke«, s katero smo domačega kruha in košaro goriških jabolk. Po sklenjenem poslu smo s slavnimi gosti poselele in poklepetale za mizo v njegovi hiši Irma in Tončka. Na koncu smo se vrstile na mizo, ki jo je pripravila Nevenka Emri, ki je za tokratno izdajo Pena pobrskala po svojem fotoarhivu.

Franciškan pater Evgen A. Ketiš je rojak iz Oseka v Slovenskih goricah. Šestnajst let svojega najbolj ustvarjalnega življenja je preživel kot misijonar v zaostali afriški republiki Togo. Uvidel je, da tamkajšnje prebivalstvo najbolj žeja po vodi. Sami je niso znali najti in jim je izkopal 25 vodnjakov, globokih do 40 metrov.

Zlati preblisk v temino Afrike

Dolga, vroča, sušna obdobja so v času otroštva Gusteka Ketiša še posebej trpinčila prebivalstvo Slovenskih goric in naše Panonije nasploh. V mnogih globokih vodnjakih je voda pogosto presahnila. Na Ketiševi domačiji so posebej skrbeli za družinski vodnjak. Brez vode bi težko shajalo 14 otrok, odrasli, živina. In k hiši so tu in tam zavili patri od bližnje Svete Trojice. Pripovedovali so, da suša še posebej pesti Afričane. Kazali so verski list Zamorček s podobami temnopoltih Afričanov, iz vejevja spletenih bivališč, eksotike. In to je bil klic za prihodnjega misijonarja.

Organizirano širjenje krščanstva

Misijonarstvo je bilo sprva namenjeno predvsem organiziranemu širjenju vere v deželah in med ljudstvi, ki je še ne poznajo in ne izpolnjujejo. Misijonarstvo traja, dokler se oznanjevanje vere v ljudstvu ne ustali, tako da navdihuje osebnost in skupinsko obnašanje, kulturo in družbene odnose, ter dokler se ne ustanovi institucij, potrebnih za njen obstoj. Misijonsko dejavnost razvijajo odrešenijska verska, med drugim krščanstvo, islam, budizem, v prepričanju, da so namenjena vsem ljudem.

Pred 20. leti je delovalo v misijonih 139 misijonark in misijonarjev slovenskega rodu. Deset let pozneje pa 114. Od tega števila je bilo 9 laikov obeh spolov, 10 svetnih duhovnikov, 48 redovnic in 47 redovnikov. Cilj uresničujejo s splošno duhovno in materialno pomočjo ljudem, katerim so poslani. Predani so dobroti, zdravstveni oskrbi, izobraževanju, zavzemanju za pravičnost, mir.

Od kolarja do frančiškana

Življenjska pot patra Evgena Avgusta Ketiša je polna preizkušenj. Je 12. izmed 14 otrok Kalista in Ljudmile Ketiš. Oče je bil po poklicu kolar in širše uveljavljen krajan. Evgen je bil krščen za Avgusta in so ga po domače klicali Gustek. Po končani osnovni šoli se je dve leti učil pri očetu kolarstva. In potem so se mu porajale želje po spoznavanju neznanega tujega, daljnega sveta. Hrepenel je po odhodu v Afriko, med pomoči potrebne.

Želja se mu je uresničila. Za duhovnika je bil posvečen 29. junija leta 1955 v Ljubljani. Novo mašo pa je daroval 10. julija istega leta pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Za njim je 60 let redovništva in nedavno je pri Trojici praznoval zlato mašo. Odet je bil v zlatolesketajoči se duhovniški plašč, ki je simboliziral delovanje v ljubljanski župniji Vič, v župniji Materne božje v Mariboru, v Dobovi, na Sveti gori pri Novi

Gorici, v Šmartnem ob Dreti. In kot misijonar je 16 let deloval v Togu v Afriki. V Sloveniji je bil nato precej časa v Nazarjah in zdaj živi med frančiškani v Kopru. Simbolično je bilo ob tej priložnosti čutiti zlati preblisk v vsestransko temino Afrike.

Frančiškani zavezani uboštvu

Pater Evgen je frančiškan. Ta red je ustanovil leta 1209 Frančišek Asiški. Red temelji na uresničevanju evangelija z askezo oziroma uboštvom, duševnim pastirstvom in misijoni. Obstajata moška in ženska veja. Slednje so redovnice klarise. In red sestavljajo še laiki. Strožji red frančiškanov so observanti. Za nje se je na Slovenskem uveljavilo ime frančiškani. Oblečeni so v temno rjavo kuto, kapuco in sandale. Zmernejši člani reda so minoriti. Župnijo pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah so prevzeli frančiškani od avguštincev 23. julija leta 1854. In še danes oskrbujejo to cerkev in samostan.

Težavno misijonarsko delo

V republiki Togo je pater Evgen Ketiš deloval v okviru francoskega misijona od leta 1972 do 1988 oziroma 16 let. Redovni misijonarji, med katerimi so tudi frančiškani, se s svojim odhodom na truda preporno misijonarsko delo običajno zavežejo v dosmrtno delo. Zaradi zdravstvenih težav ali neprilagodljivosti se redki vrnejo. Škofijski duhovniki pa se zavežejo le za občasno pomoč, ki jo lahko po petih letih prekinajo, a jih večina ostane tam do smrti.

Za to težavno poslanstvo mora čutiti človek v sebi klic. Drugače ne bi zdržal v novem okolju in življenju. Evgen se je pripravil na odhod v Afriko v Franciji. Spoznaval je jezik, kulturo, zgodovino, običaje Toga.

Pol leta brez dežja

Leta 1979 se je s patrom Ketišem v Togu srečal svetovni popotnik Zvone Šeruga. O tem med drugim piše: »Nekaj dni sem ostal v Kandeju, Togo, kjer mi je »pere«, kot kličejo očeta Ketiša, razkazal svoje delo. V veliki beli misijonarski postaji živi pet misijonarjev, malo naprej imajo svojo hišo tudi redovnice. Poleg stoji šola, na hribčku malo nad hišo raste nova cerkev, vas je pred kratkim dobila vodo in celo elektriko. V večini revnih kolib, raztresenih po savani, ni seveda ne enega ne drugega. Nekaj pip sredi vasi zadošča tudi njim, v velikih gruclah se ženske drenjajo z glinastimi vrči ali pocinkanimi lavorji okoli njih in lovijo dragoceno tekočino ...«

Na tem območju po pol leta ne dežuje. Voda pomeni tukaj največje blagostanje. Iz bližnje Sahare se jemlje neznosna vročina. Še sredi januarja je tukaj po 45 stopinj Celzija. Večina vasi v savani je bila od prvega izvira oddaljena nekaj ur hoda. Ženske so ob zgodnjih jutranjih urah odhajale po vodo. Pozno ponoči ali šele naslednji dan so prišle do vode.

Pater Evgen A. Ketiš je imel nedavno zlato mašo v svoji rojstni župniji pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Foto: F. Š.

In Šeruga spet poroča: »Misijonarja Ketiša sem videl v redovnem oblačilu le vsako jutro v majhni cerkvi pred tremi, štirimi domačini. 'To mi daje moč,' pravi, 'pa čeprav je cerkev prazna.' No, v nedeljo je bilo bolje, v improvizirani kapelici, ki je tudi delavnica, je v Altoleju, vasi kakih 15 kilometrov od Kandeja, prisostvovalo maši 100 domačinov.«

Na Evgenovem območju je takrat živelo le slabih 13 odstotkov kristijanov. Ketiš je pokazal svetovnemu popotniku vodnjake, ki jih je izkopal v osmih letih. Naokoli po savani ga je vozil s terensko toyoto. Za patrom je ogromno delo. Izkopal je kakih 25 vodnjakov. Globoki so od 9 do 40 metrov. Meni, da so bili ti vodnjaki potrebni bolj kot vse drugo. Obupno umazana voda, ki so jo tu pili domačini prej, je povzročala številne bolezni.

V Altoleju je gradil kapelico in ob njej delavnico z najnujnejšim orodjem. Tu je učil domačine mizarstvih spretnosti. Očetovo učenje kolarstva mu je bilo nadvse dobrodošlo.

Pater je Šerugi še povedal: »... V te kraje sem morda prišel vsaj deloma zaradi eksotike in romantičnega navdiha misijonarskega poklica ... Že po dveh treh dneh je vse to tako nepovratno izginilo, da sem nekaj časa celo mislil, da ne bom zdržal. Pa je vseeno šlo. Privadil sem se. In ostal bom tukaj, če bo zdravje in če bo bog dal – do smrti. Veliko jih je že pokopanih tam, za cerkvijo. Tako je to – sem pač misijonar ...«

Med kopanjem vodnjaka se je pater Evgen hudo ponesrečil. Bil je 20 metrov globoko, ko je nanj padla težka posoda. Imel je polomljena rebra, poškodovano hrbtenico. Okrevanje je trajalo tri leta. In potem je staknil malarijo. Zaradi izčrpanosti se je vrnil v domovino. Ostali so spomini in prijeten občutek, da se danes mnogi Afričani odčejejo z vodo iz vodnjakov, ki jim jih je izkopal.

Franček Štefanec

Na Togo so ostali le še spomini. Pater Ketiš tu in tam vzame v roke fotografije, ki ga spominjajo na misijonarska leta v Afriki. Na posnetku je deček ob pripravi hrane.

Jože P. Damijan

ekonomist

Včasih sem o takih stvareh precej tuhtal, še posebno rad v tistih poletnih, prijetno ohlajenih mirnih vaških nočeh, ležeč na hrbtu in zroč tja gor v zvezde. In si postavljaj tista večna in, priznajmo, precej neumna vprašanja, kdo sem, zakaj sem in koga vse na drugih planetih prav zdaj gledajo te iste zvezde. Pa sem, že dolgo je od takrat, nehal s tem jalovim početjem. Morda dokončno takrat, ko je Peter Lovšin na zadnjem albumu Pankrtov Sexpok prostodušno razkril, da si moraš priznati, -da si za nekaj čisto preprosto ga določen-.

Priznam, že takoj na začetku, da sem ideološko in religiozno popolnoma prazen. Z vero, tisto katoliško, sem opravil v tretjem ali četrtem razredu osnovne šole, ko sem na nekih duhovnih vajah gledal film Brat sonce, sestra luna o življenju Frančiška Asiškega. To je bil fant, ki se je odrekel vsemu premoženju in šel v prostovoljno izgnanstvo in revščino. Nekoč, ko je postal zaradi svojega načina življenja avtoriteta, je šel posredovati k papežu v Rim. Zame je bil odločilen kontrast med razcapanim in ponižnim Frančiškom, ko sredi zime bos vstopi v papeško avlo, zaslepljujoče bleščečo v zlato, in ga pričaka špalir sedečih, zavaljenih, v zlato in brokat odetih kardinalov na čelu z njihovim vodjem. O. K., sem si rekel, postrgajte zlato z zidov, prodajte vse te svoje zlate kelihe, vse te bleščeče kipe in posestva ter zimske in poletne rezidence in s tem denarjem nahranite lačne v Afriki in pomagajte revnim v Aziji in Južni Ameriki pa se spet lahko pogovarjamo.

Z ideologijo, tisto komunistično, sem opravil že prej. Natanko v prvem razredu osnovne šole. Nekega dne so nas v šoli inavgurirali v pionirje. Ko sem prišel domov, odet v rdečo ruto in pokrit z modro kapo, mi je bilo s strani nekoliko starejših tet in stricev dokaj jasno dano vedeti, da jim ta oprava ni prav všeč. Potem so prišli tisti »psst« razgovori o Golem otoku, o povojnih pobojih, o zaplembi zemlje, ki sem jih vlekel na ušesa. Pa o bogastvu tistih pravovernikov, ki so se včlanili v partijo in »pokasirali« najboljše službe, hiše in avte. Nikoli

nisem gledal partizanskih filmov, doma se je gledala večinoma samo avstrijska televizija, prvi in drugi program. Filmi o Tarzanu in Vinetuju. No ja, ko sem prebral Torkarjevo Umiranje na obroke, sem bil itak že zdavnaj prepričan.

Zaradi teh izkušenj se me tudi razni flower-power, zenbudistični in hara-

krišnovski ter vsi drugi religiozni nadomestki niso prijeli. S cigaretami sem opravil v četrtem razredu osnovne šole. Trava in druge substance so se me itak vedno izogibale. Ne padam na te »finte«. Verjamem samo v zdaj in tukaj. No ja, verjamem v univerzalnost dobrote. Če si dober do drugih, so tudi oni do tebe. Verjamem v pozitivni egoizem. Z drugimi be-

sedami, če hočeš, da ti nekdo nekaj koristnega naredi, mu moraš najprej ti ponuditi nekaj podobnega. Raje dvakratno dozo, da bo »ziher«. Splača se biti dober in ne spleča se biti slab. Verjetno mi je zaradi tega poklic ekonomista pisan na dušo.

Dejanja vsakogar od nas imajo svoj zakaj in svoj zato in njihovi razlogi mnogokrat tičijo potlačeni v dogodkih iz mladosti. Moje otroštvo sta zaznamovala na eni strani odsotnost očeta, na drugi pa nenehno notranje hrepenenje. Z odsotnostjo očeta in odrasčanjem med množtvom ne prav veliko starejših tet in stricev ter ob neverjetno modrem in liberalnem dedku sem seveda - ob odporu do komunizma - »pokasiral« tudi problematičen odnos do avtoritet in osebni liberalizem, ki se je razvil v tistih neskončnih intelektualnih parlamentiranjih med in s starejšimi zlahtniki. Zmagal si lahko samo z boljšimi argumenti in, kot veste, preklemano težko je biti pametnejši od starejših. Priznam, da ne maram avtoritet, ki so avtoritativne, nikoli me niso premaknile niti za ped. Niti mama, ki je hotela zganjati vzgojo ob koncu tedna. Niti šolske učiteljice, ki so si zaradi mojega predolgega jezika občasno zaželele srečati mojo mamo. Niti vojska, tista jugoslovanska tam zunaj na bolgarski meji. Niti žena, ljubljancanka, ki ji težko pade, da zelo rad in pogosto hodim domov

Zgodba z naslovnice

v Lomanoše ali pa jadrat. In priznam, da ne maram zatiranja. Vedno sem imel problem, ko sem doma gledal glavnega petelina, kakšnih dva- ali trikrat sem se šel socialnega inženirja, in sem, ko je prišel do klanja perjadi, načrtno zaklal glavnega petelina. Ampak, kaj je zlomka, ti mladi, nedolžni, še pravkar preganjani petelini so se v trenutku prevzema oblasti začeli obnašati povsem enako kot njihovi predhodniki. Zato imam vedno zelo slab priokus v ustih, ko se nekdanji disidenti povzpnejo na oblast. Nenadoma začnejo neverjetno željo, da bi izpovedali svojo resnico. Zato običajno takoj začnejo čistke tistih, ki so jim prej to onemogočali. In zato sem danes alergičen na poskuse »demokratizacije« medijev s strani oblasti. Ti poskusi se vedno končajo z odstavljanjem urednikov, a pri tem cenzuro in zatiranjem drugače mislečih. Hej, če si pošten in če dobiš delaš, se to vidi in tudi ljudje in mediji te vzljubijo. In to veliko bolj, predvsem pa iskreno in učinkovito, kot če jim lomiš prste in očija roke.

No, glede tega nenehnega notranjega hrepenenja je po mnenju Hudič je, če nisi nikoli prav zares in čisto srečen in zadovoljen. In potem v šolskih spisih ob pomembnih državnih praznikih in ob evforičnem zapisom svojih sošolcev, ampak te neki vrug prikaže pisanje nekih jedkih, protidržavnih spisov. Ker ko sedi na mizi Triglava, ti strmiš čez v Škrlatico, ker je nekdo omenil, da je treba zlesti nanjo. Ker te mirno morje z lepo in inteligentno ženo iz družine, ki bi bila idealna žena, ne drži prav dolgo. Raje greš ven v mrz in iskat neko nedoločeno žensko bitje, ki bi spreminjalo te dogmatičnost starejših kolegov in usklajena mnenja vodstvenih menedžerjev in ministrov ne prepričata o tem, da je naše gospodarstvo na uspehu in da je vse tako, kot mora biti. Ne, tebi sili na vrag v gledanje prek plota in primerjanje z najboljšimi državami, ker ti splošna letargija in sprjaznjenost s tem, da tako pa je in da nič narediti, dvigne pokrov. In se greš pač delat reform. In to nemir je večni.

Ah ja, še to, rojen sem nekega hladnega januarskega dne v nezakurjeni sobi sredi Lomanoš. Naša nebesna znamenja kažejo, da sem kozorog, kitajska pa, da sem konj, menda ognjeni, mama, ki sem ji med njeno odsotnostjo požagal vse tiste stare jablane, da bi lahko zasadil mlade, je rekla, da sem Ceausescu.

eksperimente ...

- Bili smo apatični kar smo imeli, so nam pobrili, SS-ovci so nas stražili, naganjali s psi. Pozneje sem izvedela, da so v tisti pičlo hrano, ki smo ga dobivali dvakrat na dan, dodajali brom. Vse je bilo kot v nočni mori. V podzavesti sem dojemala, da oče, ki je že bil starejši, nikoli ne bom videla, pa tudi sestre ne. Toda vse to se je dogajalo zunaj mene.

- Kot v romanu nobelovca Imreja Kertésza v Brezusednosti - Čudovit roman.

- Težek roman, se vključi v pogovor hči Judita, ki ji pridruži stoterih delov, ki jih poznamo le mi. Kertész je leto dni mlajši od mene, kot šestnajstletnik je to doživljal in piše iz te perspektive. Mi, ki smo preživeli koncentracijska taborišča, sli mimo pisanja celice, iz katere je smrdelo po ožganem mesu, osebno dojemamo njegovo pripoved. Zveni grozno, toda po šestih tednih Auschwitza je bilo pravo olajšanje, ko nas je Mengele povzpel pregledal in smo lahko šli mino poti, ki je vodila v krematorij S Šariko Hahn sva čakali v vrsti, njo so poslali na desno, mamo na levo. Takrat sem po dolgem času bridko jokala. Saj sem ostala še bolj sama sredi človeške gmote.

Naslednja postaja njene križeve poti je Gelsenkirchen ob nizozemski meji, kjer so v dveh izmenah po šestnajst ur odstranjevali ruševine rafinerije. Živeli so v ogromnih sotočni sredi čistine. Tu ni bilo plinske celice, toda zavezništvo v prepričanju, da so v sotočni nemški vojak, preletavali kraj in go od blizu raketirali ter ubili več kot petsto taboriščnikov.

- Po napadu so nas nagnali pobirat ranjene in med mrtimi smo našli Medi, deklo, s katero sva pred nekaj tedni postala prisrčni prijateljici. Ko sem jo zagledala negibno, brez razmesarjenjo, sem začela histerično vresčati. Takrat sem naenkrat došla vso grozoto dogajanja.

Križeve poti še ni bilo konec, saj so v Turingiji, v Sommerd, kakšna ironija usode, v nekdanji tovarni pisalnih strojev taboriščnice izdelovale naboje za nemško vojsko.

- Aprila 1945. leta smo krenile na pot s seboj smo vzele le svojo pešačili smo, kjer nas je zajela noč, smo spali na zemlji in jutro nadaljevali pot. Blodili smo, tisto, ki je obnemogla, obstala, vojaki ustrelili. Pritavali smo do fronte in se znali sredi vojske črte. Naši stražarji so pobegnili, nas petnajst pa se je po sili priplazilo do Reinenholscheima, kjer smo našle v neki marmari delavnici v kotlu na pol kuhan krompir in ga v hupu požre. Legli smo pod klop in zaspala. Prebudilo me je grozno vresčanje. hupu sem pomislila, da sem mrtva. Toda bili so ameriški vojaki. dobile smo mleko, skuto so nam kar usipali v naročje. To so v trinajstici je bil srečen dan. V igri na srečo bi morala stari te številke, se prvič nasmehe in pomislim, da bom zdaj na poti same lepe stvari. Vendar je Erzsebet Deutsch morala na pot potovanje po porušeni Evropi pa je bilo zamudno, toda Davidova zvezda, nekoč sramotljivo znamenje, je postala polni list na

Iz raja v pekel in nazaj

Zgodbe

ki jih piše
Žirhenja

»V taborišču so nas ostrigli in po vrnitvi sem imela dolgo razkošno frizuro,« pravi Erzsebet.

Ob svojem »buržuju« Jánosu Fürsztu, ki je prav tako preživel prisilno mobilizacijo in taborišče smrti. Poročila sta se 1948. leta.

Pripoveduje neprizadeto kot neko tujo zgodbo, ki se je nekdo zgodila bogve komu. Le kraje in imena nastopajočih v zgodbi, ki je zgodba o mladosti, o izgubljenem upanju, navaja z grozljivo natančnostjo. Ni solz, glas se ji le za spoznanje zatrese, ko pravi, da so »tam« ostali oče, sestra Judit, šesti tet, šest maminih sester, strici in še na desetine, stotine znancev z Davidovo rumeno zvezdo na prsih ...

Tisto »tam« je Auschwitz, doktor Mengele, »tam« so Sommerda, Todes Marsch, Reinholdschlein ... dve leti pekla v nacističnem taborišču. »Tam« sta dve leti izgubljene mladosti Židinke Erzsebeth Deutsch, poročene Fürsz, hčerke lendavskega gostilničarja Aladarja Deutscha, lastnika daleč naokrog znane gostilne Pri zlatem jellenu, ki je stala ob Ledavskem potoku nasproti stare dežnikarne, kjer je danes Merkatorjeva tehnična trgovina.

- V tej čudoviti nizki hiši sem se rodila 1928. leta očetu Aladarju in materi Roziki Brandl iz Zalaegerszega. Moj oče je bil uradnik v lendavski gozdarski upravi, toda ded Moricz je oslepel in je sinu predal gostilno. Čeprav po srcu nikoli ni bil gostilničar, je vestno in uspešno upravljal svojo dediščino. Sreča mojih staršev je bila neskalsena vse do leta 1937, ko je leto dni po rojstvu sestre Judit mati hudo zbolela. Oče jo je odpeljal v znani sanatorij v Ormož, kjer so postavili diagnozo, da ima žolčne kamne, in predlagali poseg, a je med operacijo v Budimpešti umrla. Oče ni mogel preboleti njene smrti in se nikoli ni več poročil. Za dveletno Judit sta poskrbeli teta in stara mama v Zalaegerszegu, jaz pa sem ostala v domači hiši. Nismo živeli razkošno, toda imeli smo kuharico, služkinjo in kočijaža. Prva leta vojne so minila sorazmerno mirno, toda že 1943. leta so vedno glasneje govorili, da Židom ne bo prizaneseno. Judit je postala šoloobvezna in oče jo je pripeljal domov. Naša kuharica, ki mene ni marala, sestro pa je oboževala, je predlagala očetu, da jo skrije pri svoji sestri v Budimpešti. Oče pa je dejal: Naša usoda bo tudi Juditina usoda ... se spominja danes sedemdesetletna Erzsebet.

Očetove besede so bile preroške in Deutscheva družinica ni mogla uiti svoji usodi. 1. aprila 1944. leta so si na podlagi fašistične odredbe Židje morali na vidno mesto pripeti rumeno Davidovo zvezdo ...

- Moji prijatelji, sošolci so se me naenkrat začeli izogibati, čeprav smo skupaj hodili v osnovno, nato pa še v meščansko šolo. Le Toplakovi niso nas zapustili: oče, ki zaradi judovskega porekla ni smel točiti vina, jim je dal gostilno v najem. Moj prijatelj Bandi Geder, ki je takrat živel v Murski Soboti, je prišel na obisk in me vabil na sprehod po mestu. Dejala sem, da ni treba podžigati že tako razbeljenega sovraštva, in sva se sprehodila le ob potoku. Ja, pa še nekdo, niti se ne spomnim njegovega imena, vem pa, da je bil Ivanec iz Lakoša, je prišel k očetu in mu dejal, da naj pove, koliko in kje je treba plačati, ker

je pripravljen prodati kravo, da bi nas rešil, se grenko nasmehe in z iskrico v očeh pove, da so jim taki prijatelji povrnili zaupanje v ljudi. Toda ne za dolgo, saj sta nekega jutra, dva meseca pred njenim rojstnim dnem, potrkala na njihova vrata žandarja v spremstvu dveh domačinov. Erzsebet pravi, hvala bogu, da sta bila to njihova dobra znanca, stric Toplak in Győző Pojbič, ki sta preprosila žandarja, da so lahko vzeli s sabo več kot 50 kilogramov prtljage.

In začel se njihov križev pot. Prva postaja v lendavski sinagogi, kjer se je od vseh Lendavčanov prišla od nje posloviti le priseljenka Marika Halasz. Naslednja postaja je bila v Čakovcu, tretja v Nagykanizsi, četrta na dolgem transportu, kjer so v živinske vagon nagnali po devetdeset ljudi brez hrane in z malo vode ter jih noč in dan vozili proti taborišču smrti Auschwitz. Mengele. Sestrico Judit je doletela usoda otrok: takoj so jo poslali v plinsko celico. Mengele je nekaj časa dovolil živeti dvojčkom, da je na njih izvajal

Kdo pa so ti mladi fantje?

Prekmursko plesno izročilo se po bogastvu ne more meriti s pesemskim. Ker ni vezano na jezik, se je hitro spreminjalo in tudi izgubljalo. Načrtno zbiranje se je začelo šele po drugi svetovni vojni. Toda ena od prvih folklornih skupin, ki je že pred drugo svetovno vojno negovala prekmursko plesno izročilo, je bila folklorna

Elemir Szepessy. V času Szepessyjevega vodstva je folklor izpopolnila plesni program, dobila nove noše in njen ugled je vedno bolj rasel.

Prvi nastop so imeli beltinčani doma, naslednjega pa že v Mariboru na Vseslovenskem folklornem festivalu. Leta 1951 je dobila folklorna skupina iz Beltincev

Fotografija, na kateri so beltinski folklorni plesalci 8. septembra 1942 – ob otvoritvi spomenika vsem žrtvam prve svetovne vojne iz župnije Beltinci. Vseh žrtev vojne z območja beltinske župnije je bilo natanko 180.

Böltinski« folklorni plesalci se predstavljajo

skupina iz Beltincev, katere začetki segajo leta 1938, ko je prof. France Marolt v Beltincih pri Lebarjevih videl, kako plešejo. Tipične za ta del Slovenije. Marolt je Matiji Kavašu iz Beltincev predlagal, da ustanovi folklorno skupino. V tistem času je profesor France Marolt na obisku tudi pri Ivanu Kocipru, ki je bil vodja krogle bande. To so sestavljali oče Ivan Kocipri, Jože in Janez. Marolt je Kocipre povabil, ki so jo spremljali od vsega časa in ji skupaj s cimbalistom Miško Baranjo dajali izvirnost in panonski čar. Kavaš je zbiral plese, značilne za Beltince in okolico, in skupino vodil do leta 1942, ko jo je prevzel beltinski lekarnar

povabilo, da je nastopila skupaj z drugimi jugoslovanskimi folklornimi skupinami na velikem festivalu v Opatiji pred znanstveniki in folklornimi plesalci z vsega sveta.

Ob tridesetletnici folklor leta 1969 je Elemir Szepessy vodstvo prepustil Borisu Žaligu, ki jo je vodil do začetka 90. let, ko so jo prevzele mlajše generacije folklornih plesalcev. Vendar je ostal Žalig še naprej strokovni vodja mlajšim plesalcem. Boris Žalig je skupaj s predsednico kulturno-umetniškega društva Beltinci Milico Šadl pripomogel, da je folklorna skupina postala še zanimivejša za širši slovenski kulturni prostor in skupaj sta dajala ideje za

folklorna srečanja v Beltincih. Boris Žalig, po poklicu kvalificirani krojač, je po načrtih sešil tri različne noše: staro laneno, delovno in praznično beltinsko nošo. Kot folklornega strokovnjaka so ga cenili povsod, zato ni čudno, da je bil v vseh organih in komisijah cenjen in spoštovan. Beltinski folkloristi, njihovi voditelji in Kocipri so v svojem delovanju prejeli največje nagrade, tako slovenske kot evropske. Beltinsko folkloro je zamenjalo že več generacij, vsi pa so ostali njeni prijatelji.

V njih prekmursko izročilo Prekmurja živi naprej, zato ni čudno, da so postali nekateri plesi del zabav, na primer sotiš in

šamarjanka. Plesalci niso nastopali le na beltinskem folklornem festivalu, ki letos poteka že 35. leto, ampak tudi pri slovenskih izseljencih, delavcih v tujini, bili dvakrat v gosteh na Smotri folklor v Zagrebu, dvakrat na Balkanskem folklornem festivalu na Ohridu, njihov program je skoraj v celoti posnela RTV Slovenija za oddajo Slovenski ljudski plesi. Leta 1998 so nastopili v Tokiu, pred kratkim pa so se z dobrimi občutki vrnili iz Kanade in ZDA, kjer so gostovali pri slovenskih izseljencih. Torej beltinska folkloro živi še naprej!

Bojan Zadavec

ot je vodila do Dunaja, od tod do Budimpešte, Murskega Središča, usenega mosta na Muri v družbi neke in čevljarja proti Lendavi.

»Vso pot sem razmišljala, kje bom živela, ko bom prišla v Lendavo. Človek pravi: Na, Bózsi, greste v Lendavo? Domov, sem kot v sanjah ponovila in v tem trenutku me je preplaval neki pozabljen Naenkrat sem spet imela dom. V Lendavi me ni nihče prepoznal, le moj pesnik, skakal, cvilil in lajal od veselja ...

Če bi snemali film o življenju Erzsebet Deutsch, bi vsak dober režiser končal s to sceno. Toda življenje piše nove scenarije. Čeprav so jo dobri znanci dobro sprejeli, je bila sama na tujem. Od ponujenih služb se je odločila za asistentke v novi zobozdravstveni ambulanti. V njeni rojstni hiši, ki so jo nacionalizirali, je imela Nafta svoje prostore, ona pa je mladenka postala članica SKOJ-a. A njena »povratna kuresar« se je končala dokaj klavirno: »Kaj si ti, Judita, ker se je poročila menda z Janosom Fürsztom, kovinostrugarjem?«

Moj ubogi Jancsi, ki izvira iz Tornyisa, je bil od ranega otroštva sirota in je vzgajal stric bankir, nato pa je pristal pri Eppingerovih v Lendavi. Bil je reven kot miš. Po poroki sva si morala sposoditi hišo, da sva imela kje spati. Spoznala sem ga pred odhodom v taborišče in bila celo

zaljubljena v njega, toda on se ni kaj dosti zmenil za mlado frkljo. Vendar ko so ga kot vojaškega obveznika peljali na fronto, mi je napisal kartico, ki sem jo vzela s sabo v taborišče ... Bil je v nemških taboriščih in po vojni sva se poročila, kmalu sem rodila hčerko Judito, potem se Evo in moja kariera asistentke se je končala. Toda smola nas je spremljala še dalje, kajti občinski moške so odločili, da bodo sredi mesta, kjer je stala naša hiša, v kateri je imel mož zasebnik svojo delavnico, zgradili stanovanjske bloke. Pristali bi na zamenjavo, če bi nam zagotovili enako parcelo v bližini današnjega kulturnega doma, toda parcelo je dobil nekdo drug in mož je rekel, da gremo iz Lendave. Za naše imetje so nam izplačali toliko, da smo v M. Soboti kupili to parcelo ...

Erzsebet nikoli ni videla, kaj stoji na mestu njene domačije. Mož jo je vedno pripeljal v Lendavo, jo odložil pri Blauovi hiši pri katoliški cerkvi, po obisku jo tam spet pobral in sta se vračala v Mursko Sobotu. Danes so na podlagi nekaterih dolgo skrivenih dokumentov, izdanih v Beogradu, razveljavili nacionalizacijo, toda lendavska občina se je na sodbo pritožila ...

Tako je pač, eni imajo v življenju smolo. Jaz sem se sprijaznila in vse sprejemam tako, kot mi je odrejeno. Življenje me preizkuša. Izhajam iz družine, ki ni bila pravovernna. Oče je le letno enkrat obiskoval verski obred, jaz sem v osnovni šoli tekoče brala hebrejsko pisavo, danes ne poznam niti ene črke. Našo judovsko pripadnost je težko razložiti. Živeli smo s skupnostjo, res pa je, da smo si življenjske sopotnike izbirali med svojimi, pomagali smo si med seboj, vendar je pred vojno tukajšnji živeljameznik cenil ali črtil zaradi njegovih dejanj ...

Leta po taborišču ...

Preživim, preprosto ne mislim na to. Z leti prihajajo novi problemi, nove motivacije in pri nas sem bila vedno jaz optimistka, mož pa pesimist. V taborišču sem, ko sem bila lačna in mi je bilo težko, pomislila, da bom imela doma cel hlebec kruha, da bom jedla toliko margarine in sladkorja, kolikor bom hotela. Morda sem se v taborišču oprijela tega in mi je to v brezizhodnosti dajalo upanje ...

Ali kdaj sanjate o Auschwitzu, maršu smrti, krematoriju ...

Nikoli. Hotela sem obiskati tiste kraje, toda vedno je prišlo kaj vmes pa tudi hčerki me nista pustili. Nekaj pa sem si zapomnila. Svojo številko: 12853!

Niste morda vsega zakopali vase, potisnili v podzavest?

To pa moram vprašati svojo prijateljico. Je sijajna psihoanalitičarka.

Ella Pivar

desetletje živi sama v arhitektonsko urejeni hiši med prijatelji in v sosedstvu mlajše hčerke Eve. Preko njene hčerke Judite, ki živi v Ormožu, se pogosto vrača v M. Sobotu.

VNEKOV KOUT

Ja ico, je pa letos nej bilou. Dešč pa dešč pa še inouk dešč. Tak kak bi še nebo ščelo kaj povedati, sen nan ka odimo spodi po toj našoj zemli. Parlamanterci majo fraj. Bar malo mera mamu. Zamenjali so se, ka so ščeli. Tak ka je zaj pred nami svetla bodočnost. Sedanjost je malo menje svetla. Ka skoro sakši keden kakša fabrika zadnjič sopne, pa za sebof pistij nejmalo brezposelni delafof pa delavk. Što je za tou krijf? Nišče. Pač je šlo se zu grunt. Delavci lejko samo vupajo, kaj še kaj dobio, s crknjene fabrike. Se tiste plače, ka so njim dužni. Pa regres mogoče cilou - lanski. Za direktore pa menadere se pa tek zna, ka so fse napravili, ka bi rejšili fabriko. Pa je nej šlo. Njin je malo bole šlo. Ka si še v zadnji hropcaj, uspejo raztalati kakše bougzna od kec skrite milijone. Kak smo tudi v našoj pokrajini doživeli. No pa ka moremo. Zaj, da de nouva vlada, na nouvi temeljaj začala harati. Te mo vidli! Nemci samo s strajon lujkajo proti Sloveniji. Kakši gospodarski čudež je skriti v naši vrli slovencaj. Nouvi model, lejko bi pravli »new deal«. Samo baute, pa baute pa baute do f Sloveniji. Fabrike do preuredili v velenakupovalne centre. Super, nej? Samo što de pa, še bole pa s ken kúpovo f tej bautaj. To je pa še najbolje skrito. Skoro kak državna tajna.

Avtocesta je gotova. Jupiiiiiiii! Od Maribora do Kopra. Hrvati so od Zagreba do Splita nūcali 5 let. Vekši del po kamni pa skouz kamen. Sigdar napredni pa pridnio Slovenci pa od Maribora do Kopra 33. Lejta, ka mo si na jasnon. Ge je tu finta, je meni nej jasno. No do Lendave pa de nas prej država z izgradnjo avtoceste razveselila do leta 2008. Zaj samo čakano da do od nekec kamenje začali voziti. Ka je po toj našoj ravnici gvūšno zmetnej delati avtocesto, kak kakši tunel zvrtati. Če ne prijde kaj vmejs. Pri Lendavi so začali arheološki kopati. Naš ati močno vūpa, ka nedo šli pregloboko. Ka ne bi slučajno najšli staro rimsko cesto. Ka kak nas ovi v Lublani motajo, bi jo samo malo dojzeprali, pa pravli, evo vam - avtoceste.

Avion stari, vladni, nan je uspelo odati. Amerikancan. Ne mren k sebi. Stara škatula. Nevarna. Niti eden naš pregenj se je več nej ščel z pelati. Pa prijde smotani amerikanec, pa ga kúpji. Za koj de ga li nūco. Mogoče de piceke v njen pouvo. Z novin, tak zelenin od prejšnje vlade, nede nika. Ati je pravo: »Vejte nouve tūj mantra, ka bi si kúpili eroplan. Samo ne vūplejo. So vidli, ka se je LDS - si zgoudilo, tūj zavolo toga kúplenoga pa nikdar od naši glavni nūcanoga eroplana.

Od avionof pa k avtojan. Eto večer so nan kazali nekše BMW-eje. Prej ka so doj būjti. Do kraja. Nouva vladna vozila trbej kúpiti. Pa nej eno. 237 nouvi avtojoj nūcamo. Tak je, naj se vjidi, ka je Slovenija ena najpomembnejši članic EU-ja. Naš ati je pravo, ka tistoga enoga razklumpanoga BMW-ja šenki odpela. Pa mo se mij v njen vozili.

Referendum nas pa čaka od zakona o RTV-ji. Nej tou lipou. Ati že cejli keden išče enoga, ka bi njemi sfotokopejro te zakon, ka bi rad znal od koj se ide. Zakoj je naj prouti, ali zakoj je naj za LDS pa evropskoj uniji douče. Poglente, kak so grdi tej ka so nouvi zakon napisali. Radi bi napravili RTV, za svoje trobilo. Da so pa oni na vlasti bilij, so pa nikomi nika nej toužili, če so malo več o LDS gučali, pa ji več kazali kak od SDS.

No ge san še premali, ali se mi seglij vjidi, ka je oblast v rokaj meti jako naporno. Vej so pa eno leto samo nūcali, ka so zdejvali prave lidij na prava mesta. Zaj pa te še zakone trbej minjavati. Meni se vjidi, ka de njim sfalilo časa. Štiri lejta se samo tak vjidi ka je dosta.

Ka ne bi Rupla omejnili, pa nemremo. Pomago je rejšiti Humara v daljnnon Pakistani.

Saka čast. Vej je pa edini ka nonštop po svejti lejče. Janša je nej uspel prijeti dale od Brionof. Malo se čudivajo naši sosidge, ka je v normalnon svejti normalno, ka nouvi premije kakše države, najprije bar souside obiše, če že drugje nej. Gospod premije zna zakoj je tomi tak. Nas pa naj ne briga.

P.S. Šoula se zača.

Brezplačna. Ne ven zakoj te trbej shraniti račune, za dohodnino. No če ste še nej si nabavte kurjavo. Ka če po leti, kakše je bilou soudimo, nas čaka tudi nika takšoga tūj v zijmi.

VANEK

Svet
digitalnih
tehnologij

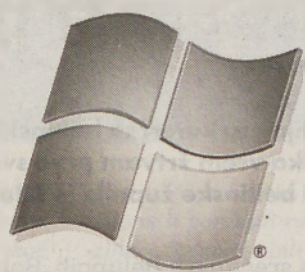
Microsoft je 27. julija izdal prvo verzijo beta naslednika operacijskega sistema Windows XP - Windows Vista, ki je do sedaj nosil ime Longhorn. To je eden od korakov na poti do končne verzije. Novembra naj bi izšla druga verzija beta, marca prihodnje leto prva poskusna končna verzija, v drugem polletju 2006 pa komercialna verzija.

Windows Longhorn je postal Windows Vista

Prva različica beta je namenjena le omejenemu krogu uporabnikov, saj še ne vsebuje vseh napovedanih sklopov. Med temi so novi Windows Media Player in podpora dlančnim in računalnikom Media Center. Uvaja pa ta verzija novosti na področju varnosti, zasebnosti, zmogljivosti, zanesljivosti in enostavnosti namestitve, ki bi naj povišale nivo zaupanja uporabnikov v računalnike.

Za varnost skrbi kar nekaj novih tehnologij. Zaščita uporabniških računov omogoča administratorju, da nastavi uporabnikom le tiste privilegije, ki jih ti za delo potrebujejo. Nov je tudi poseben omejen račun, ki bo imel manj privilegijev kot administrator in več kot navaden gost. Uporabnik bo lahko recimo namestil tiskalnik, ne bo pa mogel namestiti programov. Tako ne bo več mogoče izkoristiti prevelikih privilegijev v škodljive namene. Posebna kontrola delovanja najpomembnejših Windowsovih storitev naj bi preprečevala napake in morebitne vlome v sistemska področja. Hkrati bo poleg program za odstranjevanje virusov, črvov in podobnih nadlog. Za zaščito podatkov skrbi nova enkripcija celotnega diska. Ta lahko zakodira celoten disk, ki ga tako v primeru kraje ali izgube ne more prebrati nepooblaščen oseba. Kakor že Windows XP tudi Vista vsebuje požarni zid. Administrator bo lahko delovanje le-tega prilagajal posameznim uporabnikom in s tem omejil ali dovolil dostop do določenih podatkov ali povezav. Požarni zid bo kontroliral vhodni in izhodni promet, medtem ko se pri Windows XP preverja le vhodni.

Pri zmogljivosti so si prizadevali predvsem za hitrejši zagon računalnika. Omizje se pokaže, še preden so naloženi vsi preostali sistemski in zagonski programi. Tako lahko hitreje začnemo z delom. Dodano je novo stanje računalnika - spanje. To združuje hitrost že znanega stanja pripravljenosti z zanesljivostjo podatkov pri stanju hiberniranja. Tudi pri spanju se vsebina pomnilnika zapiše na disk. Iz spanja se računalnik lahko zbudi v le nekaj sekundah. Novo stanje naj bi pripomoglo k

Windows Vista™

še manjši porabi energije. Izboljšano je tudi upravljanje pomnilnika in drugih virov. Pogosto uporabljene funkcije naj bi se še posebno pospešile. Slabost tega je že zdaj zahteva po minimalno 512 Mb pomnilnika in grafični kartici s podporo DirectX 9.

Videz Viste bo še lepši, bolj pisan in ves v treh dimenzijah. Tu hočejo konkurirati dobremu videzu Appleovega Maca. Prva beta grafično še ni čisto dokončana, vidijo pa se smernice razvoja. Videz bogatijo predvsem efekti 3D ter prosojnost oken in ikon. Izboljša se organizacija oken na omizju, saj se ta ne morejo več »skriti«. Ikone so zelo podrobne z možnostjo povečevanja in zmanjševanja. Vse to omogoča nov grafični podsistem, imenovan Avalon. Dosti grafičnih novosti bo prinesla še druga verzija beta. Prav tako nov je komunikacijski podsistem Indigo, ki omogoča enostavnejše mrežno povezovanje.

Pri nameščanju bo uporabljal Windows Vista večinoma eno veliko datoteko - nekakšno sliko sistema. To bo mogoče prilagajati in s tem precej poenostaviti namestitve v primerjavi s kopiranjem velikega števila majhnih datotek. Boljša bosta tudi beleženje in analiza dogodkov in napak v sistemu. Hitrost ponovnega zagona sistema naj bi bila prav tako podvojena. Del novega operacijskega sistema je končno tudi nova verzija Internet Explorerja 7, ki naj bi prinesel še več varnosti in udobja pri brskanju po internetu.

Nov operacijski sistem je zagotovo vreden ogleda, za resno uporabo pa bomo še malo počakali.

Dr. Matej Gomboši

Če vas nekdo neupravičeno kritizira, si zastavite vprašanje o dejstvih, ki se jih kritika dotika, in svojih odnosih do drugih, vendar ne postavljajte pod vprašaj svoje celotne osebnosti.

(Christian Weisbach in Ursula Dachs)

Vsak od nas se pogosto znajde v položaju, v katerem mora sprejeti kritiko. V tem primeru lahko ravnamo tako, da predstavimo cilje, preverimo poti in se dogovorimo o skupnem ravnanju. Kadar se kritika, ki smo je deležni, nanaša na konkretno zadevo ali je žaljiva, se večinoma poskušamo braniti. V takšnih primerih situacije ni več mogoče obvladovati in rezultati so večinoma uničujoči, oziroma pri obeh sogovornikih pa nekonstruktivno. Vsak od nas, ko je deležen kritike, in čeprav od nesramnega in žaljivega sogovornika, mora ohraniti mirno kri in preusmeriti pogovor. V takšni situaciji niste več soočeni na stvarni, ampak osebni ravni. Če nekdo s svojo kritiko ne ostaja pri dejstvih in je nepravilen, namreč veliko pove o svojem odnosu do drugega in sebe. V takšnih okoliščinah se je treba dobro obvladati, da bi se vam uspelo vživeti v osebo, ki vas je prizadela. V takšnih trenutkih si vsak lahko zastavi vprašanja:

- Kaj se dogaja z njim?
- Kaj se skriva za njegovo kritiko?
- Kaj v najinem odnosu šepa?

Z našega štedilnika

Janez Gjergjek,
vodja kuhinje
hotela Radin

Prekajen lososov žličnik na pečeni papriki

250 g očiščenega lososovega fileja brez kosti, 20 g šalotke, 4 črne olive, česen, poper, peteršilj, olivno olje, kapre, sol, konjač, limonin sok, 400 g večbarvne sveže paprike, olivno olje, česen, peteršilj

Papriko opečemo, olupimo, odstranimo semena, narežemo na krajše rezance in jih mariniramo s seseklanim česnom, peteršiljem, soljo in olivnim oljem ter postavimo na hladno. Lososu odstranimo kožo in drobne kosti in meso sesekljamo. Nato dodamo sesekljano šalotko, česen, olive, kapre, peteršilj, nekoliko olivnega olja in limoninega soka ter na koncu vse sestavine med seboj dobro premešamo. Nato z dvema žlicama oblikujemo žličnike in jih položimo na ohlajeno marinirano papriko ter dekoriramo z limono in vejico kopra ali peteršilja.

Porova juha

2 srednje velika pora, 1 čebula, 40 g masla, 1 žlička sladkorja, 1 noževa konica sladke paprike v prahu, 1 žlička moke, 8 dl goveje juhe ali jušne osnove, 1 dl belega suhega vina, sol, poper

Por očistimo, operemo in narežemo na približno 2 cm široke koščke. Čebulo olupimo in narežemo na tanke obročke. Maslo segrejemo v kozici, dodamo por in čebulo ter dušimo. Dodamo sladkor, počakamo, da porjavi, nato dodamo moko in papriko v prahu ter za hip prepražimo in zalijemo z vinom. Potem počasi dodajamo govejo juho, da dobimo gladko gosto juho, solimo, popramo in pustimo na srednji temperaturi, da se kuha, dokler se por ne zmehča. Vročo juho serviramo v segretyh skodelicah ali krožnikih in zraven ponudimo toast.

Svinjska ribica z lisičkami v omaki

600 g svinjske ribice, 150 g lisičk, 1/2 čebule, 1 čajna žlička masla, 2 dl goveje juhe, 150 g kisle smetane, sesekljan peteršilj, sol, poper, timijan

Lisičke očistimo, operemo in razrežemo na enako velike kose. Čebulo očistimo in sesekljamo. Pečico segrejemo na 60 °C. Ribico solimo, popramo in na vročem olju z vseh strani opečemo. Temperaturo zmanjšamo, dodamo timijan, nekoliko zalijemo z juho in počasi dušimo približno 8 do 10 minut. Med dušenjem jo 2- do 3-krat obrnemo in po potrebi zalijemo z juho. Dušeno ribico vzamemo iz ponve in pokrito postavimo v toplo pečico. Medtem na maslu narahlo prepražimo sesekljano čebulo, ki ji dodamo lisičke, nekoliko prepražimo in zalijemo z jušno osnovo, premešamo, da zavre, ter na koncu dodamo smetano in sesekljan peteršilj. Ribico narežemo in z omako iz lisičk ponudimo s prosenimi kolački.

Proseni kolački

300 g prosene kaše, 2 rumenjaka, 1 jajce, sol, bele drobtine po potrebi, 1 čebula, šopek peteršilja, olje za pečenje

Proseno kašo skuhamo v zadostni količini

vode do mehkega. Nato jo odcedimo in pustimo, da se ohladi. Čebulo na drobno sesekljamo, popražimo na malo masla in jo prav tako ohladimo. Peteršilj operemo in nasekljamo. Ohlajeno kašo z rumenjaki, soljo, čebulo, peteršiljem in drobtinami zmešamo v čvrsto maso. Nato oblikujemo majhne hlebčke, ki jih na dobro segretem olju popražimo obeh strani. Pečene vzamemo iz ponve in pustimo, da se odcedijo na papirnati kuhinjski brisači, nato jih tople ponudimo.

Blitvina ali špinačna solata

500 g blitve ali špinacije, 3 korenčki, sladkor, sol, 1/8 l sladke smetane, beli poper, 1 žlička naribane limonine lupine, 2 žlici vročega pomarančnega soka, 2 žlici sesekljanih zelenih neslanih arašidov

Špinadne liste operemo, dobro odcedimo, korenje grobo naribamo in oboje lepo dekorativno naložimo na krožnik. Smetano z belim poprom, soljo, malo sladkorja in pomarančnim sokom. Solato prelajemo s smetano, tanovo polivko in potrosimo s sesekljanimi arašidi.

Marelična skutna lazanja (velika modela 1 l)

8 listov testa za lazanko (kuhanega), 300 ml mleka, pol paketa vanilijevega sladkorja, 1 žlička sladkorja, 30 g vanilijevega pudinga, 200 g kisle smetane, 20 odstotki masčobe, sok in naribana lupina z 20 odstotki masčobe, sok in naribana lupina z 20 odstotki masčobe, 100 g praženih mandeljinovih lističev, 300 g masla, sol, cimet, maslo za model, sladkor v prahu za posipanje, 1 jajce, 1 dl sladke smetane

Pečico segrejemo na 200 °C. Model nazožemo z maslom. 200 ml mleka z vanilijevim sladkorjem in 20 g sladkorja zavremo. Ostanek mleka z vanilijevim sladkorjem in puding gladko razmešamo in vlijemo v zavreto mleko in kuhamo pol minute. V skuto puding stresemo v skledo in ohladimo. S preostalim sladkorjem naribamo limonino lupino, dodamo limonin sok in cimet ter jajce gladko razmešamo. Puding in zdrob ter jajce zmešamo in dodamo mandlje, vse skupaj dodamo skutni masi in premešamo. Mase maso prepolovimo in izkoščičimo. Mase maso namažemo na dno modela, prekrijemo s listom lazanje in polovico marelic, ponovimo in na koncu prekrijemo z listom lazanje, ki jih prelajemo s prelajemo iz jajca in smetane. Damo v pečico in pečemo približno 40 do 50 minut. Pečeno lazanko ohladimo, razrežemo na kose ter dekoriramo z listi melise in topljeno čokolado.

Ni lahko sprejemati kritike (3)

Zavedati pa se moramo, da je v vsaki situaciji samo od nas odvisno, na kateri ravni se bomo odzvali, saj sami odločamo o tem, katero sporočilo izjave bomo prepoznali, naš odziv pa bo vplival tudi na vedenje sogovornika. Da bi zavestno izbirali vaše odzive, smo v nadaljevanju pripravili seznam

Izjava z napadom in brez napada

IZJAVA Z NAPADOM NA RAVNI ODNOSA

Da mi ne bo treba znova ponavljati ...

Tega nisem mislil!

Tole morate upoštevati ...

Niste na pravi poti!

Napačno ste me razumeli.

Moram vas popraviti.

To je razumljivo.

Ne glede na to dejstvo ...

To mi je vseeno.

Teoretično imate prav, toda ...

To ni v skladu z dejstvi

Zelo preprosto.

UČINEK NA SOGOVORNIKA

Smo v šoli?

Tega sam nikoli ne bi ugotovil

Sploh mi ni treba!

Ti tudi!

Sem mar bebec?

A ja? Kaj sem torej naredil narobe?

To pomeni, da nimam logičnih argumentov?

Kakšen drobnjakari!

Meni tudi.

To mi govori kot praktik?

Torej lažem?

Ojoj, sem pa res neumen.

običajnih izjav in učinkov, ki jih te izzovejo pri sogovorniku. Videli boste, da če boste namesto izjav levega stolpca uporabljali izjave desnega, boste z njimi hitreje dosegli svoj cilj.

Mag. Simona Šarotar Žitna

IZJAVA BREZ NAPADA

(preprosto črtati)

Menim ...

Prosim, upoštevajte ...

(preprosto črtati)

Očitno sem se napačno izrazil

Po mojem mnenju ...

Sam gledam na to takole ...

(preprosto črtati)

Prosim, odločite se sami.

Še vedno ne razumem, kako ...

To slišim prvič.

Predlagam, da bi ...

Vir: Christian Weisbach in Ursula Dachs, »Kako razvijemo čustveno inteligenco«, DZS, Ljubljana, 1999, str. 124

Simboli moči

Besede mode

srednji in južni Ameriki simbolizira moč življenja, prav tako pa smrti.

Tiger

Je zamenjava za leva kot simbola moči v Indiji in Aziji. V indijski umetnosti predstavlja jezdnjo žival za mnogo bogov. »Jezditi tigra« tako pomeni igrati se z nevarnimi močmi.

Konj

Razen v Ameriki in Afriki je bil konj v preteklosti povezan z vojaškim uspehom in zato tudi z vzponom prevladujočih imperijev. Vidimo jih v obliki majhnih skulptur in tudi večjih kipov voditeljev in junakov na konjskih hrbtih. Takrat ponašajo pomen jezdeca, ki ukazuje živali, ki že sama po sebi predstavlja moč.

Krožne oblike

Imajo posebno simbolično moč zaradi svoje celovitosti. Krogla ali obla je bila simbol vseobsegajoče moči in posvetne oblasti vsaj od časov rimskega imperija naprej.

Kolo

Je bilo nekoč močna podoba energije, ki izvira iz kozmosa. Simbol moči je postalo v drugem tisočletju pred našim štetjem. Takrat so bojevniki na vozovih uporabili kolesa v vojaške namene.

Tatjana Kalamar
Morales

Vsaka zgodba (tudi modna), ki jo pripoveduje, je povezana z vidnimi in asociacijskimi elementi. Med slednje spadajo velikokrat prav ti, ki komunicirajo s simboliko moči. Največkrat gre za navezo na kraj in zgodovino, ki jo le-ta nosi. Simboli moči so tako pogosto izraženi s podobami živali, kot so lev, jaguar, tiger in konj. Pridružujejo jim krožne oblike, kot je kolo.

čnimi bogovi. Zaradi sijočega zlatega krzna so ga v egiptčanski ikonografiji primerjali s sončno kroglo. Lev s človeško glavo je znan kot sfinga iz Gize; krilati lev pa je hibrid z orlovo glavo in krili. Slednji v srednjevzhodnih kipih simbolizira prevlado nad nebom in zemljo.

Jaguar

Njegova podoba ustvarja neko strahospoštovanje. V

Fiziološke spremembe spremljajo staranje že od zgodnjih odraslih let, a pri večini ljudi postanejo klinično pomembne za zdravljenje z zdravili šele v šestem desetletju življenja. Od takrat naprej v telesu splahni rezerva, s katero se vzdržuje optimalno življenje. Drugačno je tudi razmerje med maščobami in vodo v telesu, s tem pa je drugačen tudi promet zdravil v njem. Zdravila se v jetrih drugače presnovijo in skozi ledvice drugače očistijo. Prav tako se spremeni občutljivost organov za zdravila. Vse to zahteva večjo pozornost za učinkovito in varno uporabo zdravil v starosti.

Na lekarniški tehcnici

V starosti pazljivo z zdravili

Mlado telo ima ogromno rezervo za delovanje skoraj vseh organov, ki pa s staranjem opazno skopni. Denimo, tridesetletna oseba ima približno poltretjikrat večji krvni pretok v možganih, kot je za delovanje potrebno. Običajna osemdesetletna oseba pa preseže nujno potrebni pretok le za četrtnino. Že manjša motnja v krvnem tlaku ali srčni storilnosti lahko pahne v kratkotrajno nezavest. Starostnik omedli in se zgrudi, ker v možganih nenadoma umanjka krvi.

Pri počitku staro človeško srce v primerjavi z mladim nič kaj slabše ne opravi svojega dela. Pri telesni obremenitvi pa se srčni storilnosti bistveno razlikujeta. Tedaj staro srce mogoče ne bo več moglo izvesti zadane naloge, tlak v vitalnih organih bo upadel in ti ne bodo zadosti prekravljeni. Ni torej čudno, da spremenjena homeostaza zaradi zdravil pri starejših pogostejše privede do upoštevanja vrednih neželenih učinkov kot pri mlajših bolnikih. Medtem ko mlajše telo zmore premostiti naglo spremembo v krvnem tlaku, srčni storilnosti, žilnem uporu in elektrolitskem ravnotežju, starejše telo tega ni več sposobno narediti. Človeka prizadeneta, denimo, upad krvnega tlaka zaradi nagle spremembe telesnega položaja in položajna omedlevica. Padec, ki mu sledi, se pogosto sklene z zlomom kosti. Neustrezen

krvni pretok lahko izzove celo delirij.

Jetrna masa pri tridesetletniku je štirikrat večja od potrebne. Pri osemdesetletniku je presežek prepolovljen. To postane pomembno takrat, ko morajo jetra hkrati presnoviti na enak način več snovi, tudi zdravil.

Ledvice mlajšega odraslega človeka hitro uravnotežijo spremenjeno raven elektrolitov tako, da takoj izločijo odvečno vodo ter jo najbolj zadržijo takrat, ko je primanjkuje. Starejše ledvice so brez te moči, ker sta pošli razredčevalna in zgoščevalna sposobnost za prilagajanje. Zastajanje tekočine, izsušitev telesa in elektrolitske motnje se pogostejše pojavijo in se ne uredijo tako hitro kot bi pričakovali glede na mladostne izkušnje.

Staranje tudi vpliva na način, kako se zdravila vsrkajo v krvni obtok, porazdelijo in presnovijo v telesu in se izločijo iz njega.

Staranje najmanj vpliva na absorpcijo zdravil, a zaradi premalo kisline v želodcu in manjše želodčne gibljivosti se prehod zdravil v krvni obtok pri nekaterih zdravilih vseeno opazno spremeni.

Razlika v porazdelitvi zdravil po telesu je velika. S starostjo postanejo ljudje sorazmerno debelejši. Maščobni delež v telesni masi se zveča za četrtnino pri moških in tretjino pri ženskah med 35. in 75. leti starosti. Vodni prostor, vanj se večina zdravil porazdeli, se sorazmerno zmanjša. To pripelje do višjih krvnih ravni zdravil kot sicer. Na drugi strani se v večjem volumnu maščob dalj časa zadržijo zdravila, ki se tam dobro topijo. Jetrna masa in jetrni krvni pretok ter encimska zmogljivost se z leti zmanjšajo. Manjši jetrni krvni pretok seveda vpliva na presnovo in s tem tudi učinek tistih zdravil, katerih presnova je z njim omejena. V takšnih primerih se vrh krvnih ravni zdravil zelo zveča. Manjša encimska dejavnost je najbolj opazna v encimskem sestavu P-450. Encimske pretvorbe zdravil sicer potekajo enako hitro, a je zaradi manjše jetrne mase prizadeta encimska rezerva. To je pomembno takrat, ko je za ugoden farmakološki odmerek zdravila potrebna izčrpna jetrna presnova. Upočasnjena presnova lahko podaljša zdravilski učinek, prav tako pa se lahko zveča krvna raven nekaterih zdravil. Le zdravila, ki se ne presnavljajo z oksidacijo, ampak le z adicijo s pomočjo glukuronske kisline, niso prizadeta zaradi starostnih sprememb v jetrih. Tudi ledvična opravilna sposobnost peša v premem sorazmerju z leti. Očistek vseh zdravil, ki se izločajo prek ledvic, se s starostjo zmanjša. Poleg sprememb v prometu zdravil se pojavijo tudi spremembe na mestu delovanja na celični ravni. Denimo, srčno tkivo se manj odziva na učinek zaviralcev beta, možganske celice so občutljivejše za učinke benzodiazepinov. Gladke mišice v ledvicah, tankem črevesu in krvnih žilah pa so občutljivejše za antiholinergična zdravila. Če z drugačnim odmerkom in odmerjanjem zdravil izravnamo starostni vpliv na promet zdravil po telesu, še zmerom ostanejo spremembe v telesni odzivnosti na zdravilo, ki lahko okrepijo ali okrnijo zdravilske učinke.

Kaj pri vsem tem lahko storite sami? Najbolj se splača z zdravnikom in farmacevtom ustvariti partnerski odnos. Z upajta jima svoje zdravilske težave, onadva pa naj vam v zameno dasta na razpolago svoje strokovno znanje za njihovo razrešitev.

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

Zdravi žal največkrat ne pomislimo na bolne, ne moremo dojeti in razumeti, zakaj so vedno bolj zamaknjeni, žalostni, zaprti vase in brezvoljni. V mislih ni več prihodnosti, je le preteklost in sedanjost je le misel na bolezen. Šele ko zbolimo, se zavemo, da smo tudi mi čustveno ranljivi, in pričakujemo pomoč, ki je prej nismo potrebovali in je dajali ...

Kot sem obljubil v prejšnji številki, bom najprej najmanj parov možganskih živcev. Prvi par možganskih živcev sta vohalna živca. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja čutil za vonj. Drugi par možganskih živcev sta vidna živca. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja čutil za vid. Tretji par možganskih živcev sta sluh in okus. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja čutil za sluh in okus. Četrty par možganskih živcev sta občutljivost za bolečino in občutljivost za toploto. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za bolečino in občutljivosti za toploto. Peti par možganskih živcev sta občutljivost za hladno in občutljivost za suhost. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za hladno in občutljivosti za suhost. Šesti par možganskih živcev sta občutljivost za vonj in občutljivost za okus. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za vonj in občutljivosti za okus. Sedmi par možganskih živcev sta občutljivost za bolečino in občutljivost za toploto. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za bolečino in občutljivosti za toploto. Osmi par možganskih živcev sta občutljivost za hladno in občutljivost za suhost. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za hladno in občutljivosti za suhost. Deveti par možganskih živcev sta občutljivost za vonj in občutljivost za okus. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za vonj in občutljivosti za okus. Deseti par možganskih živcev sta občutljivost za bolečino in občutljivost za toploto. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za bolečino in občutljivosti za toploto. Dvanajsti par možganskih živcev sta občutljivost za hladno in občutljivost za suhost. Če pride do poškodbe teh živcev, kar se lahko zgodi pri operaciji poškodbe glave v zatilju, tumorju ali pri operaciji poškodbe glave med spanjem tehničnim ali medicinskim sevanjem, pride do odpovedi ali zmanjšanja občutljivosti za hladno in občutljivosti za suhost.

tretjin jezika. Poškodba debela malih možganov povzroči motnje v delovanju teh parov živcev, kar ima za posledice bolečine v čelnem delu glave in v čeljustih (občutek zobobola), bolečine lasišča. Značilna za poškodbo teh živcev je pekoča bolečina. Šesti par živcev sta živca očesnega zrkla. Poškodba teh dveh živcev povzroči sklavost. Poškodbe povzročajo nevaren zlom lobanjskega dna ali tumor. Sedmi par možganskih živcev izhaja iz ponusa in podaljšane hrbtne mozga. To sta obratna živca, ki delujeta na mišice obraza, vratu, žleze slinavke in na zunanje uho. Poškodba obratnih živcev povzroča oslabelost in mravljinčavo obraznih mišic, zmanjšan občutek za okus, suho grlo, težko ali boleče požiranje. Povzročitelji so poškodba debela malih možganov, viroze, možganska kap, lahko je tudi posledica operacije ušesa ali obušesne slinavke. Osmi par možganskih živcev je zelo pomemben saj je odgovoren za ravnotežje in sluh. Ta dva živca prenašata čutne dražljaje iz notranjega ušesa v možgane. Vanje vstopata med ponusom in podaljškom hrbtenjače. Sestavljena sta iz dveh delov. Prvi, ki prenaša čutne dražljaje iz polkrožnih kanalov notranjega ušesa v male možgane in skrbi za ravnotežje, se imenuje vestibularni živec, ki se imenuje kohlearni živec, pa prenaša čutne dražljaje iz kohleje v slušni center možganov. Deveti par možganskih živcev deluje na zadnji del jezika in s tem vpliva na okus. Živca uravnava tudi količino sline, izločene iz obušesnih slinavk, in nadzirata gibe žrelnih mišic (požiranje). Če pride do okvare ali poškodbe omenjenih živcev, se pojavijo čezmerno slinjenje, bolečina pod ušesom (posebej če zatečeta slinavki) in bolečina

pri požiranju (lahko le otežuje požiranje).

Deseti par možganskih živcev je vagus, ki je glavni del parasimpatičnega avtonomnega živčevja. Je najdaljši in najbolj razvejan lobanjski živec. Začenja se v medoli oblongati in poteka skozi vrat vse do trebuha. S svojimi vejami oživčuje številne telesne organe. Ti so prebavila, grlo, sapnik, žrelo, pljuča in srce. Vagus deluje na organe tako, da s pomočjo sproščanja acetilholina oži bronhije in upočasni srčni utrip. Pospešuje in regulira količino izločanja želodčne kisline in sokov trebušne slinavke, spodbuja in uravnava delovanje žolčnika in skrbi za ritmično krčenje mišic, ki potiskajo hrano skozi prebavila. Vagusove veje omogočajo govor, kašljanje in požiranje. Oživčujejo srce in uravnava enakomerno bitje srca. Istočasno urejajo prebavo.

Enajsti par možganskih živcev se imenuje tudi ekcesorna živca. Manjši del teh živcev izhaja iz možganov, večji del pa iz hrbtne mozga. Možganski del vpliva na govor in požiranje, drugi del pa oživčuje mišice vratu in hrbta, obračalko glave in zgornji del hrbta. Poškodbo živca lahko povzročijo osteoporoza, delo sede ali v prisilni drži, prolaps in oseoarthritis.

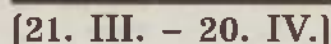
Dvanajsti par možganskih živcev sta pojezična živca, ki nadzirata gibanje jezika. Okvara tega živca povzroča ohromelost ene polovice jezika ali trdenje mišice jezika. To povzroča težave pri premikanju jezika, pri govoru in potiskanju hrane v požiralnik. Najpogostejši vzroki za težave so poškodbe debela malih možganov, enako kot pri devetem, desetem in enajstem paru možganskih živcev.

V naslednji številki pa se bomo posvetili vzrokom, posledicam in biozdravljenju teh živcev.

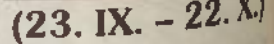
Janez Špringer, mag. farm.

HOROSKOPEN

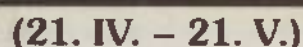
Za mlade od 6. do 96. leta, ki priznavajo ljubezen

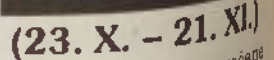
Vsakršna previdnost ne bo odveč, vendar panika ni potrebna. Dovolj bo, da mirno opazujete situacijo, v kateri se znajdete, ter ne delate hitrih zaključkov in potez. Ne bo težko, saj so vaši kreativni potenciali visoki. Pri ljubezni je pomembna potrpežljivost. In pazite, ker se vam očitno obetajo sanjski časi in vam bo morda sreča ravno v tem času prekrizala pot. Zobje, mehur in ledvice so v tem obdobju najbolj ranljivi.

Cveteli boste in romantično boste razpoloženi.
Morda se boste celo na novo zaljubili. Po drug
strani boste prezaposleni, energija bo manj
malna, časa vam bo primanjkovalo. Sredi vas
vas bo kakšna beseda bolj užajala, kar jo boste
mišljeno. Kritične situacije ne bo mo
izključiti. Po 19. septembru pritisnite na vseh
področji - ne bo časa za spanje in počitek
vendar se bo splačalo. Znašli se boste.

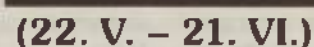

Postali boste aktivni, željni komunikacij in učenja. Polni boste idej in dojemljivi za spremembe, na katere ste doslej gledali skorajda s prezirom. Ljubezen, potovanje – ti dve stvari se bosta kmalu usodno prepleli. Sicer konstruktiven mesec, ko vam bo vsakodnevno delo šlo dobro od rok. Vmes boste čutili utrujenost in dekoncentracijo, zato bo počitek obvezen. Varujte se napačnih ocen in v tem obdobju ne kupujte za večje zneske.

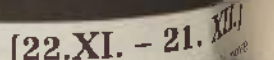

Dinamičen mesec. Računajte na povečanje delovne napore, ki bodo posredno vplivali na vaše obnašanje in razpoloženje. Hitro boste nagnjeni k dvomljivim potezam, in bodite previdni, če ne bo šlo za vaša stališča.

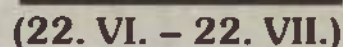
Po 20. pride obdobje nestrpnosti in nagljenosti, upajmo, da brez posledic. Partnerji nekoliko obremenjujejo s stvarmi, ki jih ne zanimajo in za katere ni nič kriv. Pridi tudi tekočine. Nenavadno okolje.

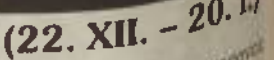
Odlični odnosi s tistimi, ki jih srečujete pri svojem delu. Njihova podpora vam bo dala dodatno moč. Na splošno številne možnosti na vsej črti in veliko energije. Ob vseh dobrih stvareh se sredi meseca posvečajte skrbnemu načrtovanju. – ničesar, tudi najbolj drobne stvari ne, ne prepustite naključju. Na vsako stvar se morate pripraviti. Kaj je z vašo nekdanjo ljubeznijo? Ob torkih in sredah se izogibajte večjim finančnim transakcijam.

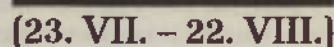
Dobro se boste zabavali in spoznali prijatelje. Dela bo veliko, kakšne talnosti pa ne bo. Bo pa šlo na bolje in v skladu bodo obeti ugodni. Konec meseca »prodate« svoje zamisli in ideje, da se približuje čas za pravo, brezensko zgodbo. Morda bo to oseba, ki bo imela bolj kot fizične intelektualne čimveč se gibajte in bodite previdni naslednjih.

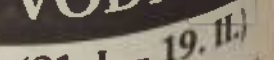
Čas je, da se pozabavate s financami, na splošno je prišel čas za kakšen večji korak. V odnosih z bližnjimi bo morda prišlo do zastoja. Sicer prijeten in ustvarjalen mesec. Preizkušnje boste opravljali z lahkoto. Po desetem se v ljubezni mora obrniti, neutemeljena ljubosumnost lahko vse pokvari. Ste čustveni in zadovoljni, če vas obravnavajo nežno. Včasih si to tudi zaslužite. Vaša telesna forma bo razveseljiva, ideje boste znali posredovati.

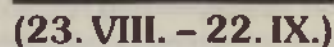
Dober mesec, ki pa bo potrdil stari
da brez dela ni jela. V tem mesecu boste
vendar priznanja ne bo manjkalo. Pri
gajanjih boste uspešni. Vmes bo prišlo do
vas ne bo zanimalo in bo dolgočasno. Pa
da ne izgubite kreditne kartice ali denarja
Pamet vam bo v pomoč.
V odnosih starši - otroci bodite previdni in
strepni

Začeli boste z razveseljivimi rezultati. Nekatere dogodke boste razvoztlali in si jih razložili s poznavanjem zgodovine. Boste delavni, pridni in disciplinirani. Iz neke zapletene situacije boste izšli modrejši. Svojo razdražljivost bo treba nekoliko bolj nadzorovati, ker boste sicer prehitro začeli uporabljati grde besede, ki bodo lahko vzrok novim nevesnoščinam. Bistvo je, da vas okolje mora sprejeti takšne, kot ste.

Dnevi, ki prihajajo, bodo po mihi nepredvidljivi, ko ne boste mogli vedeti, kaj vas čaka jutri. In vam bo okolje, ki ga boste hoteli osvojiti, šarmom in pustolovskim duhom. Če se boste pri delu naprezali, bo to tudi plačano. Odličan čas za kakšen zapozneli dopust in uživanje. V časovni stiski je skrita napaka, ki vam lahko zagreni trenutke, ki bi morali biti lepi. Radovednost bo imela svoje mesto in razlog.

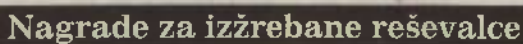

Dejstvo je, da je vaš dvojni vladar Merkur, zato ste zelo pametni, natančni, analitični in kritični. Vsa vaša ravnanja izhajajo iz tega. Z izjemo nekaterih izredno zabavnih in veselih dni bo tudi nekaj neugodnih vplivov in težkih časov. Toda potrebujete jih, ker boste le tako ugotovili, kdo je vaš pravi prijatelj. Sicer pa se boste kar veliko gibal v krogu svojih prijateljev. Možna kakšna frustracija v zvezi s spolnim življenjem

Zvezde kažejo, da bo treba precej prilagoditi kar pa ne bo nič slabega. Ključ do uspeha je dogovarjanje. Da vam živci ne bodo trpeli zmanjšajte željo po perfekcionizmu. Ne morate biti težko, saj imate občutek, izenačljivost kreativnost.

Okolje vas bo občudovalo. Vas trenutno izide od ohraniti hladno glavo in da ločite besedo od nebitvenega. Pazite pri prehrani, ker se lahko zastrupite!

1. nagrada: knjiga Lahko jem, mag. Branislava Belović, **2. nagrada** knjiga Boug žegnaj, Branko Česar in **3.-7. nagrada** je praktična.

Pravilne rešitve osenčenih polj napišite in pošljite na dopisnicah na uredništvo **Vestnika, Ulica arhitekta Novaka 13, 9000 Murska Sobota**, do petka, **2. septembra 2005**.

Rešitev: _____

Isue in primok:

Naslov: _____

Rešitve KRIŽANKE z dne 11.8. 2005:

Staša Tkalec, Dominik Zver,
Tanja Dominko

1. nagrada: KNJIGA Lahko jem, mag. Branislava Belović; Marijeta Berke, Juša Kramarja 4. 9000 M. Sobota

2. nagrada: KNJIGA Boug žegnaj, Branko Časar. Melita Ribaš, Gederovci 16 a, 9251 Tišina

3. - 7. nagrada Vostnikov majlica: Ivan Kos, Gederovci 20, 9251 Tišina

Danijela Čurič, Žižki 103 b, 9232 Črenšovci

Milena Špilak, Ul. 4. maja 13, 9224 Turnišče

Albina Erdela, Lešane 16, 9253 Apače

Tadeja Rezonja, Ižakovci 71 a, 9231 Beltinci

Več pozornosti jeziku

Številna predavanja in delavnice o kulturi in zgodovini Romov

Romski
tabor v Murski
Soboti

Ta teden poteka v dijaškem taboru v Murski Soboti štirinajsti romski tabor v organizaciji društva Romani union. Letos je posebej poudarjen romski jezik, zato je tudi kar nekaj delavnic in predavanj na to temo. Prav tako so oziroma bodo lahko udeleženci spoznali tudi druge sestavine njihove kulture in zgo-

je ob otvoritvi tabora po besedi predsednik slovenske romske zveze Jožek Horvat - Muc, želijo s taborom udeležencem ponuditi tisto, kar jim manjka. To je bila njihova zgodovina, kultura in znotraj nje predvsem njihove tradicije. Kot opažajo, mladi vse manj poznajo, še manj pa uporabljajo romski jezik. Eden izmed aktivistov tabora pa je tudi izobraževanje romskih aktivistov, kjer se bodo srečali z delom romskih združenj, predsedniki društev ipd. Tako so med drugim na taboru imeli svoja predavanja oz. delavnice dr. Vera Klopčič, ki je dolgoletna položaja Romov v Evropi, in dr. Andreja Barle Lakota, ki je dolgoletna položaja Romov v Evropi in kultura Romov

opravila že dr. Pavla Štrukelj, avtorica več knjig o Romih. Sledila so še spoznavanja romskih medijev in romske folklore ter že omenjene delavnice o romskem jeziku.

V naslednjih dneh pa se bodo pogovarjali o učinkovitejšem delu romskih društev in svetnikov med romsko populacijo. S strani Janeza Obreze, direktorja Urada za narodnosti RS, pa bodo udeleženci tabora lahko izvedeli nekaj več o Zakonu o Romih, ki je trenutno v pripravi.

Dr. Andreja Barle Lakota iz Urada za razvoj šolstva RS bo spregovorila o strategiji izobraževanja Romov, mag. Dragoljub Acković pa bo predstavil organiziranost Romov v Evropi in njihovo participacijo v politiki. Ves teden pa se na taboru kot poseben gost mudi tudi dr. Rajko Djurić iz Beograda, nekdanji predsednik svetovne romske organizacije.

Prav gotovo pa bo eden izmed zanimivejših kulturnih dogodkov delavnica priznanega glasbenika in skladatelja Traje Brizanića, avtorja več knjig o romski glasbi.

Otvoritev tabora so se udeležili tudi mladi člani romskih kulturnih društev.

Izšel razpis za vpis odraslih v šolskem letu 2005/2006

Letos še več mest za izobraževanje odraslih

Ministrstvo za šolstvo in šolsko ministrstvo sta izdala razpis za vpis odraslih v šolskem letu 2005/2006. V letu 2005/2006 je bilo razpisanih 51.774 mest, kar je več kot lani. Na obeh straneh pravijo, da število vpisanih mest kaže na velike možnosti vključevanja v izobraževanje. Nacionalni poklicni razpisni listi. Učna mesta v srednjih šolah, kar 192 organizacij v Sloveniji, od tega 100 srednjih šol, 92 organizacij v drugih ustanovah za izobraževanje odraslih in 192 organizacij v drugih ustanovah za izobraževanje odraslih in 192 organizacij v drugih ustanovah za izobraževanje odraslih.

Devetdeset vpisnih mest je razpisala Srednja šola za gostinstvo in turizem iz Radencev, in sicer za program gostinskih del (30), gostinsko-turistični tehnik (30) in turistični tehnik (30). Največ, skupno kar 220 vpisnih mest, pa ponuja Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota. Pri njih razpisujejo kar enajst različnih programov, v katerih je v vsakem prostoru za 20 mest, to so: strojni tehnik, elektrotehnik elektroniki, konfekcijski modelar, avtomehanik, strojni mehanik, instalater strojnih instalacij, elektrifikar elektroniki, šivilja - krojač, zidar, tesar in mizar.

Bogato ponudbo izobraževanja odraslih pri nas letos ponujajo tudi ljudske univerze. Tako Ljudska univerza G. Radgona razpisuje 220 mest za različne programe, kot so: trgovec, ekonomski tehnik, ter različne jezikovne tečaje, programe usposabljanja in izpopolnjevanja ter program osnovne šole za odrasle. Ljudska univerza iz Lendave razpisuje letos 175 mest za različne programe, kot so: voznik, prodajalec, natak, administrator in ekonomski tehnik. Prav tako bodo izvajali jezikovne tečaje in program osnovne šole za odrasle. Največ mest pa tudi letos razpisuje Ljudska univerza M. Sobota, skupaj kar 859. Gre za programe: voznik, gradbenec in tesar opažev, programi usposabljanja in izpopolnjevanja, projektno učenje za mlajše odrasle ter program osnovne šole za odrasle. Največ mest je predvidenih za jezikovne tečaje. Obe ministrstvi vse kandidate tudi

obveščata, da bodo za izobraževanje po razpisanih programih udeleženci lahko predvidoma tudi v letu 2006 konkurirali na razpisih za subvencioniranje šolnin iz državnega proračuna.

C. K.

Da se otroci vedo prav dobro zabavati in da znajo izkoristiti še zadnje dneve svojih počitnic, kaže tudi zgornja fotografija. Mala Zala je praznovala svoj osmi rojstni in si s prijatelji pripravila pravo blatno zabavo ter izkoristila še zadnje sončne žarke. Se prepoznate? V. P.

Vaša čustva

Poletje je prešlo v jesen in jaz si želim sonca. Kdo bi vedel, zakaj ravno zdaj. Rada bi, da me topli žarki pogrejejo in vzamejo v svoje zavetje, da me žgečkajo. Prve dežne kaplje vznemirjajo moje srce. Kako hrepenim po toploti človeških dlani, pa je ni. Po tebi, moja ljubezen, se mi toži, po tvojem objemu mi diši. Tam, tako daleč proč si, jaz pa si želim, da bi bil tu. Vem, da to ni mogoče, a enkrat morda se izpolni mi želja. Da te imela bom zase, da tu bom ostala in v tvojem objemu zaspala. Le o tebi te dni premišlujem in vedno bom. Dež mi spira žalost in vrača se smeh, ker vem, da kmalu pri tebi bom spet.

Sonček

Vaše pesmi

Roteči glas

Svet odpira vrata, nova duša je prišla, rožice razpira, da te spozna. Ljubi jo mati, ne more nazaj, ljubi jo mati, dana ti je. Dotik je čudež, naj ga pozna, poljub je čudež, naj ga pozna, ljubi jo mati, naj te ima.

Valerija

Jamie na zabavi

Londonske oblasti na različne načine skrbijo, da bi njihovi prebivalci čimprej pozabili na travme, ki jih preživljajo po bombnih napadih na londonski podzemeljski železnici. Tudi prireditev Zabava v parku, ki so jo pripravili pred tremi tedni, je imela tak namen. Več kot tisoč Londončanov se je odzvalo vabilu, da sodelujejo na otroški dobrodelni prireditvi v Kensingtonskem parku. Med znanimi ljudmi se je na prireditvi pojavil tudi najslavnejši svetovni kuhar Jamie Oliver s soprogo Jules. Organizatorji so za otroke pripravili številne igrice, otroci pa so na prireditvi lahko prišli v kostimih likov iz zgodb o Petru Panu. Najbolj domiselni so dobili nagrade. Prireditve je bila sproščena, zaslužek pa so namenili otrokom, ki so na kakšen koli način doživeli psihični pretres in so potrebni posebne obravnave.

Dekle meseca ...

... je Teri Polo iz Londona, ki pravi, da rada draži moške, težko se pa za njih odloči. Tudi zdaj je trenutno sama, vendar je to ne moti. »Vedno sem bila dobra punčka. Ves čas sem bila v šoli odlična, nedolžnost sem izgubila šele pri sedemnajstih. Do takrat se niti prav poljubila nisem,« se rada pohvali, v bistvu pa vseeno čaka na svojega princa. Leta gredo in naj ne čaka dolgo - lahko samo dodamo njenim besedam.

Modra kri na Jadranu

Nasilje v svetu je našim sosedom očitno prišlo prav, saj je postala Hrvaška ena najvarnejših turističnih destinacij. To je potrdil tudi jordanski kraljevski par, ki je ta mesec obredel kar nekaj pristanišč ob jadranski obali. Kraljeva družina - kralj Abdalah II. in kraljica Rania sta prišla na prestol leta 1999, po smrti kralja Huseina - je pristala s posebni kraljevim letalom v Splitu, kjer so jim lokalni veljaki pripravili pristrčen sprejem. Nato so se s številnimi prijatelji vkrkali na dve kakšni petdesetmetrski jahti in začetek krenili proti Hvaru. 43-letni modrooki kralj - mati je Angležinja - in Rania (35) s svojimi otroki, starimi od 11 let do 6 mesecev, so si ogledali dobršen del jadranske obale, ob obisku Šibenika pa so odpluli še do slapov Krke. Tam je bilo predvideno kosilo v restavraciji, vendar se je okrog kraljeve družine zbrala takšna množica ljudi, da so imeli kosilo raje kar na ladji.

Če bi ju srečali kar tako, ali bi si mislili, da sta pred vami kralj in kraljica.

Starorimski Jerash v ritmih

Štiriindvajset let je minilo, odkar je (danes že tradicionalni) jordanska kraljica Noor slovesno odprla Festival umetnosti v Jerashu, starorimskem mestecu oddaljenem kakšnih 50 km od Amana, glavnega mesta Jordanije.

Vdova kralja Husseina, očeta današnje kraljice Abdalaha - o katerem tudi pišemo na teh straneh - je tudi letos odprla to največjo, zdaj že tradicionalno manifestacijo v Jordanu, na kateri sodeluje veliko plesalcev, folklornih skupin in orkestrrov. V njeni družbi je bila še 22-letna hčerka Iman. Noor ima dve hčerki in dva sina.

Niti ena hčerka se, na žalost, po lepoti ne more primerjati s svojo materjo, ki svoj prosti čas porablja v dobrodelnim dejavnostim.

Poslovil se je z zmago

Po sedmi zaporedni zmagi na Tour de France se je trintridesetletni Teksačan Lance Armstrong poslovil od tekmovalnega biciklizma. Svojo odločitev je sporočil ob prejemu pokala za zmago na najtežji in najzahtevnejši kolesarski dirki na svetu - Tour de Franceu, katerega proga je dolga 3000 kilometrov. Njegov podvig je veličasten in še dolgo se mu ne bo nihče približal. Uspeh je toliko večji in skorajda neverjeten, ker je športne uspehe dosegel po zdravljenju raka na testisih, ki se je leta 1996 razširil še na pljuča in možgane. Kolesarskega šampiona so na cilju v Parizu med drugimi pričakali petletni sin Luke ter triletni hčerki - dvojčici Grace in Isabella, ki ju ima še iz prvega zakona. Zdaj je že dve leti poročen z ameriško rock pevko Sheryl Crow. »Namesto napornih treningov bom zdaj užival. Zabavno mi bo spremljati Sheryl na njenih nastopih in s čašo piva v roki poslušati njeno petje,« je povedal slavni kolesar. Njegovo življenjsko zgodbo bodo posneli na film, glavnega junaka pa bo igral hollywoodski zvezdnik Matt Damon.

Za samsko življenje

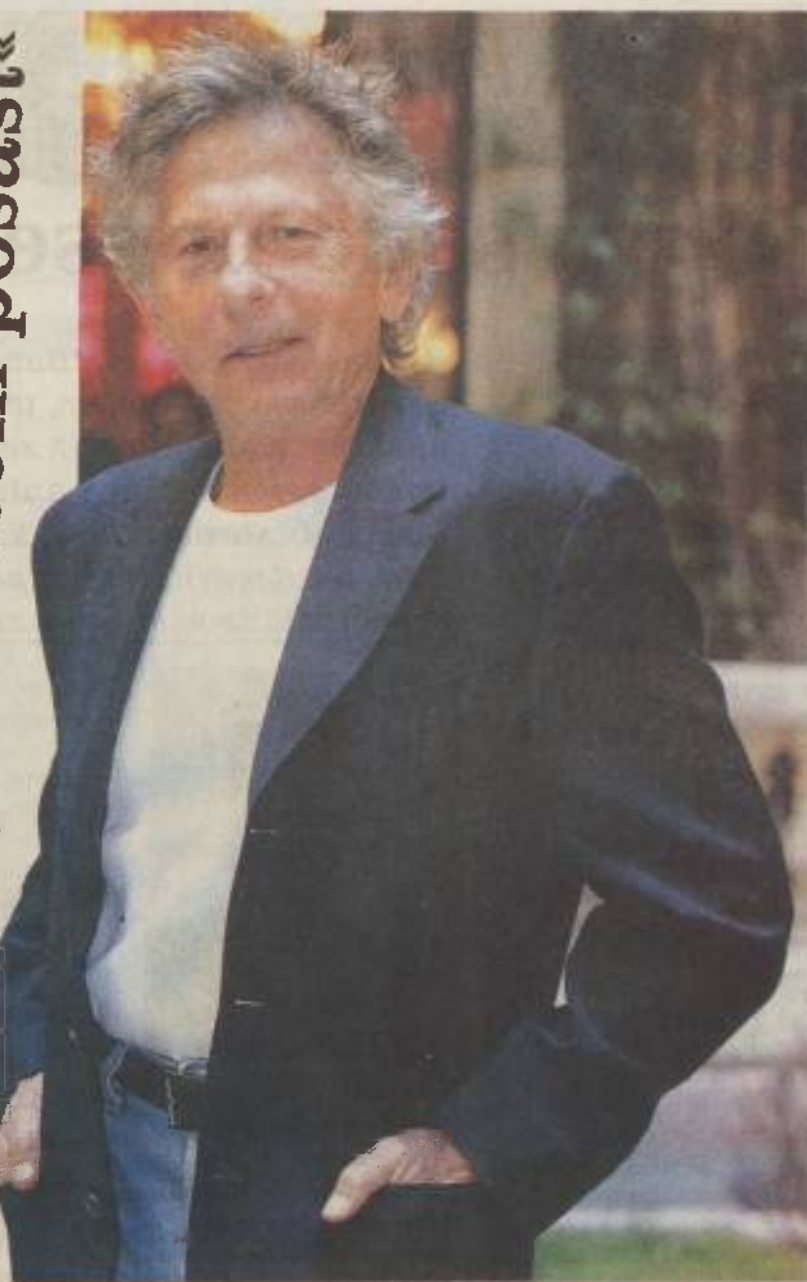
Potem ko se je marca ločil od atrakтивne hollywoodske igralke Rebecce Romin, je John Stamos, zvezda nekoč popularne humoristične serije Polna hiša, še vedno samski. Pravi, da je zdaj prva njegova naloga, da najde povsem navadno deklico. Po ločitvi sem se nekaj zabaval z neko medicinsko sestro. Navdušena je bila, ko so naju mimo vrste pustili v Disneyland,« je zaupal prijateljem nepomemben dogodek. V teh dneh so ga videli v družbi zadane brinete, ki bi lahko bila latinskoameriškega porekla. Nihče ne ve, ali je to tista medicinska sestra ali kakšna nova ljubezen 41-letnega igralca, kateremu samsko življenje očitno ni v tudi poslovno mu ne gre slabo, saj je ravnokar dobil glavno vlogo v humoristični seriji Jake in Progre. Tudi govori o ljubezenskem avanturizmu. Očitno mu je vloga pisna na kožo.

Televizijski zvezdnik in brinete, s katero je preživel noč v klubu Mood. Je to tista medicinska sestra, o kateri je govoril prijateljem, ali katera druga?

Roman Polanski: »Nisem pošast«

Roman Polanski – njegovo moralno življenje ni ravno vzorno. »Nekdo se tolaži z alkoholom, nekdo z drogo, nekdo pa s seksom,« opravičuje svoje življenje in priznava, da je bil ves čas vsem soprogam nezvest.

»Čeprav je vse skupaj zelo žalostno, sem srecen in zadovoljen z izidom sojenja, ki se je tako dolgo vlečlo,« je izjavil Roman Polanski, ko je komentiral odločbo visokega sodišča v Londonu, kjer so pred dvema tednoma končali pravdo s časopisom Vanity Fair, ki se je vlekla že od leta 1969. V reviji so takrat zapisali, da je Polanski na pogrebu svoje soproge, ki so jo umorili na grozovit način, z očmi flirtal z neko manekenko. V poroti je sedelo devet mož in tri ženske. Do takšne odločitve, kot jo je sodnik prebral, so prišli po štirih urah zasedanja. Pred tem so slišali izjave številnih prič. Njemu v prid je govorila njegova svakinja, sestra soproge Debra Tate, pa tudi sedanja soproga, francoska igralka Emmanuelle Seigner. Porota je izjavila: »Članek, objavljen v ameriškem časopisu, je za slavnega režiserja kleveta in bo zato zanj prejel 50.000 funtov za duševno bolečino, tožena stranka pa bo morala poravnati tudi vse sodne stroške. Mi smo tu, da sodimo o dejstvih in ne o morali.« Sodna obravnava je bila v Londonu, vendar Polanski ni prišel na sojenje, ampak je pričal po videolinku.

Roman Polanski je še kako zadovoljen s

sodbo, saj v tekstu ni izmišljenih dejstev, le da so se dogodki zvrstili v drugačnem vrstnem redu. Takratno njegovo soprogo Sharon Tate, ki je bila tik pred porodom, in štiri prijatelje, ki so bili slučajno tam, so ubili člani sekte Charlesa Mansona. Vdrli so v njegovo hišo in vse brutalno pobili z noži, na zidove hiše pa so z njihovo krvjo napisali »svinje«. Polanski se je povsem slučajno izognil smrti, ker ga v tistem času ni bilo v Los Angelesu. Nekaj dni po pogrebu je dejansko dvoril neki švedski manekenki in ji obljubljal, da bo iz nje naredil novo Sharon Tate. Roman Polanski ni nedolžna ovca. Že od leta 1997 je begunec pred ameriškim zakonom. Obdolžen je za posilstvo 13-letne deklice. Njeni materi je obljubil, da jo bo fotografiral za francosko revijo Vogue. Punco je sprejel v hiši svojega prijatelja Jacka Nicholsona, jo opil in drogiral, na koncu pa posilil. Deklica je vse to povedala materi, mati policiji, Polanskega pa so aretirali. Ko so ga izpustili, da bi se branil s prostosti, je pobegnil v Francijo, katere državljanstvo je imel že prej. V Ameriki ga čaka dosmrtni zapor. Francija pa po svojih zakonih ni dolžna izročiti svojega državljana drugi državi.

Delavna kraljica

Že pred enim letom so danski kraljici Margarethe ponudili, da naredi kostime in scenografijo za predstavo Palčica po istoimenski pravljici Hansa Christiana Andersena, zdaj pa gre zares, saj so priprave za predstavo na vrhuncu. Predstavo pripravlja Gledališče pantomime v parku Tivoli v Kopenhagnu. Ponudba kraljici ni prišla kar tako, saj je 64-letna kraljica za isti teater že delala. Margarethe je leta 2001 napisala scenarij in izdelala kostime za uprizoritev neke Andersenove pravljice, ki je doživela uspeh tako pri gledalcih kot kritikih. Zdaj, ko se pripravlja premiera Mommelise – kot je originalen naslov Andersenove Palčice – hiti kraljica v Tivoli in spremlja vaje – če bi bilo treba kaj spremeniti v scenografiji ali kostumih.

Zadevo je vzela resno. Modrokrvna scenaristka in kostumografinja hiti na vaje predstave v Tivoli, kot da bi ji bilo to najpomembnejše v življenju.

Frfofotajoča obleka, spredaj pa torbica. Ameriška igralka paparacem ne dopušta, da bi ji fotografirali trebuh

Prvič zunaj Tokia

Vodje protokola na japonskem dvoru imajo zelo težko delo, predvsem ko gre za japonsko princeso Masako. Soprogo prestolonaslednika Naruhita puščajo, pravzaprav morajo puščati v javnost »po kapljicah«. Nedavno je z možem obiskala svetovno razstavo v 250 km oddaljenem Aichiu, zdaj pa spet počiva.

Obisk razstave je za kraljico pomenil prvi stik z javnostjo potem, ko je leta 2003 padla v depresijo (o tem smo na teh straneh pisali) in prenehala opravljati dolžnosti princese. Zdaj so princeso povsod pričakali s ploskanjem in navdušenjem. Kljub zaradi boleznih redkim nastopom v javnosti, jo imajo očitno radi.

Depresivno princeso Masako so njeni podaniki ob vhodu na EXPO v Aichiu navdušeno pozdravili in jo tudi na veliko fotografirali.

Ali Demi Moore pričakuje?

Hollywoodska igralka Demi Moore (42) se v zadnjem času pojavlja v javnosti izključno v prhutajočih oblekah ali v širokih krilih. Ko je nedavno tega obiskala sejem za novorojenčke, pa je dejansko potrdila, da je v drugem stanju.

Kljub temu igralka, ki si je »priigrala« slavo v filmih Striptiz, vztrajno zanika govorice, da pričakuje s 15 let mlajšim fantom, igralcem Ashtonom Kutcherom. Čeprav je njena prijateljica potrdila, da je Demi nehalo kaditi zaradi nosečnosti, pa Demi vse zanika in noče priznati, da bo že kmalu postala mati. No, počakajmo do septembrskega

Strojevodja, vodja lova, gospodar ... in pri sedemdesetih še vedno živahen

**Franco
Antolič iz
Bunčan**

Ostal brez očeta in ga uspešno nadomestil

Franco je bil sicer najstarejši med petimi otroki v družini, zato sta starša, kot je nena-pisano pravilo, »določila«, da bo prav on naslednik na kmetiji. Tako ga tudi nista poslala na šolanje za kakšen poklic, potem ko je končal osnovno šolo v Veržetu. No, morda bi se vseeno obrnilo drugače, če Nemci ne bi njegovega očeta nasilno mobilizirali in ga poslali na fronto v Savinjsko dolino, kjer je padel v spopadu s Šlandrovo brigado. Doslej še niso zvedeli, kje je pokopan. Oče pa bi bil vsekakor ponosen na Franca, saj je najprej skupaj z mamo uspešno vodil kmetijo in jo pred petnajstimi leti prevzel kot samostojen gospodar. No, seveda mu je pri tem močna desna roka žena Justa, za katero velja glas, da zna peči zelo dobre krapce.

Vozil je vlak

»Ko sem odslužil vojaški rok in mi je bilo triindvajset let, sem se zaposlil v Križevskih opekarnah, kajti kmetija ni dajala dovolj kruha. Najprej sem bil navaden delavec, nato

Razumljivo je, da ga v Bunčanih zagotovo vsi poznajo kot prijaznega in gostoljubnega domačina, ki se ukvarja s kmetovanjem, ter dolgoletnega aktivista tamkajšnjega gasilskega društva. Znan pa je še daleč naokrog, zlasti v krogih zelene bratovščine in med starejšimi delavci Križevskih opekarn. V mislih imamo seveda Franca Antoliča, ki ga letošnjega oktobra čaka praznovanje 70. rojstnega dne. »Že toliko?« boste dejali tisti, ki se srečujete z njim ob različnih priložnostih, ne da bi vedeli za njegova leta. Eden od njegovih velikih prijateljev Milan Seršen iz Banovec, ki se nama je pridružil med pogovorom, je dejal, malo za šalo, malo zares, da gre na lovu kot srna.

Fantovska podoba Franca Antoliča, ko mu je bilo sedemnajst ali osemnajst let. Bil je seveda še samski, saj se je poročil šele, ko mu je bilo šestindvajset let. Še dobro se spominja, kako dolgo je hodil snubit deklet Justo v Kupetince. Zdelo se mu je, da je tja prispel dokaj hitro, domov pa se je vlekle in vlekle.

pa so mi predlagali, če bi vozil opekarniški vlak. To sem seveda z veseljem sprejel. Ni mi bilo treba iti v nobeno šolo. Dovolj je bilo, da sem imel izpit za vožnjo traktorja. Vlak je imel šest vagonov, na katere so z bagrom nalagali glino, jaz pa

sem jo vozil do proizvodnih prostorov. Včasih se je zgodilo, da so se vagoni med vožnjo prevrnili, ker so bili tiri preslabo pritrjeni. Vedno pa se je vse srečno končalo. Okrog deset let, preden so me leta 1991 upokojili, pa sem delal v strojnici za predelavo gline. Škoda, da nimam ohranjene nobene fotografije, da bi lahko tudi videli, kako sem vozil opekarniški vlak.

Zajca ni poljubil na zadnjico, dobil pa je z njim po ...

Franco praznuje letos še en pomemben jubilej – 40 let članstva v Lovski družini

Križevci pri Ljutomeru. Za to pa je največ »kriv« njegov dedek Aleš, ki je bil prav tako lovec in ga je pogosto vabil s seboj v naravo. Osebnost ne strelja rad divjadi, ampak jo opazuje in tudi skrbi zanjo, kadar je treba. Tako letos ni uplenil še nič. Pa je moral zajca poljubiti na zadnjico, ko so ga sprejeli med zeleno bratovščino?

»Ne, zajca mi ni bilo treba 'kušniti' na 'rit', dobil pa sem z njim po 'riti', tako da sem ga dobro občutil. Spiti sem moral tudi velik bokal vina na eks. To mi je tudi uspelo. No, proti koncu sem zajel malo dodatne sape.«

Tom je bil njegov zadnji lovski pes. To je bilo presojetimi leti.

ca Antoliča? Priznava, da mu kuhanje ne gre od rok, če bi bil zelo lačen, pa bi si znal kaj pripraviti tudi sam. Športom

je seveda on glavni. »Ce verjamete ali ne, moja krava Lasta zna govoriti, seveda na svoj način, saj mi

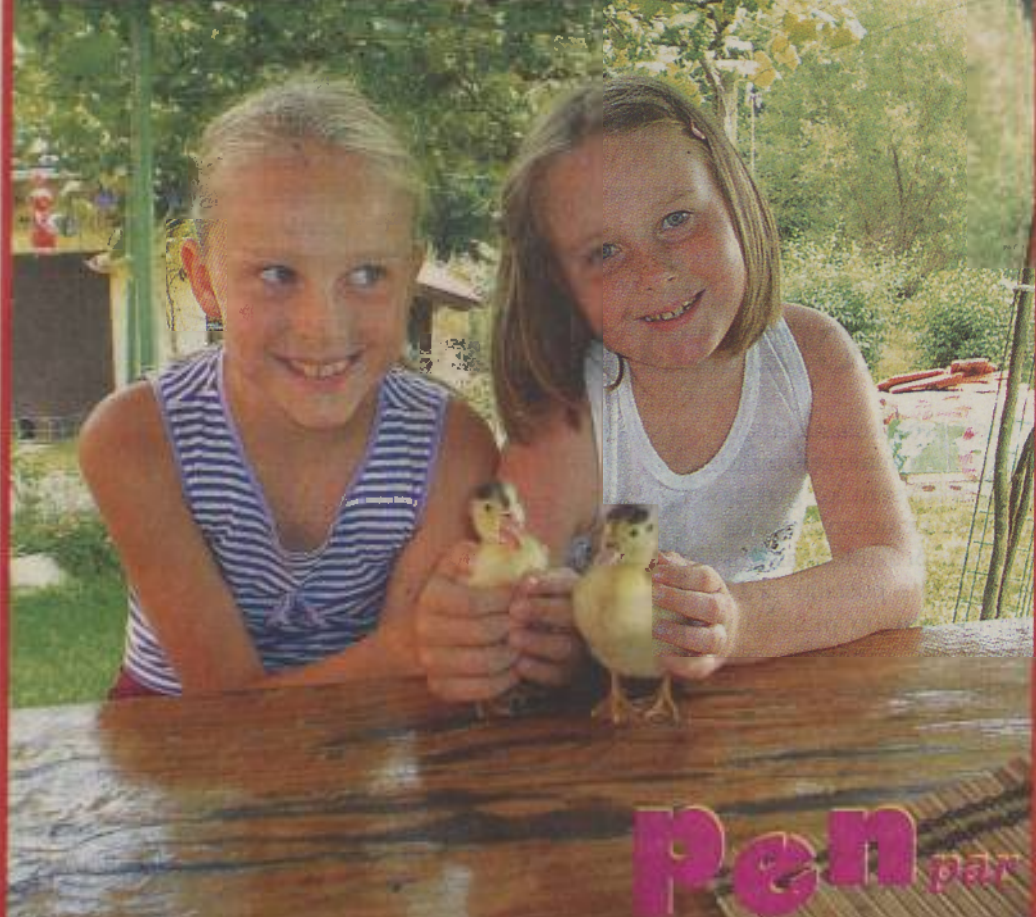
Frančeva krava Lasta zna govoriti, seveda na svoj način, saj mu vedno sporoči, kadar je v hlevu kaj narobe.

se ne ukvarja, zelo rad pa gleda smučarske skoke po televiziji. Njegova želja je, da bi kdaj opazoval smučarje ob kakšni letalnici tudi v živo. Rad ima rože, zanje pa mu treba skrbeti, ker se pri tem poleg žene še posebej trudi snaha. V hlevu, pri živini, pa vedno sporoči, kadar je v hlevu kaj narobe. Zelo težko mi bo, ko bo morala od hleva. Glede računalnika, pa Franca ni sram priznati, da zna samo gledati, kako spretne so pri tem nekateri njegovi vnuki in vnukice. Jožef G. Bistrski

Pogovoru s Francem v lovski remizi se je pridružil tudi njegov veliki prijatelj Milan Seršen iz Banovec, ki je član zelene bratovščine 25. leto, v Banovcih pa že več let predseduje gasilskemu društvu. Milan in Franco sta večkrat tudi skupaj na lovu.

Lea in Tamara

Počitnice se končujejo. Sestri Lea in Tamara sta jih večino časa preživeli doma v Globoki. Kopali sta se v plastičnem bazenu pri hiši, pomagali sta babici in dedku pri kakšnem opraviilu, se igrali z mladimi račkami, zajčki in psom, se zabavali ob računalniških igriceh, vozili s kolesi ... Čeprav je Lea (na levi) starejša skoraj dve leti, bosta 1. septembra obe obiskovali 3. razred OŠ Stročja vas – ona v osemletki, Tamara pa v devetletki. Zanimivo!?

Na območju lovske remize med Veržetjem in Križevci pri Ljutomeru je tudi opuščena gramoznica, ki je pravi raj za divje race. Franco jim nosi hrano in običajno, če je sam, mu pridejo čisto blizu. Tokrat so očitno zagledale fotoaparata in ostale na vodi.

Leta 1970, ko je križevska lovska družina razvila svoj prapor, sta prišla k njim v goste takratni visoki politik Stane Dolanc in predsednik Lovske zveze Slovenije general Rado Peharček. Franco je kmalu nato postal vodja lova, kar je še danes, čeprav je med najstarejšimi. On je torej oseba, ki je takrat, ko se podajo na organiziran lov, odgovoren za vse, zato ima tudi glavno besedo.

»Lovski starešina, ki spregovori pred začetkom, običajno posebej poudari, da imam jaz prav, tudi če nimam, zato me je treba ubogati. Sem tudi gospodar družine in tako sem moral letos med drugim tudi valiti fazane, jerebice in race. No, nisem seveda jaz sedel na jajcih, ampak sem jih dal v valilnico (v lovski remizi) in skrbno pazil, da se je vse dobro izteklo. Izvalilo se je 1.150 fazanov, 250 rac in 127 jerebic.

Njegova krava Lasta zna govoriti

Kaj pa druge strani Fran-